T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

HASAN ALİ YÜCEL VE NURETTİN TOPÇU' NUN EĞİTİM FELSEFELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Kezban İlkem KARAKÜLAH

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIRIM

Çankırı – 2021

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE ANABİLİM DALI

HASAN ALİ YÜCEL VE NURETTİN TOPÇU' NUN EĞİTİM FELSEFELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Kezban İlkem KARAKÜLAH

ORCID: 0000-0002-4096-8732

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIRIM

Çankırı – 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ iii
TEZ KABUL VE ONAY iv
ÖNSÖZ v
ÖZET vi
ABSTRACT vii
KISALTMALAR viii

1. GİRİŞ 1

1.1. Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun Hayatı 2
1.1.1. Hasan Ali Yücel'in Hayatı 2
1.1.2. Hasan Ali Yücel'in Eserleri 9
1.1.2.1. Ders Kitapları 9
1.1.2.2. Şiir Kitapları 10
1.1.2.3. Diğer Kitapları 11
1.2. Nurettin Topçu' nun Hayatı 13
1.2.1. Nurettin Topçu' nun Eserleri 16
1.2.1.1. Kitapları 16
1.2.1.2. Makaleleri 17

2. HASAN ALİ YÜCEL'İN EĞİTİM FELSEFESİ 37

2.1. Hasan Ali Yücel'in Eğitim Anlayışı 37
2.2. Hasan Ali Yücel'in Din ve Ahlâk Eğitimi 38
2.3. Hasan Ali Yücel'e Göre Eğitimin Temel Öğeleri 42
2.3.1. Öğretmen 42
2.3.2. Öğrenci 43
2.3.3. Okul 44
2.4. Hasan Ali Yücel'in Eğitimin Aşamalarına İlişkin Fikirleri 44
2.5. Hasan Ali Yücel'in Eğitim Felsefesi 49

3. NURETTİN TOPÇU'NUN EĞİTİM FELSEFESİ 56

3.1. Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışı 56
3.2. Nurettin Topçu'nun Din ve Ahlâk Eğitimi 57
3.3. Nurettin Topçu'ya Göre Eğitimin Temel Öğeleri 61
3.3.1. Öğretmen 61
3.3.2. Öğrenci 63
3.3.3. Okul 64
3.4. Nurettin Topçu'nun Eğitimin Aşamalarına İlişkin Fikirleri 65
3.5. Nurettin Topçu'nun Eğitim Felsefesi 69

4. HASAN ALİ YÜCEL VE NURETTİN TOPÇU'NUN EĞİTİM FELSEFELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI 72

4.1. Eğitim Anlayışlarının Karşılaştırılması 72
4.2. Din ve Ahlâk Eğitimi Anlayışlarının Karşılaştırılması 73
4.3. Eğitimin Temel Öğelerine İlişkin Anlayışlarının Karşılaştırılması 75
4.3.1. Öğretmen Anlayışlarının Karşılaştırılması 76
4.3.2. Öğrenci Anlayışlarının Karşılaştırılması 77
4.3.3. Okul Anlayışlarının Karşılaştırılması 78
4.4. Eğitimin Aşamalarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması 80
4.5. Eğitim Felsefelerinin Karşılaştırılması 84

5. SONUÇ 89

6. KAYNAKÇA 93

7. ÖZGEÇMİŞ 98

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *"Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu' nun Eğitim Felsefelerinin Karşılaştırılması"* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

13 / 01/ 2021

İmza

Kezban İlkem KARAKÜLAH

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kezban İlkem KARAKÜLAH tarafından hazırlanan *Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu' nun Eğitim Felsefelerinin Karşılaştırılması* başlıklı bu çalışma, *13.01.2021* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından Felsefe* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIRIM	İmza: ……..
Üye	: Prof. Dr. İlhan YILDIZ	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Yasin PARLAR	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 13/01/ 2021 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Erol KARCI

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Ö Eğitim sürekli devam eden dinamik bir süreçtir. Bu süreç geçmişte var olmuş gelecekte de var olmaya devam edecektir. Geçmişte kullanılan bazı eğitim uygulamaları şu an kullanılan eğitim uygulamalarını belirli ölçüde etkilemiştir. Bu etkilenmenin sonucu olarak geçmişte yaşanılan bazı yanılgılar bugün yaşanmamalıdır. Geçmişte yaşanılan yanılgıları tekrar etmemek, konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalara katkı sunmak düşüncesi ile geçmişte yaşamış, toplum üzerinde etkili olduğu düşünülen önemli fikir insanlarının eğitim felsefelerinin araştırılması, benzer ve farklı yönlerinin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür.

Bu düşünceden hareketle araştırmada belirli bir dönemde yaşamış olan, yaşadığı devrin toplulukları üzerinde etkili olduğu düşünülen, kendine has düşünce ve tarzları ile dikkat çeken Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitime dair görüşleri, eğitim felsefeleri, önerileri ve yaklaşımları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu erken Cumhuriyet Dönemi'nde yaşamış, dönemin her alandaki hızlı değişiminin tanıkları olmuşlardır. Toplumsal değişimin etkilerine yönelik fikirleri, çözüm önerileri ve ortaya koydukları eserleri ile toplumda meydana gelen bazı sorunlara yönelik çözümler ortaya koymuşlardır. Bu dönemde hızlı değişimden eğitim sistemi de etkilenmiştir. Dönemin eğitim sistemi ve eğitim felsefesinin daha iyi anlaşılabilmesi için Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefeleri incelenmiş, her ikisinin de eğitim hakkındaki görüşleri karşılaştırılarak benzer ve farklı yönleri belirlenip günümüz eğitim sistemine etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Evrim YILDIZ ve Sinem DEMİRKOL'a, yetişmemde çok büyük katkıları olan değerli babam Ali KARAKÜLAH, annem Mihrican KARAKÜLAH ve amcam Kamil KARAKÜLAH'a; yol göstericiliği ve katkılarından dolayı danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIRIM'a ve tüm destekçilerime teşekkür ederim.

13/01/ 2021

Kezban İlkem KARAKÜLAH

ÖZET

Tezin Başlığı : Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu' nun Eğitim Felsefelerinin Karşılaştırılması
Tezin Yazarı : Kezban İlkem KARAKÜLAH
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIRIM
Anabilim Dalı : Felsefe
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 13.01.2021

Bu araştırmanın amacı, Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefelerini karşılaştırıp benzer ve farklı yönlerini ortaya koyarak günümüz eğitim felsefesine olan etkilerini incelemektir. Çünkü eğitim felsefesi değişen, gelişen ve dönüşen bir yapıya sahiptir. Günümüz eğitim felsefesi temelini geçmiş dönemde oluşturulmuş uygulanmış eğitim felsefesinden alır. Bu düşünceden hareketle araştırmada bir dönemin eğitim felsefesinin en temel unsurlarının oluşmasında etkili olduğu düşünülen Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim anlayışları, eğitim felsefeleri onların kaleme aldığı eserler ve kendileri hakkında yapılmış araştırmalardan faydalanarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yaşadığı dönemin Milli Eğitim Bakanlığı görevini de yapan Hasan Ali Yücel ve eğitim konusunda birçok değerli eseri ve araştırmaları bulunan Nurettin Topçu'nun hayatı, kişilik özellikleri, eserleri, eğitim felsefeleri, Türk eğitim ve kültürüne etkileri ayrıntılı bir şekilde incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefesine yönelik yaptıkları çalışmaların Türk eğitim felsefesinin oluşmasında etkili olduğu görülmüştür. Hasan Ali Yücel'in kırsal kesimde yaşayan toplumların eğitimine verdiği önem ile Nurettin Topçu'nun öğretmenlerin yetiştirilmesi konusundaki görüşleri günümüzün eğitim felsefesi ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Felsefesi, Hasan Ali Yücel, Nurettin Topçu

ABSTRACT

Thesis Title **:** The Comparison of Hasan Ali Yücel's and Nurettin Topçu's Philosophies of Education
Author **:** Kezban İlkem KARAKÜLAH
Supervisor **:** Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIRIM
Department **:** Philosophy
Thesis Type **:** Master's Thesis
Date **:** 13.01.2021

The purpase of this study is to compare Hasan Ali Yücel and Nurettin Topçu's philosophies of education by pointing out the slmilar and different aspects of them and haw they affect philosophy of education nowadays As, philosophy of education has a structure which is changing, improwing and inter converting. Nowadays, philosophy of education bases on the past philosophy of education methods which werepractised, analysed many years ago. From this point of view. Hasan Ali Yücel and Nurettin Topçu's philosophies and intellections of education, their studies and researches which are related to them, were affected the basis of philosophy of edication and it is propased in this study.

Hasan Ali Yücel, contributed to education as a minister of edication and Nurettin Topçu had plenty of valuable studies, researches about education. Also his personality, philosophies of education, the effects of his works upon the Türkish education and culture are painted out in this study broadly.

It is seen that Hasan Ali Yücel and Nurettin Topçu's studies for philosophy of education are effective about the formation of Türkish Philosophy of Education. Hasan Ali Yücel staded the importance of education of the people who lived in rural areas; moreover Nurettim Topçu's apinions which are related to educate teachers have a striking similarity to nowadays philosophy of education.

Keywords: philosophy education, Hasan Ali Yücel, Nurettin Topçu

KISALTMALAR

C.	Cilt
Ed.	Editör
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
vb.	Ve benzeri

1. GİRİŞ

Toplumun birçok yönden devamlılığı eğitim sistemine bağlıdır. Toplumlarda ise eğitim felsefesini oluşturan belirli faktörler vardır. Bu faktörlerin en başında o toplumun kültürü, tarihi, ekonomisi ve sosyolojik birikimleri yer alır. Eğitim sisteminin devamlığı için bu faktörlerden yararlanılması gerekmektedir. Bu politikaları eğitime uyarlayarak devamını sağlayan kişilerin başında da eğitim uzmanları yer alır. Uzmanlar eğitimin temel felsefesini oluşturmak için plan ve program hazırlar. Bunları hazırlarken toplumda yetişmiş aydınların düşüncelerinden, eserlerinden, önerilerinden yararlanarak toplumun eğitim felsefesinin ruhunu ve dinamiğini oluştururlar. Böylelikle toplumların şekillenmesinde en belirgin unsur olan eğitimin felsefesinin, yapısının, ideolojisinin kimlerden etkilendiği ve nasıl oluştuğu anlaşılabilir. Bunun sonucunda eğitim felsefesinin kaynağının anlaşılması için eğitim uzmanlarının etkilendikleri fikir insanlarının, eğitimde uygulanan politikaların araştırılması gerekir.

Toplumların gelişmesi ve devamının sağlanabilmesi için eğitimin, eğitim felsefesinin gelişerek ve yenilenerek ilerlemesi gerekir. Eğitim felsefesinin sağlıklı ilerleyebilmesi için konu ile ilgili yapılan çalışmalar araştırılmalı, konuya katkıları olan fikir insanlarının eğitim felsefeleri, uygulamaları incelenmeli; ayrıca günümüze yansıyan etkileri benzerlik ve farklılıklarıyla ortaya konulmalıdır. Bu amaçla eğitim felsefemizin daha iyi anlaşılabilmesi adına geçmiş zamanda eğitim felsefesi üzerine fikir ve teorileriyle etkide bulunmuş Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefeleri karşılaştırılarak Türk eğitim felsefesine yansımaları incelenecektir.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümü fikir insanlarının daha iyi tanınabilmesi, anlaşılabilmesi amacıyla şahsiyetleri, eserleri ve hayatlarından oluşacaktır.

İkinci bölümde Hasan Ali Yücel'in yaşadığı dönemdeki olayların ve ortamın da etkisinin bulunduğu düşüncesinden yola çıkarak Yücel'in yaşadığı dönemdeki toplumun yapısı, kültürü ve eğitim anlayışına yer verilip Hasan Ali Yücel'in eğitim felsefesine ilişkin görüşleri ve önerileri incelenecektir.

Üçüncü bölümde Nurettin Topçu'nun eğitim felsefesi, eğitim anlayışı, ortaya koyduğu eserler ve uygulanan eğitim felsefesi üzerine yaptığı eleştiriler değerlendirilerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın son bölümünde Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefeleri ayrı ayrı değerlendirilip her iki düşünürün de eğitim felsefeleri karşılaştırılarak benzer ve farklı yönleri ortaya konularak araştırma tamamlanacaktır.

1.1. Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun Hayatı

1.1.1. Hasan Ali Yücel'in Hayatı

Hasan Ali Yücel, 16 Aralık 1897 tarihinde İstanbul'da Şir Merd Çavuş mahallesinin Topkapı caddesindeki 80 numaralı evde dünyaya gelmiştir. Babası ünlü Posta ve Telgraf Nazırı Hasan Ali Efendi'nin oğlu Maliye Nezareti memurlarından Ali Rıza Bey, annesi Ertuğrul gemisi süvarisi deniz yarbayı Tekiroğlu Ali Bey'in kızı Neyyire Hanım'dır.[1]

Hasan Ali Yücel'in babası Ali Rıza Bey çevresince tanınmış, çalışkan, dürüst ve otoriter bir insandır. Yalancılığı, devlet işlerinde hırsızlığı ve rüşveti affetmez.[2] Dinine bağlı bir kişi olan Ali Rıza Bey, dini namaz ve oruçtan ibaret sayanlara çok kızardı. Ali Rıza Bey aynı zamanda usta bir müzisyendir.[3]

Mevlevi kültürünün etkisi içerisinde büyüyen Hasan Ali Yücel, dini etkilerin yüksek olduğu geleneksel bir sosyal ortama sahipti. Babası Ali Rıza Bey de bu anlamda en önemli faktörlerden olmuş ve Neyzenlik yapmış; dini ve dini olmayan eserler yapmıştır.[4]

Yücel, mutlu sayılabilecek bir çocukluk geçirmiştir. Ailenin ekonomik durumu, zaman zaman bunalımlar görülmekle beraber genel olarak iyidir. İmparatorluk bürokrasisinde yer alan memurların maaş ödemelerinde görülen düzensizlik, Posta ve Telgraf Nezareti'ndeki memurlar için söz konusu değildir. Yücel uzun süre ailede tek çocuk olmanın olanaklarından yararlanmış ve ailesi Yücel'i yetiştirmek için büyük

[1] Faik Reşit Unat, " Hasan Ali Yücel",*Belleten Dergisi*, sayı:25,1961,s. 291-306.

[2] Güven Uluköse, *Hasan Ali Yücel,* Karataş Yayınevi, İstanbul 2008,s. 15.

[3] Uluköse (2008),s. 15.

[4] Alev Coşkun, *Hasan Ali Yücel Aydınlanma Devrimcisi*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2010,s. 16.

bir çaba harcamıştır.[5] Hasan Ali Yücel'in aile ilişkilerine bakıldığında; annesi ile arasında çok yakın bir bağ söz konusu iken ödün vermez bir dindar olan babası ile olan ilişkileri o zamanın eğitim anlayışına uygun olarak mesafelidir.[6]

Mevlevi kültürünün etkisi içerisinde büyüyen Hasan Ali Yücel, dini etkilerin yüksek olduğu geleneksel bir sosyal ortama sahipti. Küçük Hasan Ali, Merkez Efendi mahallesindeki Yenikapı Mevlevihanesi'nde ayinlere katılmaktadır. Mevlevihane'nin şeyhi olan Mehmet Celaleddin Dede Efendi'den Hasan Ali Yücel müzik eğitimi almıştır.[7]

İlk eğitimine dört yaşında Laleli'de bulunan Yolgeçen Mektebi'nde başlayan Yücel'in ilk hocası da İsmail Efendi'dir. O yaşta yazı yazmak gerekli bir durum olmamasına karşın Hasan Ali Yücel kendi imkanıyla yazı yazmayı öğrenip, evlerindeki evlatlık ve hizmetçilere de öğretir.[8]

Hasan Ali Yücel beş yaşına geldiğinde hayatında büyük bir etkiye sahip olan Gümüşsuyu'na taşınır. Buraya taşınmalarının en önemli nedeni olarak Ali Rıza Bey'in Mehmet Celaleddin Dede Efendi'ye daha yakın olma isteğidir. O dönem Mehmet Celaleddin Dede Efendi Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi'dir ve Yücel'i yanına çağırarak ona ilim hem de yaşına uygun hikâyeler öğretir. Hasan Ali Yücel, ilk hürriyet düşüncesini o yıllarda kavradığını kaydeder. [9]

Yücel, Gümüşsuyu'na gittikten sonra bir müddet Topkapı'da Taş Mektep'e gider ve 1906'da Mekteb-i Osmaniye'ye yazdırılır. O yaşına kadar ilk defa tam teşekküllü bir sınıf gören Yücel, özellikle Fransızca, müzik ve coğrafya dersleri ile özel olarak ilgilenmek ister.[10] Eğitimi hakkında verilen bilgilerden Hasan Ali Yücel'in özgürlüğüne düşkün, öğrenmeye açık bir kişiliğe sahip olduğu söylenebilir. Asteğmen ve teğmenlikle birlikte yaklaşık üç buçuk yıl askerlikte kaldıktan sonra 1918 Aralık'ının 2'sinde terhis olur.[11] Askerden döndükten sonra onun gibi iş bulma

---

[5] Arıkan,Z., "Hasan Ali Yücel ve Tarih Bilinci",*Doğumunun 100.Yıldönümünde Hasan Ali Yücel Sempozyumu*:*16-17 Aralık 1997 İzmir:Bildiriler* (s.25-44),İzünider Yayınları,İzmir 1998.

[6] Mustafa Çıkar, *Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu*,İletişim Yayınları, Ankara 1998, s. 16.

[7] Çıkar, (1998), s.18.

[8] Hasan Ali Yücel, *Geçtiğim Günlerden*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s. 169-172.

[9] Yücel, (1990), s. 61.

[10] Yücel, (1990), s. 93-94.

[11] Unat, (1961), s. 97.

çabasında olan, okulunu tamamlayamamış gençleri kabul eden hukuk fakültesine kaydolur.[12]

Eğitimine artık hukuk fakültesinde devam eden Yücel, o dönem hocası olan Celalettin Arif Bey ile bir münakaşa yaşar. Okuldan atılma cezası alacağı öngörüldüğü için kendi okuldan ayrılma kararı alır. Bu kararla birlikte Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne kaydını yaptırır.[13] Bu kayıttan sonra Yücel, Darülmuallimin-i Aliye öğrencisi olmuştur. Bu okul, İttihat ve Terakki'nin artık kullanmadığı toplantı salonunu yatakhane olarak kullanan bir yüksek öğretmen okuludur.[14] Gündüzleri okuluna devam eden Yücel, geceleri muhabir olarak "İfham" gazetesinde çalışır. Bu dönem, İstanbul'un işgal altında olduğu dönemlerdir ve Mustafa Kemal, Kurtuluş Hareketi'ni ilan etmiştir. O dönemde çıkarılan bazı gazeteler, İfham Gazetesi gibi, bu hareketi destekler nitelikte basımlar yapmaktadır.[15]

Hasan Ali Yücel, ilk şiirlerini de o dönemin bir dergisi olan Dergâh Dergisi'nde yayınlar. Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yahya Kemal Beyatlı'nın da aralarında bulunduğu kişilerle İkbal Kıraathanesi'nde cepheden gelen haberleri ve içlerinde bulundukları durumları değerlendirirler.[16]

Hasan Ali Yücel de 1919 Sultanahmet'te yapılan mitinglere katılmıştır. Türk Ocaklarında düzenlenecek olan konferans ve toplantılara katılıp, Türkçülüğü yaymaya çalışır.[17]

Felsefe eğitimi alan Yücel, bunun yanında sanat, musiki ve edebiyata da ilgi göstermiştir. Öğrencilik zamanlarında muhabirlik yapması dolayısıyla o yılların bilim, sanat ve düşünce insanlarını tanıma fırsatı bulmuştur. Renkli ve kültürce zengin bir düşünce yapısına sahip olmasında bu ortamın etkisi büyüktür.[18]

---

[12] Unat, (1961), s. 292.

[13] Şinasi Sönmez, *Eğitim ve Siyasette Hasan Ali Yücel*, Kültür Bakanlığı Yayınları,Ankara 2000, s. 12.

[14] Çıkar, (1998), s. 35.

[15] Sönmez, (2000), s. 12.

[16] Songül Boybeyi, *Hasan Ali Yücel'in Biyografisi,* Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998, s. 158.

[17] Çıkar, (1998), s. 39.

[18] Ferhan Oğuzkan, *Hasan Ali Yücel'in Hayatı ve Hizmetleri*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara 1993,s. 5.

Hasan Ali Yücel okulu bitirdikten sonra kitabı kapatmayan, okul kitaplarının kılavuzluğunda birçok kitaplara birden varmak ve onları da kavramak için uğraşan, asıl okumaya bilgi edinmeye resmi tahsil safhasından sonra başlayan ve hiç bıkmadan devam eden, okumayı kendine en büyük zevk edinen bir kişilik yapısına sahiptir.[19] Memleketinde öğretmenlik yapmak isteyen Yücel, o dönemin şartlarından dolayı hemen mümkün olmadığı için bir yıl kadar Edebiyat Fakültesi'nde inzibat memurluğu yapar. Yücel, bu sırada Talimgâh Karargâhı'ndan arkadaşı olan Necati Tansel'in, üniversitedeki meşhur Pierre Loti toplantısında tanıştığı kız kardeşi Refika Hanım ile evlenir.[20]

Yücel, 19 Aralık 1922 yılında İzmir Erkek Muallim Mektebi'ne Türkçe ve Edebiyat öğretmeni olarak atanır. Buraya eşi ile birlikte gider. Ancak üç yıl Yunan işgalinde kalıp yeni çıkmış yıkık bir şehirle karşılaşırlar. Yaşam şartları çok zordur ve yıllarca eğitim-öğretim olmayan bir yere yeni bir canlılık ve yeni bir ruh katabilmek için çalışır. O dönemde çıkarılan Türk Sesi gazetesinin kurucularındandır.[21]

"Mantık" kitabı 1926'da yayınlanır. Öğretmenlik yaptığı dönemlerde "Felsefe Elifbası-Ruhiyat Alfabesi", "Suri ve Tatbiki Mantık ve Metadoloji" ve Hamamizade İhsan, Hıfzı Tevfik ile birlikte yazdıkları "Türk Edebiyatı Numuneleri" kitapları çıkar.[22] Yücel yalnızca kitap çıkarmak için yazmamış, ihtiyaç duyduğu zaman araştırmalarını da yazan bir yazarımızdır. Bu durumunu, bütün yazdıklarını bir arada topladığı "Pazartesi Konuşmaları"nın giriş bölümünde açıklamaktadır.[23]

Hasan Ali Yücel, kendi öğrencilik yaptığı yıllardan beri ders kitabı eksikliğini fark etmiş ve bu açığı kapatmak için de kendini görevli hissetmiştir. Sonraki yıllarında kendi tecrübelerini bir kitap halinde yayınlayarak bu duruma çözüm sağlamaya çalışmıştır.[24]

---

[19] Behçet Kemal Çağlar, *Hasan Ali Yücel Hayatı ve Eserleri*, Cumhuriyet Kitaphanesi, İstanbul 1937, s. 6.

[20] Unat, (1961), s. 293.

[21] Arıkan, (1997), s. 197.

[22] Uluköse, (2008), s. 36.

[23] Çağlar,(1937), s. 7.

[24] Çıkar, (1998), s. 50.

İlk çocuklarının 1926 yılında doğumundan kısa süre sonra ölümünün ardından, ikiz çocukları Can ve Canan doğmuştur. Hasan Ali Yücel, çocuklarına ve ailesine bağlı bir kişi olmuş ve bu durumu sürekli şiirlerinde ve onlara yazdığı mektuplarda dile getirmiştir. Üçüncü çocukları Gülümser de 1936 yılında doğmuştur.[25]

Türkiye 1926'da bölgelere ayrılır, Maarif Emirlikleri kurulur. 1927'de de Hasan Ali Yücel Mıntıka Müfettişi unvanı ile Reşat Şemsettin Sirer ile birlikte İstanbul Maarif Emirliği'nde göreve başlar.[26]

Hasan Ali Yücel'in ilk idare deneyimi olan bu görevden sonra emirlikler kaldırılınca, doğrudan Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu'nda göreve başlar.[27]

Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki görevi devam ederken 1930'da Kültür Bakanı Cemal Hüsnü'nün yönlendirmesiyle Avrupa Kültür yapısını araştırmak üzere Fransa'ya gönderilir. Fransa'da bir yıl kalır ve 1936'da orada yaptığı araştırmaları "Fransa'da Kültür İşleri" kitabında yayınlar.[28]

Fransızcasını geliştirdiği bu görevde Batıyı daha yakından tanıma imkanı bulur. Yalnızca eğitim sistemini değil, kültürel faaliyetleri de inceler. Operaya, konsere gider. Bir yolunu bulup Avrupa'da iken Londra'ya da gider. Özellikle Paris ve Londra'nın kültürel aktivitelerini takip eder ve bu alanda da ülkesi adına denetleme yapmayı görev edinir.[29]

Yücel, Paris'ten döndükten sonra Mustafa Kemal ile hiç beklemedik bir karşılaşma gerçekleşir. Mustafa Kemal, içinde bulunduğu durumu yerinde görmek ve değerlendirmek amaçlı, Türkiye çapında bir denetleme gezisi yapmaya karar verir.[30] Bu denetleme gezisi için Mustafa Kemal'in yanına Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Hasan Ali Yücel katılır.[31]

Gezinin ilk durağı Kayseri'dir. Kayseri'de Mustafa Kemal, lisede felsefe dersine girmiş, yazarı Hasan Ali Yücel olan kitabı incelemiş ve dersi dikkatle dinlemiştir.[32]

---

[25] Çıkar, (1998), s. 51.
[26] Uluköse, (2008), s. 36.
[27] Unat, (1961), s. 294.
[28] Sönmez, (2008), s. 21-22.
[29] Çıkar, (1998), s. 54.
[30] Çıkar, (1998), s. 55.
[31] Unat,(1961), s. 294.
[32] Çıkar, (1961), s. 55.

Derste okutulan kitap Hasan Ali Yücel'in yazdığı Mantık kitabıdır. Kitapta yer alan "kaziye (önerme)", "salibe (olumsuz önerme)", "mucibe (olumlu önerme)", "külliye (tümellik)" gibi kelimeler Atatürk'ün hoşuna gitmemiştir. Mustafa Kemal, ikinci durak olan Sivas'ta Hasan Ali Yücel'e kitapta yer alan anlaşılması ve hatta söylenmesi güç olan Arapça kelimeler yerine Türkçelerini düşünüp düşünmediğini sorar Hasan Ali Yücel ise böyle bir girişimin fertlere bırakılamayacağını, bu şekilde ifadede birlik sağlamayacağını belirtir. Bunun için bir cemiyet veya hareket kurulması gerektiğini düşündüğünü ifade eder.[33]

Henüz Türk Dili ve Tetkik Cemiyeti kurulmamış ve Atatürk'ün yönelttiği sorular henüz böyle bir cemiyetin planlanmamış olduğunu göstermektedir. Böylece Hasan Ali cemiyetin temel taşını bu görüşü ile atmıştır.[34]

Yurt genelinde çıkılan denetleme gezisinden sonraki sene 1932 yılı 12 Temmuz'da Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur ve Hasan Ali Yücel de Etimoloji Kolu başkanı olmuştur.[35]

Türk Dil Kurumu ve Dil Kurultayı Hasan Ali Yücel'e yeni bir faaliyet alanı açmış, gerek kurultayda, gerekse kurultayı takip eden dilde sadeleştirme ve sözlük faaliyetlerinde yaptığı verimli çalışmaları ile ön planda yer almıştır.[36]

1930 ve sonrasında Hasan Ali Yücel, ilgi duyduğu sanat ve felsefe üzerine araştırmalar yapıp yazılar yazmıştır. Yaptığı araştırmaları ve düşünceleri bakanlığı sırasında uygulayacağı eylemler halini almıştır. 1932'de *Mevlana'nın Rubaileri*, *Goethe, Bir Dehanın Romanı* ve *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış* kitaplarını çıkarmıştır.

Goethe'nin eserlerini inceleyip bu alanda çalışma yapan ilk Türk yazar olan Yücel, Goethe'yi Fransa'da olduğu yıllarda araştırmaya başlamış ve hayranlık duymuştur. Nitekim bu ilgi onu Goethe madalyası ödülüne götürmüştür.[37]

6 Kasım 1932'de Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne atanır. Bu görevini 2 Nisan 1933 yılına kadar sürdürür. Gazi Eğitim Enstitüsü, Batılı ülkelerdeki

[33] Coşkun, (2010), s. 38.
[34] Çıkar, (1998), s. 56.
[35] Çıkar, (1998), s. 58.
[36] Unat, (1998), s. 296.
[37] Çıkar, (1998), s. 61-63.

benzerleri örnek alarak kurulmuştur. Öğretim kadrosu çoğu yurt dışında eğitim görmüş, seçkin elemanlardan oluşmaktadır. Enstitüde kültürel etkinlikler düzenlenmekte, Ankara'da tiyatro salonu olmadığı için sahne gösterileri, edebiyat matineleri düzenlenmektedir.[38]

1933-1935 yılları arasında Maarif Vekaleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü'nde görev yapmıştır. Buradaki görevi esnasında liselerde eğitim kalitesini arttırmak adına bir takım yenilikler yapmayı planlar ve sonrasında "Türkiye'de Ortaöğretim" kitabını 1938 yılında yayınlar. Bu çalışma Yücel'in bakanlığı dönemindeki reformların ön çalışması olarak kabul edilebilir.[39]

1934 yılında babasının karşı çıkmasına rağmen Cumhuriyet Halk Partisi'ne başvurur. Daha sonra yapılan parti içi seçimleri kazanır. 1 Mart 1935 yılında İzmir milletvekili seçilir ve resmen meclise girer.[40]

Hasan Ali Yücel, Celal Bayar'ın başbakanlığındaki hükümette Saffet Arıkan'dan boşalan Maarif Vekilliğine 28 Aralık 1938 yılında getirilir. 12 Ağustos 1946 tarihinde Reşat Şemsettin Sirer'e yerini bırakana kadar Yücel'in Maarif Vekilliği bunalımlı, uluslararası büyük sorunların yaşandığı bir döneme rastlamaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün ardından cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilen Celal Bayar, 16 Kasım 1938'de kurduğu hükümetin programında; vatanı, vatana asırlardan beri sinen hurafelerden, efsanelerden, tamamen temizlemek gerektiğini belirtmiştir. İçerideki koşullar göz önüne alındığında gerçekleştirilmeye çalışılan ve gerçekleştirilen milli eğitim ile ilgili projelerin bireyselliği söz konusu olamazdı.[41]

Hasan Ali Yücel, zaten temelden bir eğitimci olarak bakan olmuştur. Ancak bunun yanında, daha çocukluk yıllarında, Yenikapı Mevlevihane'sinden aldığı eğitim ve engin ilimle birlikte dinin entelektüel halini ve bununla birlikte gelişen şiir ve

[38] Uluköse, (2008), s. 41.

[39] Çıkar, (1998), s. 65.

[40] Coşkun, (2010), s. 47.

[41] Sürvegil,S., " Hasan Ali Yücel ve Dönemi", *Doğumunun 100. Yıldönümünde Hasan Ali Yücel Sempozyumu: 16-17 Aralık 1997 İzmir: Bildiriler* (s.253-256),İzünider Yayınları, İzmir 1998.

musikiyi içselleştirmiştir. İstanbul Darülfünun'da Osmanlı kültürünün verebileceği en iyi felsefe bilgisi ve bilim anlayışını beynin süzgecinden geçirmiştir.[42]

Hasan Ali Yücel, önceden de eğitimdeki eksiklikleri görmüş ve bu durumu çözebilmek için çeşitli reformlar yapmayı öngörmüştür. Bulunulan zaman ve şartlar da bu reformları destekler niteliktedir. Kemalist reformlar, bundan sonra yapılacak olan reformlar için verimli bir taban oluşturmaktadır. Yücel, Türk eğitim sistemi konusunda bilgi ve deneyimlere sahiptir. Kemalist ilkeler doğrultusunda ve İsmet İnönü'nün desteğini alarak, hümanist kültür reformlarına başlamıştır.[43] Yücel, bu derin şartlar altında, milli eğitimimizin her alan ve kademesinde önemli atılımlar gerçekleştirmiştir.[44]

Yedi yıl yaptığı bakanlık görevinden 5 Ağustos 1946'da istifa ederek gazetecilik işini yeniden yapmaya başlar. Davetli olduğu Prof. Dr. Tevfik Sağlam'ın evinde 26 Şubat 1961 yılında ölür ve 2 Mart 1961'de Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilir.[45]

1.1.2. Hasan Ali Yücel'in Eserleri

Hasan Ali Yücel, bir eğitmen olarak, muhteva ve tür çeşitliliği bakımından fazlaca eserin yaratıcısıdır. Yücel genç yaşlarda başladığı yazarlık macerasında şiir, siyaset, eğitim, sanat konularında çok çeşitli eserler vermiştir. Yücel'in eserleri; ders kitapları, şiir kitapları ve diğer kitaplar olarak aşağıda belirtilmiştir.[46]

1.1.2.1. Ders Kitapları

1) *Suri ve Tatbiki Mantık*, Milli Matbaa, İstanbul 1926: Lise ders kitabı olarak yazılmıştır.
2) *Türk Edebiyatı Numuneleri*, Milli Matbaa, İstanbul 1926: Liselerin ikinci sınıfları için yazılmıştır.
3) *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış,* Remzi Kitaphanesi, İstanbul 1932: Liselerde edebiyat derslerinde okutulmuştur.

---

[42] Ali Mehmet Celal Şengör, *Hasan Ali Yücel ve Türk Aydınlanması*, Tübitak Matbaası, Ankara 2003,s. 144.

[43] Çıkar, (1998), s.70.

[44] Oğuzkan, (1993), s. 7.

[45] Boybeyi, (1998), s. 79.

[46] Çıkar, (1998), s. 156.

4) *Bilim Felsefesi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1948: Liselerde okutulmuştur.
5) *Mantık Dersleri*, Milli Matbaa, İstanbul 1952: Liselerin son sınıflarında okutulmuştur.
6) *Felsefe Dersleri*: Metafizik, Ahlâk, Estetik, Maarif Basımevi, Ankara 1954: Liselerin edebiyat kolları için hazırlanmıştır.
7) *Yurttaşlık Bilgisi*, Atlas Yayınevi, İstanbul 1955: İlkokul dördüncü sınıflar için hazırlanmıştır. (Rakım Çalapala ile beraber hazırlanmıştır.)
8) *Yurttaşlık Bilgisi*, Atlas Yayınevi, İstanbul 1955: İlkokul beşinci sınıflar için hazırlanmıştır. (Rakım Çalapala ile beraber hazırlanmıştır.)
9) *İlkokul Okuma Kitapları*, Devlet Basımevi: Hasan Ali Yücel'e ait bu ders kitabı çeşitli kaynaklarda yayım tarihi olmaksızın yer almaktadır.[47]

1.1.2.2. Şiir Kitapları

1) *Tevfik Fikret*, İstanbul 1928: Bu kitap Tevfik Fikret'in eserinin Latin harfleri ile ilk basımıdır. Hasan Ali Yücel, bu kitaba kendisine ait olan "Yeni Hayat" şiirini de ekleyerek yayınlamıştır.[48]
2) *Mevlâna'nın Rubaîleri,* Remzi Kitaphanesi, İstanbul 1932: Mevlâna'nın dörtlüklerini Türkçe'ye çevirdiği bu eserin kapağında Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi ve Yücel'in dostu Abdülbaki Baykara'nın koleksiyonundan bir "Mevlâna Minyatürü" yer alır.[49]
3) *Dönen Ses,* Remzi Kitaphanesi, İstanbul 1933: Bu kitapta 1918 – 1933 yılları arasında yazılmış 33 şiir yer almaktadır. Yücel, daha önce farklı dergilerde ve tarihlerde yayınladığı şiirleri bir araya getirmiş, şiirlerin bir kısmında kelime değişiklikleri yapmış, bazı beyit ve dörtlükler atarken bazı dörtlükler ilave etmiştir.[50]

---

[47] Hasan Ali Yücel, *Hürriyet Gene Hürriyet*, Cilt: 1 Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 8.

[48] Unat (1961), s.300.

[49] Hasan Ali Yücel, *Hürriyet Gene Hürriyet*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, Cilt:1, s. 360.

[50] Mustafa Kara, "Tasavvufi Şiirin Gücü: Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Samih Fırat, Hasan Ali Yücel Tekke Şairi midir?", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, sayı:9,2000,s.27.

4) *Sizin İçin, Çocuklara Şiirlerim,* Ülkü Basımevi, İstanbul 1937: Bu kitap, Yücel'in çocuklar için yazdığı 42 şiirden oluşmaktadır.[51]
5) *Dört Hayvan Bir İnsan,* Devlet Basımevi, 1943: Yücel, bu kitabında karınca, arı, kelebek, ağustos böceği ile insanı karşılaştıran düşündürücü ve felsefe nitelikli didaktik çocuk şiirlerini bir araya getirmiştir.[52]
6) *Mevlâna,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1952: Yücel'in Mevlâna ile ilgili duygu ve düşüncelerini içeren dizelerden oluşan bu eser "manzum levha" şeklinde basılmıştır.[53]
7) *Dinle Benden,* İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1960: Yücel, 1947-1960 yılları arasında yazdığı şiirlerden oluşan bu eseri, İsmail Hakkı Tonguç'un ruhuna armağan etmiştir. Hayatı, çalışmaları, Türkiye'nin siyasi gündeminde tartışılan bazı konuları içeren bu şiirler, adının kamuoyundaki ve özellikle kırsal kesimdeki olumsuz ününü gidermek için yayımladığı son bir deneme olarak değerlendirilebilir.[54]
8) *Allah Bir,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1961: Hasan Ali Yücel'in 1948 yılında yazdığı bu kitabı, ölümünden sonra basılmıştır. 1947-1950 yılları arasındaki ruhsal durumunu açıkça gösteren münacat tarzındaki bu eserde, Yücel'in Allah inancı hakkındaki fikirlerini içeren bir önsöz de yer almaktadır.[55]

1.1.2.3. Diğer Kitapları

Yücel'in diğer eserleri yayınlanma tarihine uygun olarak aşağıda sıralanmıştır.[56]

1) *Felsefe Elifbası-Ruhiyat*, İstanbul 1923.
2) *Suri ve Tatbiki Mantık*, Milli Matbaa, İstanbul 1926.
3) *Türk Edebiyatı Numuneleri*, Milli Matbaa, İstanbul 1926.
4) *Sanat Muhasebeleri*, Devlet Matbaası, İstanbul 1928.

[51] Mehmet Aydın, *Hasan Ali Yücel'in Eğitim ve Dil Anlayışı* Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları, Ankara 1997, s.293.

[52] Aydın (1997), s. 294.
[53] Çıkar (1998), s. 172.
[54] Çıkar (1998), s. 173.
[55] Çıkar (1998), s. 174.
[56] Çıkar (1998), s. 157-159.

5) *Goethe*: Bir Dehanın Romanı, Remzi Kitaphanesi, İstanbul 1932.
6) *Dönen Ses*, Remzi Kitaphanesi, İstanbul,1933.
7) *Askerlik ve İdare için Istılah Olabilecek Türkçe Sözler*, Maarif Vekaleti Basımevi, Ankara 1933.
8) *Türk Edebiyatı*, Başvekalet Müdevvenat Basımevi, Ankara 1934.
9) *Türk Edebiyatı*, Müdevvenat Basımevi, İstanbul 1934.
10) *Fransa Maarif Teşkilatında Müfettişler*, Devlet Basımevi, İstanbul 1934.
11) *Fransa'da Kültür İşleri*, Devlet Basımevi, İstanbul 1936.
12) *Bir Türk Hekimi ve Tıbba Dair Manzum Bir Eseri*, Devlet Basımevi, İstanbul 1937.
13) *Fazıl Ahmet Hayatı ve Eserleri*, Cumhuriyet Kitaphanesi, İstanbul 1937.
14) *Pazartesi Konuşmaları*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1937.
15) *İçten Dışa*, Ulus Basımevi, Ankara 1938.
16) *Türkiye'de Orta Öğretim*, Devlet Basımevi, İstanbul 1938.
17) *Edebi Şef*, Maarif Basımevi, İstanbul 1938.
18) *Davam*, Ulus Basımevi, Ankara 1937.
19) *Hürriyete Doğru*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1955.
20) *İyi Vatandaş İyi İnsan*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1956.
21) *Kıbrıs Mektupları*, İş Bankası Kültür Cep Kitapları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957.
22) *Kâtip Çelebi ve Kesf-el Zunun* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957.
23) *İngiltere Mektupları*, İş Bankası Kültür Cep Kitapları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1958.
24) *Dinle Benden*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1960.
25) *Hürriyet Gene Hürriyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1966.
26) *Kültür Üzerine Düşünceler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1974.
27) *Geçtiğim Gülerden*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990.

Hasan Ali Yücel, hayatı boyunca siyaset, felsefe, bilim alanlarında çeşitli eserler vermiştir. Yazar, eğitimci ve politik kimliğiyle dönemin eğitiminin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

1.2. Nurettin Topçu' nun Hayatı

1909 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Nurettin Topçu, 20. yüzyılda yaşayan önemli insanlardan biridir. Babası Erzurum'dan İstanbul'a hayvan ticareti yapan Topçuzade Ahmet Efendidir. Annesi aslen Kemaliyeli olan Fatma Hanımdır. Ticaretle uğraşan baba İstanbul'a yerleşmiştir. 1. Dünya Savaşı'na kadar da yine ticaretle uğraşmıştır. Savaşın olumsuzluklarından sonra ticaret hayatı kötü gitmeye başlayınca Çemberlitaş'ta bir kasap dükkânı açıp o şekilde hayatını devam ettirir.[57]

Nurettin Topçu altı yaşına geldiğinde Bezmialem Valide Sultan Mektebi'ne, bittikten sonra da birincilikle bitirdiği Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi'ne geçer. Mektep dönemlerinde hocaları tarafından da sevilen bir öğrenci olan Nurettin Topçu, o dönemlerde kendini dışa çok vuramayan, sakin bir karakterdedir. Dönemin gazetelerini ve bulduğu kitapları saklama özelliği vardır. Bütün yaşamı boyunca devam edecek olan Mehmet Akif sevgisini, o dönemde Türkçe öğretmeni olan Nazif Bey aşılamıştır.[58] Nurettin Topçu'yu okuldan tek arkadaşı olan Sırrı Tüzeer, onun çok başarılı olduğunu, kitap okumayı çok sevdiğini kaydetmiştir.[59]

Sonraki eğitimine Vefa İdadisi'ne giden Topçu, orayı da birincilikle bitirir. Felsefe merakı da burada başlamıştır. Ayrıca hocası Şerafettin Yaltkaya'nın etkisiyle namaza başlar.[60]

İstanbul Erkek Lisesi'nde lise eğitimi alan Nurettin Topçu, 1938 yılında Avrupa bursunu kazanınca Fransa'ya gider. Aix Lisesi'ne gider. Burada Fransızca öğrenir ve lisede eksik olan derslerini tamamlar. İlk yazılarını Fransa'da olduğu zamanda yazarak sosyoloji cemiyetine gönderir. Maurice Blondel'den etkilenir ve onun derslerine katılır. Liseden sonra Strasbourg Üniversitesi'ne yazılır. Felsefe ve sanat eğitimlerine burada devam eder. Öğrenciliği devam ederken kendinden önce Fransa'ya giden kişilerle tanışır. Bu kişilerden Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve Remzi Oğuz Arık ile dostluğu devam etmiştir. Yine aynı yıllarda Hallac-ı Mansur uzmanı, tasavvuf tarihçisi Luis Massignon ile görüşür ve onun fikirlerinden etkilenir. Bu etki

---

[57] Süleyman Seyfi Öğün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992, s. 46.

[58] KARA İsmail, " *Nurettin Topçu'nun Hayatı*", İsmail Kara (Ed.), *Nurettin Topçu* , İçinde (s.13), KBY, Ankara 2009.

[59] Mustafa Kutlu, "Nurettin Topçu İçin Bir Biyografi Denemesi", *Hareket Dergisi*, Sayı:112, 1976, s. 111.

[60] Kutlu (1976), s. 112.

ile birlikte vahdet-i vücut ile ilgilenmeye başlar. Öğrenimi bittikten sonra Sorbonne'da yine felsefe alanında doktorasını yapar.[61]

Nurettin Topçu 1934 yılında *Conformisme et Revolte* adlı teziyle doktorasını vermiştir. Topçu bu teziyle Avrupa'da felsefe alanında çalışan ilk Türk öğrenci olmuştur. Doktorası bittikten sonra Türkiye'ye dönen Nurettin Topçu, Galatasaray Lisesi'nde felsefe öğretmenliği yapar. O dönem muhalif grubun lideri olan Erzurum milletvekili Hüseyin Avni Ulaş ile Nurettin Topçu'nun babası yakın arkadaştır. Bu nedenle evlerine gelip giderdi. Bu ziyaretler sırasında da Nurettin Topçu onun fikir ve söylemlerinden etkilenmiştir. Fransa'dan döndükten sonra Hüseyin Avni Ulaş'ın kızıyla evlenir. Ancak bu evlilik çok uzun sürmez; iki yıl sonra ayrılırlar.[62]

1939 yılında "Hareket" dergisini çıkaran Nurettin Topçu için İzmir yılları bereketli yazıcılığının miladı olmuştur. O yıllarda kaleme aldığı "Çalgıcılar" hikayesi özellikle Kemalistler tarafından büyük eleştirilere sebep olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret ettiği şeklinde yorumlanmaktadır. Bu tepkiler sonrasında hakkında soruşturma açılır ve kendi ortaöğretim eğitimi aldığı İstanbul Vefa Lisesi'ne tayin edilir. Çocukluk arkadaşı olan Sırrı Tüzeer'in vesilesiyle Abdulaziz Bekkine ile tanışır.[63]

Dört yıl İstanbul'da kaldıktan sonra Denizli'de İsmet İnönü Lisesi'ne atanır. Bu atama ile ilgili herhangi bir sebep belirtilmese de bu olayın bir sürgün olduğu açıktır. Denizli'de iken Said Nursi ile görüştüğü gibi kesin olmayan bilgilerde iletilmektedir. Kendi eğitim gördüğü İstanbul Erkek Lisesi'ne 1944 yılında ataması yapılır. 1946 yılından sonra yaklaşık dokuz yıl yine İstanbul Vefa Lisesi'nde çalışır. Haydarpaşa Lisesi'nde bir yıl çalıştıktan sonra tekrar Erkek Lisesi'ne gelir ve 1974'te emekliliğini ister. Nurettin Topçu ömrü boyunca kırk yıl öğretmenlik yapmıştır.[64]

Bergson'u araştırdığı *Sezginin Değeri* konulu tezini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde doçentlik için sunar. Ancak görüş ve fikir ayrılıklarından, daha önceki yazılarından dolayı bir şekilde üniversiteye kabul edilmez. Daha sonraları Erzurum

[61] Kara (2009), s. 14.
[62] Kara (2009), s. 15.
[63] Öğün (1992), s. 50.
[64] Kara (2009), s. 17.

Atatürk Üniversitesi'nde hocalık yapması istenir; ancak yaşlı annesi ile ilgilenmesi gerektiğini söyleyerek teklifi reddeder.[65]

Yazılarıyla Cumhuriyet aydınlarından sayılan Nurettin Topçu, kendi çıkardığı *Hareket* dergisinde özellikle tasavvuf ve vahdet-i vücut üzerine eğilmiş, felsefenin bu yönlerini incelemiştir. Topçu, fikri faaliyetlerini Türk Kültür Ocağı, Türk Milliyetçiler Cemiyeti, Milliyetçiler Derneği, Türkiye Milliyetçiler Derneği'nde sürdürür. 1939'da İzmir'de yayına başlayan *Hareket* dergisi ile dünya görüşü mücadelesini vefatına (10 Temmuz 1975) kadar devam ettirmiştir.[66]

Adalet Partisi'nin kurulma aşamasında yer almış ve 1961'de Konya milletvekili adayı olarak seçimlere katılmış ancak seçilememiştir. Bu başarısız siyasal tecrübesinden sonra siyasal hayattan giderek uzaklaşmıştır. 1963'te Milliyetçiler Derneği'nin kongresinde Nurettin Topçu dernekçiliği de sona erdirmiş, kendisi ile dernekten kopan yakın bir çalışma arkadaşı grubu ile *Hareket* dergisi etrafında bir fikir hayatına çekilmiştir. 1939-1947, 1947-1949 ve 1952-1953 yıllarında aralıklarla çıkan dergi 1966 yılından itibaren periyodik bir şekilde çıkmaya başlar.[67]

Nurettin Topçu'nun çıkardığı dergide anlatmak ve kavratmak istediği ana konular şöyledir: Milliyetçilik, Anadolu, Türk-İslam sentezi, demokrasi, İslam/milliyetçi/Anadolu sosyalizmi, tasavvuf/mistizm, Yahudi ve mason karşıtlığı.[68]

1975 yılının Nisan ayında hastalanan Topçu'nun tam olarak rahatsızlığı tespit edilememiş ancak sonra ameliyat olduğu sırada pankreas kanseri olduğu anlaşılmıştır. Aynı yılın 10 Temmuzun'da da vefat etmiş ve sonraki gün Fatih Camii'nde kılınan namazdan sonra Kozlu Kabristanı'na defnedilmiştir.[69]

Yalnız ve sakin bir hayat süren Topçu, üstün zekalı, ahlak ve gönül adamı, yüksek muhakeme gücüne sahip bir aydındı. Kendi hayatından öte, zorluk, çile çekmiş insanların hayatlarıyla ilgilenmiş onların yüreklerine dokunmuştur. Çok fazla

---

[65] Kara (2009), s. 20.

[66] Lütfü Şehsuvaroğlu, *Nurettin Topçu*, Alternatif Yayınları, Ankara 2002, s. 13-16.

[67] Öğün (1992), s. 52.

[68] Talat Sait Halman, "Bir Düşünce ve Yarınki Türkiye Tasarımı Olarak Hareket Dergisi ve Nurettin Topçu",*Hece Dergisi*, Sayı:109,2006,s. 4.

[69] Kara (2009), s. 20.

gülmez, ciddiyetini elden bırakmazdı. Gülümsemelerinin altında bir mana yatardı. İncitmeden alaycı ifadesi ile olmayacak bir hata yapan öğrencilerine sakin bir şekilde yol göstermeye çalışırdı.[70]

1.2.1. Nurettin Topçu' nun Eserleri

Nurettin Topçu'nun birbirinden çok kıymetli çok sayıda eseri vardır. Bu eserler, kitaplar ve makaleler olarak iki başlık altında incelenerek aşağıda belirtilmiştir.

1.2.1.1. Kitapları

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından İsmail Kara'nın editörlüğünde hazırlanan "Nurettin Topçu" isimli eserden en son basım tarihlerine göre alınmıştır.[71]

1) *İsyan Ahlâkı*, (Nurettin Topçu'nun doktora tezi Conformisme et Révolte tercümesi), Çev.: Mustafa Kök, Musa Doğan, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995.

2) *Yarınki Türkiye,* Yağmur Yayınları, İstanbul 1961.

3) *Ahlâk Nizamı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.

4) *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977.

5) *Var olmak*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.

6) *İslam ve İnsan/Mevlana ve Tasavvuf,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.

7) *İradenin Davası/Devlet ve Demokrasi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1998.

8) *Bergson,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.

9) *Büyük Fetih,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.

10) *Kültür ve Medeniyet,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.

11) *Mehmet Âkif*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.

12) *Varoluşçuluk Felsefesi,* Hareket Yayınları, İstanbul 1977.

13) *Millet Mistikleri,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

14) *Amerikan Mektupları-Düşünen Adam Aramızda*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

15) *Felsefe*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2002.

---

[70] Halman, (2006), s. 385-386.

[71] Kara (2009), s. 130-132.

16) *Sosyoloji,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

17) *Mantık,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

18) *Psikoloji,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2003.

19) *Ahlâk,* Fatih Yayınları, İstanbul 1975.

20) *Ahlâk,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2005.

21) *Taşralı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988.

22) *Reha,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1988.

1.2.1.2. Makaleleri

Makaleleri şunlardır:[72]

1)"Rönesans Hareketleri", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:1, Şubat 1939.

2)"Hareket Felsefesi", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:l, Şubat 1939.

3)"Asrımızın Hareket Adamları", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:2, Mart 1939.

4)"Vatandaş Ahlâkı", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:2, Mart 1939.

5)"İçtimai Sınıflar", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:2, Mart 1939.

6)"Siyaset ve Mesuliyet; Vazife Adamı-Kalb Adamı", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:3, Nisan 1939.

7) "İçtimai Sınıflar", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:3, Nisan 1939.

8) "Bizde Milliyet Hareketleri", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:3, Nisan 1939; Yarınki Türkiye.

9) "Namus", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:3, Nisan 1939 (Nizam Ahmed müstearıyla).

10) "His Estetiği", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:3, Nisan 1939 (J. Selong hülasa tercüme).

11)"Zorba - Esir Medeniyetleri", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:4, Mayıs 1939.

12) "Çalgıcılar", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:4, Mayıs 1939 (Nizam Ahmed müstearıyla).

13) "Benliğimiz", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:4, Mayıs 1939.

14) "Bir İzah", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:4, Mayıs 1939.

15) "Mabet ve Tabiat", *Hareket,* Cilt:I, Sayı:5, Haziran 1939.

[72] Kara (2009), s. 133-164.

16) “Neslimizin Tarihi”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:6, İlkteşrîn (Ekim) 1939.

17) “Muallim”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:6, İlkteşrîn (Ekim)1939

18) “Yemin ve Şahit”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:6, İlkteşrîn (Ekim)1939. (Nizam Ahmed müstearıyla)

19) “Müzik ve Resim”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:6, İlkteşrîn (Ekim)1939.(A. Elder’den Tercüme)

20) “İki Mezar”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:7, İkinci teşrîn (Kasım) 1939.

21) “Sanatkâr”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:7, İkinci teşrîn (Kasım) 1939.

22) “Hakikat Dini”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:8 İlkkânun (Aralık) 1942.

23) “Avrupa”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:9, Şubat 1943; *Türk Ruhu,* sayı:9. 30 Mayıs 1958.

24) “Mehmet Âkif”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:9, Şubat 1943.

25) “Okulda Ahlâk”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:10, Mart 1943.

26) “Hakikat Düşmanı Üç Felsefe: Pozitivizm-Pragmatizm-Sosyolojizm”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:11, Nisan 1943.

27) “Hakikat Düşmanı Üç Felsefe”, *Türk Ruhu,* Sayı:3, 18 Nisan “Pozitivizm, Pragmatizm ve Sosyolojizm”, *Türk Ruhu,* sayı:4, 25 Nisan 1958.

28) “Orta Öğretim”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:11, Nisan 1943; *Komünizme Karşı Mücadele,* Sayı; 15 Mart 1952.

29) “Millet ve Milliyet”, *Hareket,* Cilt:I, Sayı:12, Mayıs 1943; Tanrıdağ, sayı:1, 5 Kasım 1950. *Türk Ruhu,* Sayı:11, 13 Haziran 1958.

30) “Lise Dersleri”, *Hareket,* Cilt: I, Sayı:12, Mayıs 194331. “Ahlâk Nizamı”, *Hareket,* Cilt: II, Sayı: 1, Mart 1947; Son havadis, 6 Nisan 1961.

31) “Ahlâk Nizamı”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:1,Mart 1947; Son havadis, 6 Nisan 1961.

32) “İradenin Dâvası”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:2, Nisan 1947.

33) “Roden'in Sanatı”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:3, Mayıs 1947.

34) “İnsanda İrade”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:4, Haziran 1947.

35)“Mukaddes Kurbanlar”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:6, Ağustos 1947.

36) “Senirkent Belediye Başkanına Açık Mektup”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:7,Eylül 1947.

37) "İlâhî Resmî Geçit”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:9, Kasım 1947.

38) “Mehmet Âkif, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:10, Aralık 1947.

39)“Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:11, Ocak 1948.

40) “Türkiye'de Komünistlik”, *Bizim Türkiye*, Sayı:1, 3 Mart 1948.

41)“İki Sanat İki Ahlâk”, *Bizim Türkiye*, Sayı:7, 3 Mart 1948; “Asrın Dini Müslümanlık”, 1/12-13, Nisan-Mayıs 1962.

42) “Üç Kanlı Parti”, *Bizim Türkiye,* Sayı:2.10 Mart 1948.

43) “Hüseyin Avni ve Türk Demokrasisi”, *Bizim Türkiye*, Sayı:4. 24 Mart 1948.

44) “Amerikan Mektupları II”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:12, Şubat 1948.

45) “Hüseyin Avni” *Hareket,* Cilt:II, Sayı:13, Mart 1948 ve Cilt:II, Sayı:14, Nisan 1948; Muammer Çelik (haz.), Hüseyin Avni Ulaş, İstanbul 1996.

46) “Düşman Piyesi Hakkında Ahlâk Doçenti Nurettin Topçu'nun Fikirleri”, *Tasvir*, 13 Nisan 1948.

47) “Siyasî Partiler-I”, *Bizim Türkiye,* Sayı:6, Nisan 1948.

48) “Millette İrade”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:15, Mayıs 1948.

49) ‘'Millet Ruhu ve Millî Mukaddesat”, *Hareket*. Cilt:II, Sayı:16,Haziran 1948.

50) ‘'Millette İrade Sefaletleri”. *Hareket,* Cilt:II, Sayı:17, Temmuz 1948.

51)“Millette İzzetinefis ve Siyaset”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:18, Ağustos 1948.

52) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:18, Ağustos 1948.

53) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:19, Eylül 1948.

54) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:20, Ekim 1948.

55) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:21, Kasım 1948.

56) “Devlette İrade”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:21, Kasım 1948.

57) “Devlette Hâkimiyet ve Mesuliyet İradesi”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:22, Aralık 1948.

58) "Hâkimiyet ve Demokrasi”, *Hareket* Cilt:II, Sayı:23. Ocak 1949.

59) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:23, Ocak 1949.

60) “Hüseyin Avni'siz Bir Yıl”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:24, Şubat 1949; Muammer Çelik (haz.), Hüseyin Avni Ulaş; Millet Mistikleri.

61) “Sanatta İrade”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:25, Mart 1949.

62) “Dinde İrade”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:26. Nisan 1949.

63) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:26, Nisan 1949.

64) “İsyan Ahlâkı”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:27, Mayıs 1949; *Serdengeçti*, Sayı:6. Mayıs 1949; İradenin Davası.

65) “Amerikan Mektupları”, *Hareket,* Cilt:II, Sayı:27, Mayıs 1949.

66) “Eğitime Dair Nurettin Topçu'nun Düşünceleri”, *Tasvir*, 21 Temmuz 1949.

67) “Lise Programları”, *Yeni Bilgi*, III/28, 1 Ağustos 1949.

68) “Salahaddin Köseoğlu”, *Büyük Doğu*, Sayı:2. 21 Ekim 1949; *Volkan*, Sayı:11, 27 Ekim 1951;

69) “Komünizmin Mesuliyeti”, *Bizim Türkiye*, Sayı:6, 15 Mayıs 1950.

70) “Millet ve Komünizm”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:1, 1 Ağustos 1950; *Yeni İstiklâl*, 7 Haziran 1961.

71) “Komünizmin Kaynakları”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:2, 15 Ağustos 1950.

72) “Din ve Komünizm”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:3, 30 Ağustos 1950.

73) “İnsan ve İç Gözlemi”, *Bizim Türkiye*, Sayı:8, 15 Eylül 1950.

74) “Komünizm Karşısında Üniversitenin Rolü”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:4, 1 Eylül 1950.

75) “Komünizm Karşısında Üniversitemiz”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:5, 1 Ekim 1950.

76) “Üniversitenin Mesuliyeti”. *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:6, 15 Ekim 1950.

77) “Üniversite Meselesi”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:7, 1 Kasım 1950.

78) “Millet ve Milliyet”, *Tanrıdağ,* Sayı:1, 5 Kasım 1950; *Türk Ruhu*, Sayı: II, 13.

79) “Adam Olmak, Paşa Olmak”, *Bizim Türkiye*, Sayı:10, 15 Kasım 1950.

80) “Sosyalizm ve Şekilleri”, *Komünizme Karşı Mücadele,* Sayı:8, 15 Kasım 1950.

81) “Komünizm”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:9, 1 Aralık 1950.

82) “Komünizm ve İdeal”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:10, 15 Aralık 1950; *Yeni İstiklâl,* 10 Mayıs 1961; *Köylünün Sesi*, VII/62. Temmuz 1971.

83) “Şehit”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı: II, 1 Ocak 1951; Sayı:12, 15 Ocak 1951, Sayı:13, 1 Şubat 1951.

84) “Komünizm ve İrade”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı: II, 10 Ocak 1951.

85) “Diyalektik Materyalizm”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:12, 15 Ocak 1951.

86) “Komünizmin Tatbikatı-Bolşeviklik”, *Komünizme Karşı Mücadele,* Sayı:13, 1 Şubat 1951.

87) “İnsan”, *Bizim Türkiye*, Sayı:12, 15 Şubat 1951.

88) “Komünizm ve Tarihî Maddecilik”, *Komünizme Karşı Mücadele,* Sayı:14, 15 Şubat 1951.

89) “Komünizmin Dünyası”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:15, 1 Mart 1951.

90) “Komünizmin Akıbeti”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:16, 15 Mart 1951.

91) “İnkılâp-İrtica”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:17, 1 Nisan 1951; *İslâm Dünyası,*

Sayı:16, 12 Temmuz 1952; *Hürsüz* (Erzurum), 31 Mart, 1 ve 2 Nisan 1959.

92) “Komünizm Karşısında Yeni Bir Nizam İdeali”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:18, 15 Nisan 1951: *Yeni İstiklâl*, 3 Mayıs 1961.

93) “İnkılâp - İrtica”, *Ehl-i Sünnet*; Sayı:98, 8 Mayıs 1951.

94) “Anarşizme Karşı Ahlâk Nizâmı”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:19, 1 Mayıs 1951.

95) “Maddeyi idare eden ruh”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:20, 15 Mayıs 1951,*Yeni İstiklâl*, 1 Şubat 1961 ve 19 Nisan 1961; *Sebilürreşad*. XIII/320, Nisan 1961.

96) “Devlet ve Şahsiyet”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:21, 1 Haziran 1951.

97) “Ahlâk Davamız”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:21, 1 Haziran 1951.

98) “Anarşist ve Hareket Adamı”, *Savaş*, Sayı:4, 8 Haziran 1951; *Hareket*. III/33, Eylül 1968.

99) “Eşitlik Davası”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:22, 15 Haziran 1951.

100) “İstismarı Kaldıran Adalet”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:23, 15 Temmuz 1951.

101) “Aradığımız Nizam”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:24, 15 Ağustos 1951.

102) “Salâhaddin Köseoğlu”, *Volkan*, Sayı:11, 27 Ekim 1951.

103) “Yeni Nizamın Ana Hatları”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:27, 1 Ocak 1952.

104) “Milli Eğitimde İlköğretim”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:28, 15 Ocak 1952.

105) “Komünizme Karşı Dinler Birleşmeli”, *Son Saat*, 17 Ocak 1952.

106) “İsyan Ahlâkı ve Neticeleri”, *Son Saat*, 23 Ocak 1952.

107) “Gazeteler”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:30, 1 Şubat 1952.

108) “Gazeteler”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:30, 15 Şubat 1952.

109) “Yine Gazete”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı: 31, 1Mart 1952.

110) “Orta Ögretim”, *Komünizme Karşı Mücadele,* Sayı:32, 15 Mart 1952.

111)“Fatih Sultan Mehmet Han Konuşuyor”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Yıl: 2, Sayı:33, 1 Nisan 1952.

112) “Çanakkale”, *Komünizme Karşı Mücadele,*Sayı: 33, 1 Nisan 1952.

113) “Mektep”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:34, 15 Nisan 1952; *İslâm Dünyası*, Sayı:17, 18 Temmuz 1957.

114) “Üniversite”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:35, 1 Mayıs 1952; *Hürsöz*

(Erzurum), 28 Ocak 1959.

115) “Din Hayatı”, *Komünizme Karşı Mücadele*, Sayı:36, 15 Mayıs 1952 ve Sayı:37, 1 Haziran 1952.

116) “İnkılâp-İrtica”, *İslâm Dünyası*, Sayı:16, 12 Temmuz 1952.

117) “Vatandaş Ahlâkı”, *Serdengeçti,* Sayı:19-20, Ekim-Kasım 1952.

118) “Mesuliyet Hareketi”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:1, Aralık 1952.

119) “Tasralı” (hikâye), *Hareket*, Cilt:III, Sayı:1, Aralık 1952; Sayı:2, Ocak 1953; III Sayı:3, Şubat 1953.

120) “Fikir ve Ruh Terbiyesi Cemiyeti'nin Kuruluşunu Beklerken”, *Hareket*, III/l, Aralık 1952.

121) “Şahsiyet”, *Hareket*, III/2, Ocak 1953; *Sebilürreşad*, XII/300, Aralık 1959; *Türk Yurdu*, V/4, Nisan 1966.

122) “Yıldırım'ın Huzurunda”, (hikâye), *Hareket*, Cilt:III, Sayı:2, Ocak 1953; *Tek Yol* Sayı:27, Temmuz 1973.

123) “Din Hayatı”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:3, Şubat 1953.

124) “İnkılâbımız”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:3, Şubat 1953.

125) “Sanat ve Umumi Neşriyat”, Hareket, Cilt:III, Sayı:4. Mart 1953; *Yaprak*, Sayı:9, 15 Temmuz 1963.

126) “Yeryüzünün Yarınki Manzarası”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:4, Mart 1953.

127) “Aklın Saltanatı”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:5, Nisan 1953; Sebilürresad. XIII/307, Nisan 1960.

128) “Adalet davası”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:5, Nisan 1953.

129) “Mukavele ve mülkiyet”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:6, Mayıs 1953.

130) “Geleceğin Masalı 1-Mahşer”, (hikâye), *Hareket*, Cilt:III, Sayı:6, Haziran 1953.

131) “Tıbbiyeli”, (hikâye), *Hareket*, Cilt:III, Sayı:6, Mayıs 1953; III, Sayı:7, Haziran 1953.

132) “İlerilik-Gerilik”, *Hareket,* Cilt:III, Sayı:7, Mayıs 1953.

133) “Geleceğin Masalı 2-Büyük Mahkeme”, (hikâye), *Hareket,* Cilt:III, Sayı:7, Haziran 1953.

134) “Büyük Atamız Fatih”, *Hareket,* Cilt:III, Sayı:7, Haziran 1953.

135) “Maaş Miras ve Kazanç Çeşitleri”, *Hareket*, Cilt:III, Sayı:7, Haziran 1953.
136. “Millet Mistiği”, *Sanat-Edebiyat Dergisi*, Sayı:7, Mayıs; Millet Mistikleri.

136) “Millet Mistiği”, *Sanat-Edebiyat Dergisi*, Sayı:7, Mayıs; Millet Mistikleri

137) “Fatih'in Şahsiyeti”, *Sebilürreşad*, IX/203, Ağustos 1955.

138) “Din ve Laiklik”, *Türk Düşüncesi*, IV/21, 1 Ağustos 1955.

139) “Din Psikolojisi”, *İslâm*, Sayı:1-7, Nisan-Kasım 1956.

140) “Maarif Dâvamız”, 13 Mayıs 1957'de; *Büyük Doğu*, Sayı:25-32, 25 Ağustos 1959.

141) “Fatih ve Biz”, 29.5.1957’ de Milliyetçiler Derneği’ nin Fetih toplantısında yapılan konuşma.

142) “Mektep”, *İslâm Dünyası*, Sayı:17, 18 Temmuz 1957.

143) “Üniversitenin Mesuliyeti”, *Fetih*, Sayı:10, 6 Aralık 1957.

144) “Mehmet Âkif’in İsyanı”, Sebilürreşad, XI/258, Aralık 1957.

145) “Fikir Kuvveti”, *Türk Ruhu*, Sayı: l, 15 Aralık 1957;Büyük Doğu, Sayı:33, 16 Ekim 1959.

146) “Dinde Reform”, *Türk Düşüncesi*, X/52-l, 1958, 1959; “İslâm’da Reform Söz Konusu Olamaz” başlığıyla, *Yeni İstiklâl*, 11 Ekim 1963.

147) “Liselerde Din Dersleri”, *Sebilürreşad*, XI/264, Mart 1958.

148) “Hakikat Düşmanı Üç Felsefe”. *Türk Ruhu*. Sayı:3, 18 Nisan 1958 ve “Pozitivizm, Pragmatizm ve Sosyolojizm”, *Türk Ruhu*, Sayı:4, 25 Nisan 1958.

149) “Hüseyin Avni Ulaş”, *Türk Ruhu*, Sayı:5, 2 Mayıs 1958.

150) “Ebedî Fetih”, *Gurbet*, Sayı:3, 15 Mayıs 1965; Büyük Fetih.

151) “ Avrupa”, *Türk Ruhu*, Sayı:9, 30 Mayıs 1958.

152) “Millet ve Milliyet”, *Türk Ruhu*, Sayı:11. 13 Haziran 1958.

153) “Hüseyin Avni Ulaş'ın Şahsiyeti”, Birinci Devre Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Ulaş kitabı içinde. İstanbul 1958.

154) “Üniversite”, Hürsöz (Erzurum), 28 Ocak 1959; Ahlâk Nizamı.

155) “Beklenen Nizam”, *Türk Yurdu*, 1/1. Mart 1959.

156) “Komünizm ve Tarihî Maddecilik”, *Hürsöz* (Erzurum), 5 Mart 1959.

157) “Memuriyet Hayatı”, (hikâye), *Büyük Doğu*, Sayı:2. 13 Mart 1959.

158) “Egzistansiyalizm Nedir?”, *Büyük Doğu*, Sayı:4. 27 Mart 1959.

159) “İnkılap - İrtica”, *Hürsöz* (Erzurum), 31 Mart, 1 ve 2 Nisan 1959.

160) “Yarınki Kuvvet”, *Türk Yurdu*, 1/2. Nisan 1959.

161) “Son Nesil”, *Türk Yurdu*, 1/3. Mayıs 1959.

162) “Gazete”, *Hürsöz* (Erzurum), 1 ve 2 Mayıs 1959; Ahlâk Nizamı.

163) “Yine Gazete”, *Hürsöz* (Erzurum), 3 ve 4 Mayıs 1959; Ahlâk Nizamı.

164) “Mukadderatımızın Tohumları”, *Türk Yurdu*, 1/4, Haziran 1959; Yarınki Türkiye.

165) “İnkılâp”, *Büyük Doğu*, Sayı:19, 10 Temmuz 1959; Kültür Ve Medeniyet.

166) “Yine İnkılâp”, *Büyük Doğu*, Sayı:20, 17 Temmuz 1959.

167) “Vatan Haritası”, *Türk Yurdu*, 1/6, Ağustos 1959.

168) “Fikir Kuvveti”, *Büyük Doğu*, Sayı:33, 16 Ekim 1959; *Yeni istiklâl*, 4 Ocak 1961.

169) “Üniversite”, *Türk Yurdu*, 1/9, Aralık 1959.

170) “Şahsiyet”, *Sebilürreşad*, XII/300, Aralık 1959.

171) “Sıladan Mektuplar”, *Yeşil Nur*, 4 Mart 1960.

172) “Bizde Rönesans”, *Türk Yurdu*, Sayı:1/10, Ocak 1960.

173) “Mehmed Âkif 'in Büyük Eseri”, *Hilal*, Sayı:12, Ocak 1960.

174) “Maddî Kalkınma Plânı”, *Türk Yurdu*, 1/11, Subat 1960.

175) “Aklın Saltanatı”, *Sebilürreşad*, XIII/ 307, Nisan 1960.

176) “Manevî Kalkınma”, *Türk Yurdu*, II/l, Nisan 1960.

177) “Ruh Kuvveti”, *Havadis*, 9 Mayıs 1960.

178) “Millî Kültürümüz ve Garplılaşma Meselesi”, *Türk Yurdu*, 11/3, Haziran 1960.

179) “Manevi Kurtuluşun Yolu”, *Havadis*, 5 Eylül 1960.

180) “Fikir Kuvveti”. *Yeni İstiklâl*, 4 Ocak 1961; Kültür Ve Medeniyet/2.

181) “Var Olmak”, *Düşünen Adam*, l/l, 5 Ocak 1961.

182) “İnanmak ve Sevmek”, *Düşünen Adam*, 1/2, 12 Ocak 1961.

183) “Maddeyi İdare Eden Ruh”, *Yeni İstiklâl*, 1 Şubat 1961 ve 19 Nisan 1961.

184) “Düşünmek”, *Düşünen Adam*, 1/5, 3 Şubat 1961; *Yeni İstiklâl.* 26 Ağustos 1964.

185) “Gazete Hasreti”, *Yeni İstiklâl*, 8 Şubat 1961.

186) “Bilmek”, *Düşünen Adam*, 1/6. 10 Şubat 1961.

187) “Yine Gazete”, *Yeni İstiklâl*, 15 Şubat 1961.

188) “Gerçeği Bilmek”, *Düşünen Adam*, 1/7, 17 Şubat 1961.

189) “Günah”, *Düşünen Adam*, 1/10, 10 Mart 1961.

190) “Affediliş”, *Düşünen Adam*, 1/11, 17 Mart 1961.

191) “Maddeyi İdare Eden Ruh”, *Sebilürreşad,* XIII/320, Nisan 1961.

192) “Ahlâk Nizamı”, *Son Havadis*, 6 Nisan 1961.

193) “Benlik”, *Düşünen Adam*, 1/14. 7 Nisan 1961.

194) “Kuvvet”, *Düşünen Adam*, 1/16. 19 Nisan 1961.

195) “Milli Birlik Davasının Kahramanları”, *Son Havadis*, 22 Nisan 1961.

196) “Zafer”, Düşünen Adam, 1/17, 26 Nisan 1961.

197) “Bizim zaferimiz”, Büyük Gazete, Sayı:29, 9 Kasım 1976.

198) “Komünizm Karşısında Yeni Bir Nizam İdeali”, *Yeni İstiklâl*, 3 Mayıs 1961.

199) “Komünizm ve İdeal”, *Yeni İstiklâl*, 10 Mayıs 1961.

200) “Ruh Cephesinde Anadolu'nun Kurtuluş Savaşı”, *Yeni İstiklâl*, 8 Kasım 1961.

201) “Hürriyet”, *Düşünen Adam*, 1/20, 17 Mayıs 1961.

202) “Çile”, *Düşünen Adam*, 1/19, 19 Mayıs 1961.

203) “Yalan”, *Düşünen Adam*, 1/21, 24 Mayıs 1961; daha geniş hali, *Yeni İstiklâl*, 23 Eylül 1961.

204) “Millet ve Komünizm”, Yeni İstiklâl, 7 Haziran 1961.

205) “Peyami Safa”nın Arkasından Kimler Ne Dediler?”, *Son Havadis*, 17 Haziran 1961.

206) “Siyasî Terbiye”, *Son Havadis*, 8 Ekim 1961.

207) “Demokrasi Ahlâkı”, *Son Havadis*, 10 Ekim 1961.

208) “Ruh Cephesinde Anadolu'nun Kurtuluş Savaşı”, *Yeni İstiklâl,* 8 Kasım 1961.

209) “Sanatta ve Duyuşta Kendimize Dönmek”, *Yeni İstiklâl,* 18 Kasım 1961.

210) “Gençliğin Buhranları”, *Yeni İstiklâl*, 24 Kasım 1961.

211) “Milliyet ve Mukaddesat Düşmanlarına Rağmen Mazimizi Unutmayacağız”, *Yeni İstiklâl,* 1 Aralık 1961; *Fetih*, Sayı:59, 2 Mayıs 1964.

212) “Anadolu Türkünün Seciyesi”, *Yeni İstiklâl,* 9 Aralık 1961.

213) “Felsefe ve Cemiyet”, *Yeni İstiklâl*, 22 Aralık 1961.

214) “Celal Hoca-İlmî ve Ahlâkî Şahsiyeti”, *Yeni İstiklâl*, 21 Ocak 1962.

215) “İki Dünya Dâvası”, *Asrın Dini Müslümanlık*, 1/11, Mart 1962; *Hürsöz* (Erzurum), 29 ve 30 Nisan 1962.

216) “Vicdan Muhakemesi”, *Yeni İstiklâl*, 11 Nisan 1962.

217) “Facianın Mesulleri”, *Yeni İstiklâl*, 25 Nisan 1962.

218) “İki Sanat İki Ahlâk”, *Asrın Dini Müslümanlık*, 1/12–13, Nisan-Mayıs 1962.

219) “Şehit Ecdadını Tahkire Giden Kafileye Açık Mektup”, *Yeni İstiklâl*, 2 Mayıs 1962.

220) “Şahsiyetin İkileşmesi”, *Yeni İstiklâl*, 9 Mayıs 1962.

221) “Mehmet Âkif: Hayatı-Eserleri”, *Yeni İstiklâl*, 23 Mayıs 1962.

222) “Sanatta Samimiyetsizlik”, *Yeni İstiklâl*, 30 Mayıs 1962.

223) “Fatih'in Büyük Mirası”, *Yeni İstiklâl*, 6 Haziran 1962.

224) “Eichmann'ın İdamı”, *Yeni İstiklâl*, 13 Haziran 1962.

225) “Komünizme Karşı Hıristiyan Alemiyle El Ele Vermeliyiz”, *Şule,* Sayı:2, Haziran 1962; Ahlâk Nizamı.

226) “Mehmet Âkif-Hayatı ve Eserleri”, *Sebilürreşad*, XIX/337, Haziran 1962.

227) “Paskal Ağlıyor”, *Şule*, Sayı:3, Ağustos 1962.

228) “İnanmak ve Sevmek”, *Hürsöz* (Erzurum), 20 Ağustos 1962.

229) “Var Olmak”, *Hürsöz* (Erzurum), 24 ve 25 Ağustos 1962.

230) “Manevî Kalkınma”, *Hürsöz* (Erzurum), 5 Eylül 1962.

231) “Gümüş Tül”. *Yeni İstiklâl*, 12 Eylül 1962.

232) “Çocuklar'”, *Şule*, Sayı:4, Ekim 1962; Var Olmak.

233) “ Izdırabın Allah'a Yolu”, *Yeni İstiklâl,* 30 Ekim 1962.

234) “Gözyaşları”, *Yeni İstiklâl*, 24 Ekim 1962: Var Olmak.

235) “Milliyetçiliğimizin Esasları”, *Yeni İstiklâl*, 7 Kasım 1962, 14 Kasım 1962.

236) “Yunus Emre”, *Yeni İstanbul*, 20 Kasım 1962.

237) “Kendim Yaptım”, *Şule*, Sayı:5, Aralık 1962; Var Olmak.

238) “Anarşizme Karşı Ahlâk Nizâmı”, *Yeni İstiklâl*, 6 Aralık 1962.

239) “Milliyetçi Sosyalizm”, *Yeni İstiklâl*, 12 Aralık 1962.

240) “Ruhçu sosyalizm”, *Yeni İstiklâl*, 19 Aralık 1962.

241) “Milliyetçiliğimizin karşısında komünizm*”. Yeni istiklâl,* 26 Aralık 1962.

242) “Mevlâna Celâleddin-i Rumî”, *Yeni İstiklâl*, 30 Aralık 1962.

243) “Hürriyet kahramanı Mehmet Âkif”, *Yeni İstiklâl*, 2 Ocak 1963.

244) “Yine gazetecilik”, *Yeni İstiklâl*, 25 Ocak 1963.

245) “Cemiyeti yoğuracak ruh”, Şule, Sayı:6, Şubat 1963; *Yeni istiklâl,* 20 Şubat 1962.

246) “Mevlâna”, *Çağrı*, Sayı:61, Şubat 1963.

247) “Hz. Peygamber'in Savaşları” (Muhammed Hamdullah’ın kitabı üzerine).”, *Yeni İstiklâl*, 18 Mart 1963.

248) “Hörmet”, *Hürsöz (*Erzurum). 23 Mart 1963.

249) “Hakikate Giden Yol”, *Şule*, Sayı:7, Nisan 1963.

250) “Düşüncenin Derinlikleri”, Şule, Sayı:8, Temmuz 1963.

251) “Rahmet Kapısı”, *Şule,* Sayı:8, Temmuz 1963.

252) “Neslimizin âtisi”, *Yeni İstiklâl*, 10 Temmuz 1963.

253) “Güzel Sanatlarımıza Toplu Bir Bakış”, *Yaprak*, Sayı:9, 15 Temmuz 1963.

254) “Bizde Rönesans”, *Hürsöz* (Erzurum), 3-5 Ağustos 1963.

255) “Boş Tabut” (hikâye), *Eğin,* 14 Ağustos 1963.

256) “Dağa İnen Nur” (hikâye), *Eğin,* 3 Eylül 1963.

257) “Rönesansımız”, *Tohum*, Sayı:1, Ekim 1963

258) “İslâm’da Reform Söz Konusu Olamaz”, *Yeni İstiklâl*, 11 Ekim 1963.

259) “İnsan”, *Türk Yurdu*, III/7, Aralık 1963.

260) “Safahat'ın Felsefesi”, *Tohum*, 1/4, 5-6, Ocak, Şubat. Mart 1964.

261) “Mevlâna”, *Tohum*, 1/4, Ocak 1964.

262) “Damlalar”, *Tohum*, 1/7, Nisan 1964.

263) “Küçük Ağa”, *Tohum*, 1/8, Mayıs 1964.

264) “Millet ve Mukaddesat Düşmanlarına Rağmen Mazimizi Unutmayacağız”, *Fetih*, Sayı:59, 2 Mayıs 1964.

265) “Düşünmek”, *Yeni İstiklâl*, 26 Ağustos 1964.

266) “Komünizmin Kaynakları”, *Düşünen Adam*, Sayı:1, 11 Eylül 1964 ve Sayı:2, 18 Eylül 1964.

267) “Gazete”, *Yeni İstiklâl*, 16 Eylül 1964.

268) “Yalan”, *Yeni İstiklâl*, 23 Eylül 1964.

269) “Var Olmak”, *Yeni İstiklâl*, 14 Ekim 1964.

270) “Düşünen adam aranızda”, *Düşünen Adam,* Sayı:2, 18 Eylül 1964.

271) “Komünizm ve kâinatımız”, *Düşünen Adam*, Sayı:3, 24 Eylül 1964.

272) “Düşünen Adam Yolda”, *Düşünen Adam,* Sayı:4, 2 Ekim 1964; Amerikan Mektupları.

273) “Düşünen Adam Gene Yollarda”, *Düşünen Adam*, Sayı:6, 15 Ekim 1964.

274) “Düşünen Adam İşsizler Arasında”, *Düşünen Adam*, Sayı:8, 29 Ekim 1964.

275) “AP ve Başgil Meselesi”, *Yeni İstanbul*, 26 Kasım 1964.

276) “Demokrasi Cenneti*”, Yeni İstanbul*, 12 Aralık 1964.

277) “Seçim Hürriyeti”, *Yeni İstanbul,* 20 Aralık 1964.

278) “Demokraside İnsan Şahsiyeti”, *Yeni İstanbul*, 28 Aralık 1964. 279. “Devlette Kudret ve Mesuliyet”, *Yeni İstanbul*, 4 Ocak 1965.

279) “Devlette Kudret ve Mesuliyet”, *Yeni İstanbul*, 4 Ocak 1965.

280) “Siyasî Partiler-II”, *Yeni İstanbul,* 10 Ocak 1965.

281) “Siyasî Buhranımız”, *Yeni İstanbul*, 17 Ocak 1965.

282) “Kırkağaç Hadisesi”, *Yeni İstanbul,* 24 Ocak 1965.

283) “Reform Derdi”, *Yeni İstanbul*, 31 Ocak 1965.

284) “Toprak Reformu”, *Yeni İstanbul,* 7 Şubat 1965.

285) “Uçuruma Götüren Yollar”, *Türk Yurdu*, IV/5, Mayıs 1965.

286) “Fatihler ve Zalimler”, *Tohum*, 11/20 Mayıs 1965.

287) “Ebedî Fetih”, *Gurbet*, 15 Mayıs 1965.

288) “Fethin Felsefesi”, *Türk Yurdu*, IV/6. Haziran 1965.

289) “Düşünceler”, *Gurbet*, 15 Haziran 1965.

290) “Vatanın Atisi”, *Türk Yurdu*, IV/10, Ekim 1965.

291) “Kalbin Emirleri”, *Yağmur,* 1965, Var Olmak

292) “Yunus'a Dair”, “Yunus Emre'de Vahdet-i Vücud” başlığıyla, *Türk Yurdu,* V/l Ocak 1966; Muzaffer Civelek, Yunus Emre kitabının takdim yazısı. 1971.

293) “Beklenen Gençlik”, *Hareket,* l/l Ocak 1966.

294) “Hareket Felsefesi”, *Hareket,* 1/2, Şubat 1966.

295) “Existenüalisme”, *Hareket,* 1/2, Şubat 1966;“Önsöz” başlığıyla, Varoluş Felsefesi.

296) “İş Ahlâkı”, *Hareket,* 1/3, Mart 1966.

297) “Dilimizin Dolmayan Çilesi”, *Türk Yurdu,* V/3, Mart 1966; *Hareket,* VII/81, Eylül 1972.

298) “Özcü Felsefe”, *Hareket,* 1/3, Mart 1966.

299) “Var oluş Felsefesi”, *Hareket,* 1/4, Nisan 1966.

300) “Allahsız Kazanç”, *Hareket,* 1/4, Nisan 1966.

301) “Şahsiyet”. *Türk Yurdu,* V/4, Nisan 1966.

302) “Allahsız ve Dinci Egzistentialisme”, *Hareket,* 1/5, Mayıs 1966; “Ateist Egzistansiyalizm” başlıklarıyla ve “Hıristiyan Egzistan siyalizmi”: Varoluş Felsefesi.

303) “Serbest İktisat Nizâmı”, *Hareket,* 1/5, Mayıs 1966.

304) “İşsizler”, *Hareket,* 1/6, Mayıs 1966.

305) “Fatih’in Büyük Mirası “, “Fatih!in devleti başlığıyla *Hareket,* 1/6, Mayıs 1966.

306) “Şehitler-II”, *Hareket,* 1/7, Temmuz 1966.

307) “İnkılabımız”, *Hareket,* 1/8, Ağustos 1966.

308) “Mesuliyet Hareketi”, *Hareket,* 1/8, Ağustos 1966.

309. Başşehir”, *Hareket,* 1/9, Eylül 1966.

310) “Zafer”, *Yeni İstiklâl,* 13 Nisan 1966.

311) “Sosyalist Cemiyet Nizamı”, *Hareket,* 1/II, Kasım 1966.

312) “Teknik ve Kültür”, *Hareket,* 1/II,. Kasım 1966.

313) “Hakkın Kuvveti”, *Hareket,* 1/12, Aralık 1966.

314) “Kültür ve Medeniyet”, *Hareket*, 11/13, Ocak 1967.

315) “İnsan ve Hürriyet”, *Hareket*, II/13, Ocak 1967.

316) “Devlet İradesi”, *Hareket*, II/14, Şubat 1967.

317) “İslâm Ahlâkı”, *Hareke*t, II/15, Mart 1967.

318) “Cemaat Ruhu”, *Hareket*, II/16, Nisan 1967.

319) “Ahlâk Yaralarımız”, *Hareket*, II/16, Nisan 1967.

320) “Ahlâk Yaralarımız II”, II/17, Mayıs 1967. 321. “Ahlâk Yaralarımız III”, II/18,Haziran 1967.

321) “Ahlâk Yaralarımız III”, II/18,Haziran 1967.

322) “Kültür Emperyalizmi Karşısında Türk Kültürü”, *Sosyalist Gazetesi*, 12 Nisan 1967.

323) “Başgil”, *Hareket*, II/17, Mayıs 1967; Millet Mistikleri.

324) “İslâm Dâvası” , *Hareket*, II/19, Temmuz 1967; Ahlâk Nizamı.

325) “Okullarımızda Din ve Ahlâk Eğitimi”, *İslam Medeniyeti*, l/l. Ağustos 1967.

326) “Para ve Yahudi”, *Hareket*, II/20, Ağustos 1967.

327) “İnsanlar ve Yahudiler”, *Hareket*, II/21, Eylül 1967.

328) “Anadolu'yu Gördüm” (hikâye), *Hareket*, II/22, Ekim 1967.

329) “Masonlara Kırk Soru”, *Hareket*, II/23, Kasım 1967.

330) “İlkokullarda Ahlâk Eğitimi”, İslam medeniyeti, 1/4, Kasım 1967.

331) “İradenin Davası”, *Hareket*, III/25, Ocak 1968.

332) “Üniversite”, *Hareket*, III/25, Ocak 1968.

333) “Ne İçin Sosyalizm”, *Hareket*, III/26. Şubat 1968.

334) “Hüseyin Avni Ulaş'ı Düşünürken”, *Hareket*, III/26, Şubat 1968.

335) “İslâm ve İnsan”, *Hareket*, III/27. Mart 1968.

336) “Din Görevi”, *Hareket*, III/28, Nisan 1968.

337) “Metafizik”, *Hareket*, III/28, Nisan 1968.

338) “Aşk ve Metafizik”, *Hareket*, III/28. Nisan 1968.

339) “Din Terbiyesi”, *Hareket*. III/29, Mayıs 1968.

340) “Sezgi ve Din “, *Hareket*, III/29, Mayıs 1968.

341) “Amerikan Vahşeti”, *Hareket*, III/30, Haziran 1968.

342) “Üniversite Olayları”, *Hareket*, III/30, Haziran 1968.

343) “Anadolu Kültürü ve Sosyalizm”, *Hareket*, III/31, Temmuz 1968.

344) “Türk Milliyetçiliği ve Komünizm”, *Hareket*, III/32, Ağustos 1968.

345) “Milli Eğitim ve Muhtar Üniversite”, *Hareket*, III/32, Ağustos 1968.

346) “Milliyetçilik Muamması”, *Hareket*, III/33, Eylül 1968.

347) “Anarşist ve Hareket Adamı”, *Hareket*, III/33, Eylül 1968.

348) “Müslümanlık”, *Hareket*, III/34, Ekim 1968.

349) “İslâm Dünyasının Uyanışı”, *Hareket*, III/35, Kasım 1968.

350) “Mevlana'da Vahdet-i Vücut”, *Hareket*, III/35, Kasım 1968.

351) “İslâm Ahlâkının Esasları”, *Hareket* ,III/36, Aralık 1968.

352) “Hareket'in Otuz Yılı”, *Hareket*, IV/37, Ocak 1969.

353) “Düşünen İnsan ve İslâm”, *Hareket*, IV/38, Şubat 1969.

354) “İslâm’ın Yolu”, *Hareket*, IV/39, Mart 1969.

355) “Kin ile Din Birleşmez”, *Hareket*, IV/39, Mart 1969.

356) “Demokrasi ve İnsan”, *Hareket*, IV/40, Nisan 1969.

357) “Hüseyin Avni”, *Hareket*, IV/40, Nisan 1969.

358) “Remzi Oğuz’u Anarken”, *Hareket*, IV/40, Nisan 1969. 359. “Türk İslâm Harikası”, *Hareket*, IV/41, Mayıs 1969.

359) “Türk İslâm Harikası”, *Hareket*, IV/41, Mayıs 1969.

360) “Asrın Iztırabı”, *Hareket*, IV/42, Haziran 1969.

361) “Yıkılış”, Hareket, IV/43, Temmuz 1969.

362) “Demokraside Ferdî İrade”, *Hareket*, IV/43, Temmuz 1969.

363) “Ruh terbiyesi”, Hareket, IV/44. Ağustos 1969.

364) “Harcanan neslimiz”, Hareket, IV/44, Ağustos 1969.

365) “Hayatın kıymeti”, Hareket, IV/45, Eylül 1969.

366) “Mukaddes Azap”, *Hareket*, IV/46, Ekim 1969.

367) “İsyan Ahlâkı”, *Hareket*, IV/47, Kasım 1969.

368) “Akif 'te Sanat ve Cemiyet”, *Hareket*, IV/48, Aralık 1969.

369) “Vatan İhaneti”, *Hareket*, V/49, Ocak 1970.

370) “İslam’da Tasavvuf, *Hareket*, V/51, Mart 1970.

371) “Millet Maarifi”, *Hareket*, V/52, Nisan 1970.

372) “Bizi Yaşatan Kuvvet”, *Hareket*, V/53, Mayıs 1970.

373) “Bahtiyar Belde”, *Hareket*, V/54, Haziran 1970.

374) “Din Eğitiminin Esasları”, *Hareket*, V/56, Ağustos 1970.

375) “Din Eğitiminin Esasları”, *Hareket*, V/56, Ağustos 1970.

376) “Toplumda Din Adamının Görevi”, *Hareket*, V/57, Eylül 1970.

377) “Kapitalizmin Dünyası”, *Hareket*, V/58, Ekim 1970.

378) “Sosyalizme Karşı Koyan Kuvvetler”, *Hareket*, V/59, Kasım 1970.

379) “Millî Devlet”, *Hareket*, V/60, Aralık 1970.

380) “Muhafazakârlık ve İnkılâpçılık”, *Hareket*, V/60, Aralık 1970.

381) “Meslek Hayatının 50. Yılı Münasebetiyle Ali Nihat Tarlan”, *Hareket*, V/50, Şubat 1970.

382) “İslam'ı Sömüren Siyaset”, *Hareket*, VI/61-62, Ocak-Şubat 1971.

383) “KurtuluşunYolu”, *Hareket*, VI/64, Nisan 1971.

384) “Kuvvet”, *Hareket*, VI/66, Haziran 1971.

385) “İnsan”, *Hareket*, VI/67, Temmuz 1971.

386) “Komünizm ve Deal”, *Köylünün Sesi*, VII/62, Temmuz 1971.

387) “ Ruh Dünyası”, *Hareket*, VI/68. Ağustos 1971.

388) “Ruh Kuvveti”, *Hareket*, VI/69. Eylül 1971.

389) “Kanun ve Kader”, *Hareket*, VI/70, Ekim 1971.

390) “İnsan ve Kâinat”, *Hareket*, VI/71, Kasım 1971.

391) “Izdırabın Mânası”, *Hareket*, VI/72, Aralık 1971.

392) “Milliyetçiliğimizin Esasları”, *Hareket*, VII/73, Ocak 1972.

393) “Hayatın Değeri”, *Hareket*, VII/74, Şubat 1972.

394) “Ölüm Sırrı”, *Hareket*, VII/75-76, Mart-Nisan 1972.

395) “Aşkın Halleri”, *Hareket*, VII/77, Mayıs 1972.

396) “Millî Edebiyat ve Sabahattin Ali”, *Hareket*, VII/77, Mayıs 1972.

397) “Dostluk”, *Hareket*, VII/78, Haziran 1972.

398) “Dua”, *Hareket*, VI/79, Temmuz 1972.

399) “Rahmet”, *Hareket*, VII/80, Ağustos 1972.

400) “Dilimizin Dolmayan Çilesi”, *Hareket*, VII/81, Eylül 1972.

401) “Basında”, *Akşam,* 21 Eylül 1972.

402) “Basının Baskısı”, *Akşam,* 27 Eylül 1972.

403) “Toprak ve Demir”, *Hareket*, VII/82, Ekim 1972.

404) “Millet Basını”, *Akşam,* 5 Ekim 1972.

405) “Üniversite”, *Akşam,* 12 Ekim 1972.

406) “Milli Eğitim”, *Akşam,* 19 Ekim 1972.

407) “Millet Yapısı”, *Akşam,* 27 Ekim 1972.

408) “Milliyetçilik”, *Akşam,* 2 Kasım 1972.

409) “Aydınların İhaneti”, *Akşam*, 16 Kasım 1972.

410) “Millet Şûrası”, *Akşam*, 23 Kasım 1972.

411) “Siyasî Partiler”, *Akşam*, 30 Kasım 1972.

412) “İnsanlığın Kurtuluşu”, *Hareket*, VII/83, Kasım 1972.

413) “Millet Ne İstiyor?”, *Akşam*, 7 Aralık 1972.

414) “Emeksiz Kazançlar”, *Akşam*, 14 Aralık 1972.

415) “İslam'ın İçteki Düşmanları”, *Akşam*, 21 Aralık 1972.

416) “İslam’ın Hali”, *Akşam,* 28 Aralık 1972.

417) “Harp”, *Hareket*, VIII/85-86, Ocak-Şubat 1973.

418) “Harp Hazırlıkları”, *Hareket*, VIII/87, Mart 1973.

419) “Harp Sonrası”, *Hareket*, VIII/88, Nisan 1973.

420) “Kendini Bulmak”, *Hareket*, VIII/90, Haziran 1973.

421) “Cahit Okurer”, *Hareket*. VIII/91. Temmuz 1973.

422) “Yıldırım'ın Huzurunda” (hikâye). *Tek Yol*. Sayı:27, Temmuz 1973.

423) “İnsanın Sefaleti”, *Hareket*, VIII/92, Ağustos 1973.

424) “Türk Maarifi”, *Hareket*, VIII/94, Ekim 1973.

425) “Manevî Kayıplarımız”, *Hareket*, VIII/95, Kasım 1973.

426) “Mevlana'da Âlem ve İnsan”, *Hareket*, IX/97, Ocak 1974.

427) “Büyük Sanayi”, *Hareket*, IX/100, Nisan 1974.

428) “Bilmek ve Düşünmek”, *Hareket*, IX/101, Mayıs 1974.

429) “Zulüm ve Düşman”, *Hareket*, IX/107, Kasım 1974.

430) “Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu”, *Hareket*, IX/108, Aralık 1974.

Araştırmanın birinci bölümünde fikir insanlarının daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla şahsiyetleri, eserleri ve hayatları anlatılmış olup ikinci bölümde Hasan Ali Yücel’in yaşadığı dönemdeki toplumun; yapısı, kültürü ve eğitim felsefesine ilişkin görüş ve önerileri ele alınacaktır.

2. HASAN ALİ YÜCEL'İN EĞİTİM FELSEFESİ

2.1. Hasan Ali Yücel'in Eğitim Anlayışı

Hasan Ali Yücel'in eğitim anlayışında temel kural eğitimin milliyetçi olmasıdır. Ülkenin gelişip yükselebilmesi için, ilim ve teknik kullanılmasının şart olduğunu söyleyen Yücel, bu şekilde her sorunla baş edilebileceğini savunmuştur. "İmanımızın başı ilme ve tekniğe inanmak olmalıdır."[73] diyerek eğitimin temelinin bu olması gerektiğini ifade eder.

Hasan Ali Yücel'e göre, doğruluğu kanıtlanmadan ileri sürülen fikirler bilim olarak kabul edilemez ve insanlara fayda sağlamaz. Hayattaki bütün varlıklar gibi bilim de insanların yaşaması için vardır. O Bilimin varlığına olan ihtiyacı ifade eder ve deneylerin, bilgilerin genel geçerliğini kontrol edebilecek nitelikte bilim insanlarının yetiştirilmesi gerektiğini savunur ve eğitimin bilimsel yönüne dikkat çeker.[74]

Yücel, en temel kural olarak toplumun her kesiminin okur-yazar olması gerektiğini ve bu beceriden yoksun kalındığında gelişilemeyeceğini söyler. Bu fikirle bakanlığı kabul eder. Ülkece büyüyüp kalkınabilmenin de eğitimden geçtiğini bildiği için, üretime, uygulamalı eğitime olanak sağlar.[75]

Hasan Ali Yücel'e göre, ülkenin temel ahlaki kuralı olarak eğitim; kendini milletine adama, emeğini kalkınmaya harcama ve zamanı geldiğinde millet ve ülke için hiçbir fedakarlıktan kaçmamayı öğretmelidir.[76]

Yücel, metodolojik yönergelere, üretkenliğe ve öğrenci katılımına dayalı ilkeleri öngörür. Fen eğitiminde, olayların gidişatını belirleyen ilkelere ve onları yöneten yasalara daha yakından bakarak gözlem, deney ve tartışmaya odaklanmak ister.[77]

Yücel'in ülkesine olan sevgisi ve kültürüne olan duyarlılığı kör duygulardan dolayı değildir; eğitimde karakter, çalışkanlık ve iç dünyanın önemi üzerinde durulmasını önerir.[78]

---

[73] Hasan Ali Yücel, *Söylev ve Demeçler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 155.

[74] Yücel (1993), s. 214.

[75] Yücel, (1998), s. 6

[76] Hasan Ali Yücel, *Söylev ve Demeçler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, s. 169.

[77] Aydın, (1997), s. 20.

[78] Ahmet İnam, *Mantık ve Felsefe Ders Kitapları Işığında Hasan Ali Yücel*, Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara 1997,s.20.

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle Hasan Ali Yücel'in eğitim felsefesinin temelinde bilimsel süreç, yenilik, ahlâk, çağdaşlık, laiklik, yaratıcılık ve toplumsal yaşamda uygulanabilirlik gibi esasların yer aldığı söylenebilir.

2.2. Hasan Ali Yücel'in Din ve Ahlâk Eğitimi

Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı dönemde okullarda din eğitimine hiçbir şekilde yer verilmemiştir. Hasan Ali Yücel göreve başlamadan da durum bu şekildedir. İmam hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri kapanmış, Kuran-ı Kerim eğitimi de denetim altına alınmıştır. Laik eğitim anlayışı ön plandadır. Yücel'de bakan olduğu dönemde laik eğitimin savunucusu olmuş, eğitim felsefesindeki reformları bu anlayışla yapmıştır.

Hasan Ali Yücel'in dini, eğitim dışında tutmasının önemli bir nedeni laiklik ilkesidir. Laiklik ilkesi 1937 yılında anayasaya girmeden önce, eğitimle ilgili yayınlanan genelgelerde yer almaktadır. Bu dönemde "eğitimin, düşünceyi kısıtlayan ve vicdan özgürlüğünü ihlal eden her türlü dini etkiden kaçınılması gerekir"[79] ifadesindeki bu anlayış dönemin hükümeti tarafından da kabul görmüştür. "Eğitimin millet bütünlüğüne kendini faydalı kılacak insanlar yetiştirmek" amacı, ameli ahlâkın ve idealizmin kaynağı olarak görülmektedir.[80] Bu bilgiden de anlaşılacağı üzere dini eğitimin okulların herhangi bir evresinde bulunmadığının görülmektedir.

Hasan Ali Yücel, din ve ahlâk eğitiminin okullarda verilmemesini şu şekilde açıklar:

> *"Cumhuriyet Devleti esasen din ve devlet işlerini birbirinden ayırmış; Cumhuriyet, çocukların yetiştirilmesinde bilginin dini kaynaklar ile etik ve ahlaktan ayrı olarak temin edilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla cumhuriyet okullarında din eğitimi devlet tarafından verilemez. Önerdiğimiz ahlak dini değerlerle tasdik edilemez. Bizim için ahlaki ilke toplumdur. Tüm eylemler toplum için önemlidir, yani millete yararlı veya zararlıdır."*

Hasan Ali Yücel, Türkiye'de eğitim ile ilgili atılan en büyük adımı laiklik olarak görür. Yücel'e göre din, kişinin kendi sorumluluğunda olmalıdır. Siyasetin ve eğitimin dışında tutulmalıdır. Bu durumu da şöyle açıklar:

> "*Cumhuriyet, laiklik ilkesi ile milletimizin temel meselelerini doğaüstü bir perspektiften bir doğa anlayışına yerleştirerek, toplumsal hayatımızda kesinlikle*

[79] Necdet Sakaloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2003, s. 180.

[80] Yücel (1993), s. 124.

verimli değişimler yaşattı. Bugün bilgilere ulaşmak kolay ve daha güvenilir; pozitif bilgiden ne istersek, deneysel teknikten öğreniyoruz. Sessiz bir bilim ve teknoloji aşamasından sonra, fiziğin ötesine geçiyoruz. Ama bu alanda bir adam, bir tanrı karşılaşır. Bu birliktelikte kişinin kendi varoluşuna olan tüm inanç ve anlayışında tamamen özgürdür."[81]

Laiklik ilkesi ve İslâm dinini birbiriyle uyumlu gören Yücel, Türk gençliğinin dini ve devrimi, uyanık bir anlayışla birbirine zıt görmeyerek benimsemesi ve savunması gerektiğini düşüncesindedir.[82] Hasan Ali Yücel, dinin eğitim dışında tutulması gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

"*Cumhuriyet Devri, koyduğu sosyal prensiplere ve yaptığı canlı inkılâplara göre talim ve terbiye esaslarında büyük değişmeler yapmıştır. Laikliğin ilanından sonra, din dersleri artık devletin sorumluluğu altında değildir. Vatandaşlar bu vicdan duygusunu diledikleri gibi çocuklarına verebilirler. Ama bunu bireysel olarak yapmalıdırlar. Devletin bir kurumu olan okul, devlet gibi tüm dinlere ve manevi kaygılara karşı tamamen tarafsızdır. Artık kendi bütçesi ile, ne okul camisindeki imam ne de sınıfında din hocası bulunduramaz."*[83]

Laiklik prensibi o gün için Türkiye'de henüz tam gerçekleşmiş değildir. Yücel'e göre bunun sebebi de özellikle yakın geçmişimizin tüm gelişme ve evrimsel hareketlerinde dünyayı tanımayan ve kendilerini dini temsilci olarak gören bazı insanların muhalefetidir. Umumi seviye ve terbiye yükseldikçe bu prensip, yeni bir kanuni tedbir almaya ihtiyaç olmadan kendi kendine gerçekleşecektir. Hasan Ali Yücel, vatandaşın itikatlarında ve ibadette tamamıyla serbestliğini temin eden laikliğin, sosyal hayatımız için ehemmiyetini muhafaza ettiği kanaatine sahiptir. Türkiye'deki Müslüman vatandaşların mezhep çeşitliliği, bir kısmının Sunni, bir kısmının Alevi oluşu da dini, dünya işlerinde devletten ayırmayı zorunlu kılmaktadır. Yücel, laikliği bu yönüyle dine hürmet olarak yorumlamaktadır. Otokrat devletlerde olduğu gibi devletin dine müdahalesine de engel olan bu ilke, Yücel'in eğitim anlayışının da temel prensiplerinden biri olarak, din eğitimini kişinin tercihine bırakmıştır.[84]

---

[81] Hasan Ali Yücel, *Hasan Ali Yücel Köy Enstitüleri ve Köy Eğitimi ile İlgili Yazıları*, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara 1997,s.205.

[82] Yücel(1998), s.205.

[83] Hasan Ali Yücel, *Türkiye'de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994, s. 226-227.

[84] Hasan Ali Yücel, *İyi Vatandaş İyi İnsan*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, s. 238.

Yücel'e göre batıl inançlardan, masallardan, işe yaramaz düşlerden ve içi boş sanılardan kurtulmanın yolu, aklın işidir. Bu nedenle için usta sayılan bilimdir.[85] Cumhuriyet'in aydınlanma idealleri ile paralellik arz eden bu düşünce, O'nun eğitim anlayışında dinin yerini belirleyici unsurlardan biri olmuştur. Eğitim çalışmalarında müspet bilimlerin kılavuzluğunu benimseyen Yücel, bilime dayalı sağlam bir eğitimde ülkesinin ve halkının tek kurtuluşunu arar.[86] Bu düşünce ile din eğitimin bir parçası olmaktan çıkarılır.

1923'ten bu yana gerçekleşen tüm devrimlerin nihai hedefi, toplumun geleneksel yöntem ve adetlerini modern, akılcı fikirlerle değiştirerek, Türk toplumunu günün ihtiyaçlarına göre yenilemektir. Cumhuriyet rejiminin yaratmak istediği yeni insan, akılcı, gelenekçilik ve medreseyle yüzleşen ve tüm meseleleri fikir olarak objektif bir şekilde ele alacak bir insan türüdür.[87] Bu amacın gerçekleşmesi için mücadele edilen bir dönemde Yücel de aynı düşünceyi benimsemiştir.

Yücel'in maarif vekilliği döneminde parlamentoda bireylerin ahlâk terbiyesine ilişkin tartışmalar, bireylerin yaşamdaki davranışlarından okullardaki disiplin soruşturmalarına kadar uzanmıştır. Milletvekilleri okullarda öğrencilerin yeterince disipline edilmediği, ahlâk yönünden iyi yetiştirilmediği konusunda maarif vekiline eleştiriler yöneltmişlerdir. Bu durumu değerlendiren Yücel, din ve devlet ilişkisinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini düşünmüş, din eğitimi ve öğretiminin devlet murakabe ve kontrolüne alınıp laiklik ilkesine bağlı kalınarak genel eğitim ve öğretim kanunları çerçevesinde teşkilatlandırılmasına karar vermiştir.[88] Bu yaklaşım din ve vicdan özgürlüğünün doğru anlaşılması için uygun görülmüştür.

Yücel, 1945'te başlayan demokratik usullerin işlerlik kazanmasıyla birlikte din bilgisi ihtiyacının kendini gösterdiğini beyan etmektedir. Okulun ve bilhassa temel öğretimin önemine dikkat çeken Yücel, okullarda din öğretimi konusunun gündeme gelmesi ve bunu tartışmanın bir zarurete dönüşmesini, özellikle köylerde bazı çocukların ana babaları tarafından resmi okullara gönderilmeyip, birçok yerde onlardan daha az nitelikli olan eski mahalle okullarına benzeyen ve bazı imamların

[85] Yücel (1998), s. 946.

[86] Şengör (2003), s. 118.

[87] Kemal Karpat, *Kimlik Sorununun Türkiye'deki Tarihi, Sosyal ve İdeolojik Gelişmesi*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1995, s. 65.

[88] Karpat (1995), s. 87.

tamamen ortaçağ yöntemleri kullanmalarını sebep olarak görmektedir. Ona göre anayasada yer alan vicdan özgürlüğü vatandaşı din açısından özgürleştirse de, bu özgürlüğün ilköğretim yükümlülüğü ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir çocuk okula giderken vicdan özgürlüğü din eğitiminin zorunlu bir görevidir. Yücel, 1954 yılı itibariyle ilkokul mezunlarının sayısındaki düşüşü, kız çocuklarının ilkokul son sınıflara gönderilmemesi ve erkeklerden bir kısmının da dini öğretim verdireceğiz diye kanuni öğretimden mahrum edilmesi veya onların ev ve köy işlerinde kullanılması ile açıklamaktadır.[89]

Ahlâkla ilgili değerlendirmelerinde Yücel, Maarif Vekili olduğu dönem de dahil olmak üzere, aldığı dini terbiyenin izlerini gösteren kavramları açıkça kullanmaktadır. Fakat bakan olduğu döneme ait en önemli icraatlarından biri olan İkinci Maarif Şûrası'nda ya da diğer ismiyle Ahlâk Şûrası'nda, laik ahlak savunulmuş ve bu tarz bir ahlakî eğitim yapılmasına dair kararlar alınmıştır. Nitekim Yücel, sadece din ilkelerine ve millet içinde pek çok ikiyüzlü karakter ortaya çıkarmasına dayandığından ve ahlâkımızı ortak medeni ilkelerle paylaşma ihtiyacını kabul ettiğinden, ahlâk yanlışlığına yönelik eleştirilerini sağlam temel olarak görmektedir. Ahlâkın özgür rasyonel düşüncelerle pekiştirilmesi gerekliliğini söylemektedir. Yücel'e göre böyle bir maneviyat terbiyesi kurulması için tutulacak inzibat yolu, akla, iç duyguya dayanmalı, korkutma, sindirmeden kaçınılmalıdır.[90]

Ferdin kendisine ve topluma olan sorumluluğunun dışında Allah'a karşı olan sorumluluğunu vurgulayan Yücel, ancak Hak beraberliğine inanmayan, Hakk'ın her yerde hazır ve nazır olduğu şuuru olmayanların fenalık yapabileceğini dile getirmektedir.[91] Hasan Âli Yücel'e göre din, bir cephesi ile tam ahlâktır. Ahlâksız birey, dindar olamaz.[92] Yücel, ahlâkı geniş manada, vicdanı geniş hudutta alarak ileri sürülecek fikirler, yapılacak telkinler, bilhassa sosyal adalete ve yaşamada eşitliğe götüren hareketlerin gaflet içinde uyuyanları uyandıracağı düşüncesindedir.[93]

---

[89] Yücel (1993), s. 107.
[90] Yücel (1994), s. 24-26.
[91] Yüce l(1993), s. 242.
[92] Yücel (1993) , s. 243
[93] Yücel (1994), s. 289-290.

Hasan Âli Yücel akılcı bir aydın olmakla birlikte metafiziği kabul etmektedir. Bunda almış olduğu tasavvuf eğitiminin etkisi büyüktür. Dinin metafizik sorulara cevap verdiğini ve bu yönüyle bir ihtiyaç olduğunu söyleyen Yücel, özellikle tasavvuf merkezli bir İslam anlayışına sahiptir. İnsan maddi bir dünyada yaşasa da her şeyi akılla kavraması mümkün değildir. Yücel'in din eğitiminin niteliği konusundaki düşünceleri, şekilcilikten uzak, iman, ibadet ve ahlakı sevgi ve ihsan boyutunda olması gerektiği konusundaki düşünceleri, eğitim-din ilişkisi konusundaki tutumunda tasavvufun tesirini o ortaya koymaktadır.[94]

Hz. Mevlâna, Yücel'in şahsiyetini ve dünya görüşünü etkileyen kişilerin başında gelmektedir. Eğitim konusu olarak din günümüzde ne şekilde ve hangi yönleriyle yer bulacağına dair görüşlerinde de Hz. Mevlâna'nın tesirinden söz etmek mümkündür. Nitekim ahlâk anlayışı ve ahlak terbiyesinin nasıl kazandırılacağıyla ilgili hususlar bununla ilişkilendirilebilir. Yine Hasan Ali Yücel'in, dinin yalnızca şekli olarak değil, derinliğine, içselleştirilerek yaşanması ve din eğitimi esnasında kullanılacak metotlarda bu hususa önem verilmesi, din eğitimcisinin ilim-amel noktasında örnekliği ve sevgi-ihsan temeline dayanan din eğitimi anlayışında Hz. Mevlâna'ya bağlılığının ve Mevlevi kültürünü tatmış olmasının müspet katkıları görülmektedir.[95]

2.3. Hasan Ali Yücel'e Göre Eğitimin Temel Öğeleri

2.3.1. Öğretmen

Hasan Ali Yücel, öğretmenin bir eğitim sisteminin en önemli etkeni olduğunu savunur. Ona göre öğretmenlerin tek bir bilimsel kaynağının olması ve öğretmenliğin saygın, tanınmış bir meslek haline getirilmesi gerekir.[96]

Yücel öğretmeni, bilgili ve öğretme kabiliyeti olan, öğrencilerini ahlaklı ve bilgili yapabilmek amacıyla tüm benliğiyle fedakâr bir şekilde çalışan, toplumun saygınlığını hak eden, uzak geleceğin gününü görebilmek için yarının büyük

[94] Yücel (1994), s. 290.

[95] Yücel (1994), s.291.

[96] Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982, s. 33.

insanlarını yaratacağının farkında olan, onlar için tüm maddi ve fani menfaatlerle sanatını meydana getiren; devrime inanan sadık, saf kalpli bir insan olarak tanımlar.[97]

Yücel'in öğretmenlerden beklentileri vardır. Bu beklentiler, Türklük ve insanlık idealinin gerçekleşmesi için çalışması gereken Cumhuriyetimizin güçlenmesi ve bunun için yarını görmesi ve işini her şeyin üstünde tutması şeklindedir.[98]

Toplumumuzda ve geleneksel kültürümüzde öğretmenlerimizin yeri herkesten ayrı ve önemlidir. Yarının nesillerini yetiştirerek topluma yön verme görevi olan öğretmene verilen değerin toplum içerisinde kaybolmaması gerekir. Çünkü kültürümüzde öğretmenlere verilen değer kaybı, en güçlü ulusal özelliklerden birinin kaybı anlamına gelmektedir.[99]

Yücel'e göre öğretmen, çocuklarını ahlaklı ve donanımlı kılmaya çalışan kişidir. Öğretmenleri, görevlerine bağlı, insan topluluğunda çok saygı gören ve millete karşı görevini yerine getirmek için her türlü çabayı gösteren üretken bir kurum olarak tanımlar.[100]

2.3.2. Öğrenci

Yücel öğrenciyi, bilgi edinme hususunda heyecanlı, hevesi olan, çelik gibi bir vücuda, kırılmamış bir zihne sahip, bilge, ahlaklı ve doğru yoldan sapmayan karakterli, her türlü saldırı ve hatalara karşı uyanık kişi şeklinde ifade eder.[101]

Hasan Ali Yücel bir öğrenciye verilmesi gereken becerileri; vücutta saflık ve sağlık, ruhta iyilik, adalet, görev, sorumluluk, özgüven ve hakimiyet, nezaket, çalışkanlık, büyük fikirlere sadakat, kendilerini rahatsız edemeyecek kadar güçlü bireyler olarak nitelendirir.[102]

Öğrencilerin görevlerinden biri öğretmeni rahatlatmak, iyi düşünmeye alışmak ve doğru anlamaktır. Öğrenciler her zaman devrime ve devrimimizin milletimize verdiği yüksek ideallere sadık olmalıdır. O, öğrencilerden varlıklarını Türk milletinin

[97]Yücel (1993), s. 215.
[98] Yücel (1993),s. 1.
[99] Yücel (1993), s. 64.
[100] Yücel (1993), s. 65.
[101] Yücel (1993), s. 12.
[102] Yücel (1993), s. 13.

yoluna koymalarını, çalışarak milletin ilerlemesini sağlamalarını, millet için hiçbir özveriden kaçınmamaları gerektiğini söyler.[103]

2.3.3. Okul

Hasan Ali Yücel'e göre okul sistemi milli değerlere dayalı ve özgün olmalıdır. Diğer ülkelerden alınan yöntemler ortada kullanılmamalıdır. Eğitim sisteminin, milletin zekasını ve yeteneklerini keşfetme, çalıştırma ve geliştirme görevi vardır. Yücel'e göre eğitim kurumları cahil ve öğrenmeyenlere, bilmiş ve öğrenmiş unvanını verecek niteliklere ve düzenlemelere sahip olmalıdır.[104]

Hasan Ali Yücel, "Fazilet, erdem talep etmez, erdemle hareket eder" kelimelerin içeriğini dolduran davranışa, kelimeler ve davranışlar arasındaki uyuma ve kelimelerden çok bütünlüğe daha fazla vurgu yapar. Okulların bu kapasitede bireyler yetiştirmesi gerektiğini belirtir. Okulun üstlendiği görevlerin ancak ebeveynlerden, aileden ve toplumdan daha fazla yardım aldığı ölçüde yerine getirilebileceğini fark ederek, okulun aileden ve toplumdan ayrı olduğunu ve yalnızca bir binayı okul olarak varsaymanın doğru olmayacağını ve okulun, mahalle, tüm ulusal ve insani bağlantıların olduğu bir hayat olduğunu söyler.[105] Yücel okulu, reel hayatla birlikte hareket edebilen, okulun sadece akademik eğitim veren bir kurum olmadığını, hayata dair tüm insani özelliklerin bu kurumda kazanılabileceğini ifade eder.

2.4. Hasan Ali Yücel'in Eğitimin Aşamalarına İlişkin Fikirleri

Yukarıda Hasan Ali Yücel'in eğitimin temel öğelerine ilişkin görüşlerine yer verilmiş olup tezin bu bölümünde ise Hasan Ali Yücel döneminin genel durumu ortaya konacak, köy enstitüleri ile Yücel'in eğitimin kademelerine ilişkin fikirlerine yer verilecektir.

İlköğretim kapsamında öğrencilerin okulda edindikleri akademik bilgilerin kendi hayatlarında da uygulamaları hedeflenmiştir. Bu uygulama, öğrencinin sadece kendisi için değil aynı zamanda öğrendiği her şeyin millet ve ülke için uygulanabilir düzeyde olması amaçlanmıştır. İlköğretim kademesinin eğitim felsefesinin temeli öğrenciyi çağdaş yaşama hazırlamaktır.

---

[103] Yücel (1993), s. 169.

[104] Yücel (1993), s. 56.

[105] Yücel (1993), s. 67.

Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olduğu zamanda ülke nüfusunun yalnızca yüzde yirmisi kadarı okula gidebiliyor durumdadır. Yücel'in bakanlığından sonra bu oran yüzde seksenleri bulur. Kısa sürede gerçekleşen bu başarıyı tam olarak anlayabilmek için Hasan Ali Yücel'in bakanlığı esnasında ve öncesinde nasıl hazırlıklar, ön araştırmalar yaptığının güzel bir şekilde anlaşılması gerekmektedir.[106]

Osmanlı Devleti döneminde medrese ve diğer okullar devletin hemen her köşesinde bulunmaktadır. Fakat medreselerde ve sıbyan okullarında eğitim dilinin Arapça olması ve dil eğitimine yeterince önem verilmemesi sonucunda ilköğretim beklenilen düzeyde yaygınlaşamamıştır.[107]

İkinci Meşrutiyet zamanında, savaş koşulları nedeniyle, ilköğretimi modernleştirme ve yaygınlaştırma istenen etkinliği sağlayamamıştır. Kurtuluş Savaşı döneminde toplam 3495 okuldan 682'si kullanılmamaktaydı. Yine o dönemde 1501'i medrese, 1207'si öğretmen okullarından mezun ve diğerleri de farklı yerlerden gelmiş toplam 3316 öğretmen vardı.[108]

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra Türkiye'deki eğitim kurumlarının incelenip reformlar yapılabilmesi için gelen John Dewey yaptığı araştırmalar sonucunda, büyük bir çoğunluğunun köylü nüfus olan Türkiye'de bu duruma göre tedbirler almak gerektiğini ileri sürmüştür. Köylü halkın eğitimi ve geçimlerini sağladıkları hayatın birleştirilmesini ve bu hale uygun öğretmen verilmesini önermiştir.[109]

Erken Cumhuriyet döneminde öğretmen ve okul ihtiyacının giderilmesi için özellikle ilköğretim kademesine yönelik değişik akımlar ortaya çıkmıştır. Fakat Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Halil Fikret Kanad'ın görüşleri hakim olmuştur. Enstitü'de pedogoji öğretmeni olan Kanad, Kerschensteiner'in Alman eğitim sistemi hakkındaki demokratik fikirlerinin anlamsız olduğunu fark edip nasyonal sosyalist eğitim görüşlerinden etkilenmiştir.[110]

---

[106] Doğan Hıfzı, " Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı", *Milli Eğitim Bilim ve Sanat Dergisi*, sayı: 57, 1982, s. 19.

[107] Doğan (1982), s. 20.

[108] Mehmet Rauf İnan, *Atatürk'ün Devraldığı Eğitim Düzeni*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1975, s. 160.

[109] Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982, s. 111.

[110] İlhan Tekeli, *Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Eğitim Kurumlarının Gelişimi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, s. 65.

Bir Amerikan heyetinin 1934 tarihli raporuyla kırsal eğitim konusu tekrar gündeme geldi ve Saffet Arıkan (1935-1938) döneminde hız kazandı. Arıkan, İsmail Hakkı Tonguç'u Milli Eğitim Genel Müdürlüğü'ne getirdi. Tonguç, köy enstitülerinin de temelini oluşturacak bir raporu Arıkan'a sundu ve 1936'da Eskişehir Mahmudiye'de ilk öğretim kursları açıldı. Yarım yıllık eğitimin verildiği bu kurslarda, askerlik görevini çavuş olarak yapan gençler, okuyup yazabilen eğitimciler olarak yetiştirilmiş ve üç yıl süreyle köy okullarına eğitimci olarak gönderilmiştir.[111]

Yücel Milli Eğitim Bakanı olduktan sonra köy enstitüleri fikrini uygulamaya koymuştur.[112] Yücel köy nüfusu fazla olan ülkede ilköğretimin yaygınlaşmasının ancak köy eğitimi ve öğretmen yetiştirmenin bir arada yürütülmesi ile mümkün olacağına inanmıştır.[113]

Yücel'e göre modern bir ulus olarak yeniden doğuş, büyük kitlelerin yani köylülüğün okur yazarlığına bağlıydı. Bu okullarla bu hedefe ulaşılacaktı. Her türlü eğitim ve öğretim işi en kötü koşullarda başlamalıydı. Okullar özellikle nemli, ürkütücü, kaçması mümkün olmayan yumuşak yerlere inşa edilmişlerdi. Bunun nedeni öğrencinin her türlü zorluğun üstesinden gelerek insani değerler kazanmasını sağlamaktı. Bu anlayışla okul, daha erişilebilir hale gelen ve zorluklarla baş edildikçe anlamlı olan, yaratıcı bir yüz olacaktı. Yücel'e göre bu felsefe ile ülkenin geleceği için parlak bir nesil yetişecekti.

Hasan Ali Yücel'in eğitimin ilk aşaması olan ilköğretim kademesi ile ilgili köy enstitülerini kurma düşüncesi o dönemde çok tartışma yaratmıştır. Nihayetinde köy enstitüleri kurulmuş ve yaygınlaştırılmaya başlamıştır. Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet'in erken döneminde ülkenin bulunduğu koşullara göre kurulan köy enstitüleri dönemin eğitim sorunlarına göre ele alınmış ve eğitimin çözümüne yönelik felsefesi ile eğitimin ilerlemesine katkı sağlamıştır. Ayrıca incelenen bilgilerin ışığında ilköğretimin yaygınlaşması konusunda da başarılı bir proje olduğu söylenebilir.

Yücel, hem Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nde hem de bakanlık yaptığı yıllarda ortaöğretime büyük önem verdi. Ona göre okullar içinde ortaöğretim kurumları

[111] Ergün (1982), s. 171.
[112] Yücel (1998), s. 24.
[113] Yücel (1993),s. 165

uluslararası literatürün gelişiminin bel kemiğidir, çünkü Yücel'e göre elit grubu oluşturan orta öğretim kurumlarıdır. Ayrıca ortaöğretim sayısının fazla olmasından çok nitelikli bir eğitim yapısına sahip olmasının önemli olduğunu belirtmektedir.[114]

Hasan Ali Yücel, liselerin; üniversite eğitiminin temeli olacak şekilde genel kültür veren, aydın sınıf yetiştiren ve üniversite eğitiminin verimliliğini artıracak nitelikte olması gerektiğini savunur. Ortaokullarda verimliliğin artırılması için de öğrenci sayısının makul düzeyde tutulması, öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesi ve mevcut becerilerinin güçlendirilmesi, programların amacına göre yeniden düzenlenmesi, okul kitaplarının öğrencilere fayda sağlayacak niteliğe dönüştürülmesi gerektiğini ifade eder.[115]

Bu nedenle 1938'de 36 olan lise sayısı 1946'da 53'e, 118 olan ortaokul sayısı ise 210'a yükselmiştir. Bu dönemde ortaokullar liseye hazırlık devresi olarak kabul edilmiş ve lisenin müfredatına uygun bir program hazırlanmıştır.[116]

Hasan Ali Yücel, liseden beklentilerini şu şekilde açıklar:

> *"Lise meselesine gelince, bu kurum milli kültür ve milli kültür ruhu içinde hümanizm ruhunun durumunu ve geleceğini belirler. Bu bağlamda, halk eğitimi vermekle yükümlü olan kurumların etkinliğini değerlendirmek ve entelektüel sınıfı yüksek öğrenimin temeli olarak yükseltmek için ısrarla çabalıyoruz. Bu verimliliğin istediğiniz değeri alması, hem bu kurumlardan başlayanlar hem de daha yüksek kurumlara giriş yapanlar için başarının en büyük garantisi olacaktır."*[117]

Yücel'in yukarıda belirttiği ifadeden, milli kültürden uzaklaşmadan benimsemiş olduğu hümanist felsefeye uygun bir şekilde eğitimin ilerletilmesi gerektiği ancak bu şekilde ülkenin gelişebileceği anlaşılabilir.

Liseyi üniversiteye açılan kapı ve hazırlık olarak tanımlayan Yücel, eğitimin birleşmesinden bu yana bu ilkenin gerçekleştirilmediğine ve kendi çalışmalarının da yeterli olmadığına inanır. Osmanlı Devleti'nin çeşitli eğitim kurumlarında yetişenlerin birbirlerini anlayamadıklarını kaydeden Yücel, bunun önüne geçmek için

---

[114] Yücel (1998), s. 58.

[115] Yücel (1993), s. 23.

[116] Yücel (1994), s. 477-652.

[117] Yücel (1993), s. 24.

liselerde Arapça, Farsça, Klasik Şark ile Latince ve eski Yunanca dillerinin kullanılarak pozitif bilimlerin öğretilmesi gerektiğini savunur.[118]

Ankara Erkek Lisesi, İstanbul Galatasaray Lisesi ve Vefa Erkek Lisesi'nde 1940-41 öğretim yılından itibaren Latince dersleri şube olarak açılmıştır. Yunanca öğretimi olmadığı için yarı klasik bir dal olarak kabul edilebilecek olan dallarda Latince eğitimi veriliyordu. Normal liselerin edebi dallarına benzer bir program uygulayan bu dallarda Yunan ve Latin edebiyatının öğretimine büyük önem verilmekteydi.[119]

Yücel'e göre ilköğretim ile yüksek öğretim arasındaki ilişki yadsınamaz. Buna göre hareket ederek, görev süresi boyunca çalışmaları sırasında bu dengeyi korumaya çalışır ve çalışmalarını yalnızca biri üzerinde yoğunlaştırmakla kalmaz.[120] Yücel, eğitime bütüncül bir yönden bakar. İlkokuldan üniversiteye eğitimin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder.[121]

Hasan Ali Yücel, yükseköğretim kurumlarının ülkenin geleceği açısından önemini aşağıdaki ifadesiyle açıklar:

> *"Tüm yüksek öğretim kurumları, uzmanlık alanları, Türkiye'nin her yerinde ulusal kültürün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekiyor, aşıların kültür kurumlarında her şeyden önce milli davamızın egemenliğini koruyacak bilimsel yöntemi ve bilimsel zihniyetin öğretilmesi için çalışan bir taş ocağı olabilmesi için mevcut olanaklardan en iyi şekilde yararlanmak için yoldayız ve kararlıyız… Yabancı yetkililerin ve kendi üst düzey bilim adamlarımızın uzmanlığını kucağımızda kullanıyoruz. Yüksek öğretim kurumlarımızda gençlerimizden yararlanan yabancı profesyonellerin Türk gençliğinin beceri ve yeteneklerini en üst düzeye çıkarmak için ellerinden geleni yapacağına inanıyoruz. Bu inancı kullanmak bizim görevimizdir."*[122]

Üniversitenin görevleri arasına sadece öğrencilerin eğitimini değil fen bilimlerini de yerleştiren Yücel, "Bilim en geniş anlamıyla yaşam içindir ... Özgürlükte kalkınmaya en uygun ortamı bulacaksınız" sözlerini ifade ederek üniversitelere dünyanın da etkisiyle özerklik verir.[123]

Hasan Ali Yücel, yükseköğretim kurumlarından beklentilerini milli benliği anlayarak millet kavramının içselleştirildiği, devleti güçlendirecek, devlete

---

[118] Yücel (1998), s. 106.

[119] Ersoy Taşdemirci, *Hasan Ali Yücel'in Türk Milli Eğitimine Hizmetleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998, s.79.

[120] Yücel (1998), s. 105.

[121] Yücel (1993), s. 42.

[122] Yücel (1993), s. 24.

[123] Yücel (1993), s. 44-45.

liderlik edecek, ülkeyi her yönden kalkındırabilecek, vatansever aydınlar yetiştiren kurumlar olarak tanımlamıştır.

2.5. Hasan Ali Yücel'in Eğitim Felsefesi

Araştırmanın bu bölümünde Hasan Ali Yücel'in Eğitim felsefesine dair görüşleri, O'nun Türk eğitim sistemine yaptığı hizmetler üzerinden ele alınacaktır. O dönem tüm dünyada başlayan aydınlanma ile birlikte, bilimsel bilginin düşünmenin temeli olduğu net bir şekilde anlaşılır. Akıl yoluyla düşünmenin önemini bir çok ulus anlamaya başlar. Bütün Avrupa ulusları bu yenilikleri yakalamak için var güçleriyle çalışmaya başlarlar. Bu tür gelişmelerin gerisinde kalan toplumların da geriliğin kölesi olarak kalacağı anlaşılır. Cumhuriyet dönemine kadar bu gelişmeler bir türlü yurdumuza gelmez. Cumhuriyet kurulduktan sonra dönemin anlayışına göre, dönemin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un çabalarıyla 17 Nisan 1940 yılında Köy Enstitüsü yasası çıkarılır ve ülkede enstitüler kurulmaya başlar. Enstitüler ülkenin kalkınmasında etkin bir rol alırlar. Ülkenin tamamına ulaşmayı amaçlayan bir eğitim reformu olarak tanımlanabilir.[124]

Köy Enstitüleri ile o güne kadar sadece ders kitaplarında görünen, ancak geleneksel eğitimin etkisiyle okula ve sınıfa giremeyen öğretim ilke ve yöntemleri uygulanmaya başlar. Bu uygulamalar sonucunda yaparak ve yaşayarak öğrenme şansına sahip binlerce öğretmen adayı öğrendikleri her şeyi okullara iletme şansını bulurlar.[125]

Köy enstitüleri 1923-1946 yılları arasında okuma-yazma seferberliği, halk eğitimi seferberliği, köy eğitimi seferberliği, mesleki ve teknik eğitim seferberliği ve çeviri yayın seferberliği gerçekleştirmiştir. Köy Enstitüleri, kurumları sıfırdan oluşturan ve kurumları kendi araçlarıyla ayakta tutan etkili çağdaş bir eğitim anlayışına sahiptir. Ülkenin devrimini, aydınlanmasını ve eğitim tarzını sürdürmek için genç Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde kırsal

[124] Cavit Binbaşıoğlu, *Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri*, İzmir Dikili Belediyesi Yayınları, İzmir 1993, s.110-111.

[125] Binbaşıoğlu (1993), s. 112-113.

alanlara erişimi sağlamak için hayali bir buluş gerçekleştirilmiş; Köy Enstitüleri ülkemiz için büyük bir atılım olmuştur.[126]

Köy Enstitüleri Batı eğitim sistemlerinin bir kopyası değildir. Köy Enstitüleri, Türk toplumunun modern bir topluma dönüşmesinde itici bir güç olarak eğitimin temelini atarak, II. Mahmut döneminde başlayan deneylimlerin tecrübesi ve peş peşe gelen başarısızlıklardan sonra çözüm olarak ortaya çıktmıştır.. Bu işlevi ile Türkiye gerçeğini dikkate alan, yani başka ülkelerden alınmayan Köy Enstitüleri, kendi başına takip edilebilecek eşsiz bir eğitim projesi olarak tarihe geçmiştir. Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve iş başında eğitim, Köy Enstitüleri tarafından bir öğretim yöntemi olarak kabul edilmiştir. Köy kurumlarında eğitilen öğretmenler, sadece ilkokul çağındaki çocukları eğitmekle değil, aynı zamanda farklı nüfusun (özellikle tarım ve sağlık) % 85'ini oluşturan köylüleri çeşitli konularda eğitmekle yükümlüdürler. Tüm öğretmenler tarım, hayvancılık ve sağlık konularında danışılabilecek konumdadırlar. Köylüler genellikle öğretmenlerden dünyadaki gelişmeleri öğrenir, çünkü bilgiye erişmek için başka bir iletişim yolu yoktur. Köy Enstitüsünün öğretmeni Cumhuriyetin değerlerine ve dolayısıyla aydınlanmanın önemine inanıyordu. Bu nedenle, her türlü engelle savaşabilmektedir.[127]

Türk eğitim tarihine bakıldığında, Cumhuriyet'in eğitim projesinin 1942-1946 yılları arasında yeşerdiği ve üst seviyelere yükseldiği görülmektedir. Köy Enstitüleri'nde yaşam, çağdaş öğretmenler ve öğrenciler açısından bir katılım yetki ve sorumluluk eksenine oturtulmuştur. Eğitim anlayışı açısından Köy Enstitüleri ile diğer okullar arasında önemli nitelik farkı bulunmaktadır. Köy Enstitülerine eğitim anlamında yüklenen sorumluluk ağır ve anlamlıdır. Köy Enstitülerindeki anlayış eğitim, üretim içindir anlayışıdır. Hep beraber ülkeyi kalkındırmak için üretmek ve hayata birlikte bakmaktır. Köy Enstitüleri'nin temel amacına bakıldığında, bu eğitim modelinin kişinin kendi farkına varabilirliğini kazandırması olduğu görülmektedir.

[126] İsmail Haluk Gökçora, "Kulluktan Özgür Bireye: Üretken Eğitim ve Aydınlanma Yolunda Köy Enstitüleri", *Köy Enstitüleri Üniversite ve Toplum Bilim ve Eğitim Düşünce Dergisi,* s.1,erişim: https://docplayer.biz.tr/7453663-Kulluktan-ozgur-bireye-uretken-egitim-ve-aydinlanma-yolunda-koy-enstituleri.html , (3 Mayıs 2020).

[127] Orhan Özdemir, " Köy Enstitüleri ve Yeni Ortaçağın Eğitim Sorunu", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, sayı:4, 2008, s. 46-54.

Amaç; anlayan, düşünen ve sorgulayan bireyler yetiştirmektir. Köy Enstitüleri eğitimin sürekli olarak devam ettiği yerlerdir. Öğrenciler, yaptıkları işin verdiği mutlulukla yaşamlarına anlam katabilirler. Köy Enstitülerinin eğitim modeli, bireylerin olaylardan haberdar olmasını sağlar. Kendi bilincinin farkında olan bireylerin ülkesinin ve dünyanın değerlerinin farkına varması hedeflenmiştir.[128]

Bu okullar çağdaşlaşmanın çizdiği yolda ilerleyen, aynı zamanda ülkemiz koşullarına da uygun olan okullardır. Bu okulların kullandığı katılımcı ve demokratik yönetişim yaklaşımı, müfredat ve tanıtılan öğretim yöntemleri birçok ülkenin ilgisini çekmiştir. Köy Enstitüleri'nde kültür, ziraat ve teknik derslerin yanı sıra resim, müzik ve beden eğitimi dersleri en önemli derslerdir. Sanatsal uygulamalar için donanımlı resim atölyeleri, müzik odaları ve salonları olan köy enstitülerinde, yılsonu resim sergileri, müzik konserleri yapılmakta, böylece öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri olanaklar sağlanmaktaydı.[129]

Köy Enstitüsü hareketi, hem düşünce tarzı hem de çıkarlar açısından tamamen ulusal olduğundan, kültürün birçok yerel yönünü kamulaştırmaya hizmet etti. Bunun en güzel örneği, enstitüdeki yerel unsurların müzik, halk oyunları, tiyatro gibi etkinliklerle tanınması ve sergilenmesidir. Köy Enstitüleri, altı yıl gibi kısa bir sürede, eğitim, hukuk, yönetim, kültür, sanat ve düşünce gibi hayatın her alanında bir bütün olarak toplum üzerinde etkili oldu. Oradan mezun olanlar, öğrendiklerini korumak için toplumun gelişmesine katkıda bulundular.[130]

Hasan Ali Yücel'in eğitim felsefesine bakış açısı meslektaşlarından farklıdır. Maarif tarihimize göz atıldığı zaman, Tanzimat'tan itibaren geçen yüz yıllık dönemde, maarif sistemimize teori ve taklit hakim olmuştur. Geçmişte tartışma konusu olan eğitimde reformlara ilköğretimden mi, yoksa yükseköğretimden mi başlanması gerektiği konusunda Hasan Ali Yücel, reformlara ilköğretimden başlanması gerektiğine, ancak üst kademelerin unutulmaması gerektiğine inanmaktadır. Memlekette önce yaygın ve güçlü bir ilköğretim kurulması

---

[128] İbrahim Ortaş, "Ülkemizin Kaçırdığı En Büyük Eğitim Projesi: Köy Enstitüleri", *Pivolka Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 17, 2005, s. 3-5.

[129] Arif Ziya Tunç, "Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Dönemin Yöneticilerinin Sanata Yaklaşımı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 11, 2009, s. 99-107.

[130] Sadık Kartal, "Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:4, 2008, s. 23-26.

gerektiğini düşünmektedir. Bu soruna, Türkiye ilk olarak milli ve sosyal bir görev olarak, ilköğretim sorununu halletmelidir şeklinde yaklaşmıştır.[131]

Eğitimin özünün sekülerlik, sorumluluk, ahlak, yenilikçilik, bilim, çalışma, korku yerine sevgi, yaratıcılık, modernite, katılım ve toplum gibi unsurlar tarafından belirlendiğine inanır. Yöntem konusundaki ilkeleri rehberlik, üretken olma, öğrenci etkinliği olarak belirler. Gözlem, deney ve fen eğitimi konusundaki tartışmalara odaklanmak ister. Modern eğitim açısından bireylerin ve toplumun, çağın gereklerine uygun davranmasını ister. Eğitim sorunları bilimsel ve demokratik bir şekilde çözmeyi amaçlar.[132]

Hasan Ali Yücel ve çalışma arkadaşları Atatürk'ün ilmî eğitimini ülke geneline yayma fikrini oluşturdular ve gerekli tedbirleri aldılar. Atatürk'ün fikirlerini yaşanan birer gerçeklik haline dönüştürmek için hem düşünsel hem de fiziksel çalışmaları hızlandırdılar. Yücel'in bakan olduğu dönemde eğitim açısından gördüğü en büyük ilerleme laikliktir. Enerjik bakan, açılışlardan kongrelere, toplantılardan törenlere koştururken kafasında sürekli olarak projeler ve orijinal modeller üretmiştir.[133]Bu ürettiği model ve yöntemleri maarif şuralarında ifade etmiş, yönetmelikler olarak onaya sunmuştur.

Birinci Maarif Şurası'nda ortaokul, lise ve ilk öğretmen okullarının sınav ve disiplin yönetmelikler incelenerek kabul edilmiştir. Sınıflardaki öğrenci sayılarının belirlenmesine çalışılmış, liselere alınacak öğrencilerin sayısının beş yıllık bir plana bağlanması kararlaştırılmıştır. Ortaöğretim kurumlarının ihtiyaçlara göre açılması için de bir program oluşturulmuştur.[134]

15-23 Şubat 1943 tarihinde yapılan İkinci Maarif Şura'sının başlıca konuları; anadili çalışmaları, okullarda ahlak eğitimi, Türklük eğitiminde tarih dersleri şeklinde derlenmiştir. Bu Şura'da ortaokul ve liseler ile ilgili olarak alınan kararların başlıcaları şunlardır: Türkçe terimlerin yaygınlaştırılması, ortaokul ve liselerde okutulan kitapların yetersizliğinin giderilmesi, Türk çocuklarının ahlakını

[131] Uluköse (2008), s. 63.
[132] Aydın (1997), s. 49.
[133] Şengör (2003), s. 128.
[134] Sönmez (2000), s. 45.

aydınlatıcı kitapların yazılması, Tarih öğretimi müfredatın yeniden düzenlenmesi, Tarih kitaplarının yeniden yazılması ve liselere Sanat Tarihi dersi konulması.[135]

Hasan Ali Yücel'in bakanlığı döneminde hazırlanan ders kitapları komisyonlar tarafından yazılmakta ve incelenmekte idi. Her dersin bir kitabı vardı ve tüm ülkede aynı kitaplar okutulmaktaydı. Ders kitabı öğrencinin yararlanacağı önemli bir araç olarak düşünülmekte ve öğrencilerin yaşamlarında karşılaşmayacağı bilgilere yer vermemekteydi. Bu da çocuğun çevresi göz önüne alınarak yazılan kitaplarla sağlanmaktaydı.[136]

Yücel'in bakanlığı katılımcı ve demokratik özellikler göstermekteydi. Yücel, 20.12.1939 günlü ve 2/ 2766-38 sayılı genelge ile okutulan ders kitapları konusunda ortaokul, lise ve ilkokul öğretmenlerinin okuttukları kitapların son baskılarını inceleyerek rastladıkları yazma, düzen, basım ve bilim hatalarını ve her kitabın bir okul kitabı olma bakımından olumlu ve olumsuz vasıflarını rapor halinde bildirmelerini istemiştir. Bu genelgeye verilen yanıtlar incelendikten sonra, kitapların yazarlarına iletilmiştir. Yanlışları gösteren kılavuzlar da öğrencilere iletilmiştir.[137]

Böylece hem basılacak kitaplarda öğretmenlerin eleştirileri dikkate alınmış, hem de öğrencilerin elindeki mevcut ders kitapları düzeltilerek kitaplardan en iyi şekilde faydalanma yoluna gidilmiştir. Bu öneri ve eleştiriler ışığında ders kitabı düzenleme kılavuzları yayınlanmıştır.[138]

Cumhuriyet, her bakımdan yetersiz bir mesleki ve teknik eğitim devralmıştır. I.ve II. Dünya Savaşları sırasında bu yetersizlikten dolayı, teknik eleman sıkıntısı yaşanmıştır. John Dewey'in önerisine uygun olarak, 1927 yılına kadar mesleki ve teknik eğitim işlerini yürüten İlköğretim Dairesi; Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Sanat okullarının idaresi de vilayetlerden alınarak Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir.[139] 1933 yılında, Maarif Vekilliği bünyesinde Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü

[135] Uluköse (2008), s. 76.

[136] Makal Mahmut, *"Çağcıl Eğitimden Çağdışı Eğtime*", Ali Ekber Danabaş ve Abdulkadir Budak (Ed.), *Hasan Ali Yücel Günleri*, İçinde (s.27-40.), Ankara Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara 1997.

[137] Coşkun (2010), s. 85.

[138] Çıkar (1998), s. 104.

[139] Sönmez (2000), s. 83.

kurulmuştur.[140] Yücel, ülkenin ekonomik ve sınai kalkınmasının mesleki ve teknik eğitim alanında yetişmiş işgücüne büyük ölçüde bağlı olduğu görüşünü benimsemiştir. Konuşmalarından birinde, "Gerçekte yapılan işe ve işe dayalı bir öğretim yöntemine ne kadar ihtiyacımız olduğu açık" [141] açıklamasında mesleki ve teknik eğitimin önemini vurgular.

Hasan Ali Yücel'in bakanlığı döneminde, üniversitelerde ve yüksekokullardaki öğretim sorunları Birinci Maarif Şurası'nda ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Üniversitede yabancı dil sorunu bütün boyutları ile ele alındıktan sonra, öğrencilerin Batı dillerinden en az birini bilmeleri gerektiği üzerinde fikir birliğine varılmıştır. Komite üyeleri, yüksek öğretimde ana dilin öneminin vurgulanması gerektiğini belirtmiş; ülkenin ihtiyaç duyduğu uzmanları yetiştirmek için üniversitelerin gözlem ve deneyime dayalı eğitim vermesi gerektiğini vurgulamışlardır.[142]

Hasan Ali Yücel üniversitelerin eğitimine çağdaş bir anlayışla yaklaşmıştır. 11.02.1940 tarihinde İstanbul Üniversitesi tarafından onuruna verilen bir çay ziyafetinde, Türk eğitiminin hem metodu hem hedefinin, üniversitelerde okumakta olan gençleri Türkiye'nin mesleki ve teknik alanda ihtiyacı doğrultusunda nitelik ve nicelik olarak iyi imkanlar içinde yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Yine bu konuşmasında Yücel, üniversitelerin eğitim yanında bilimsel araştırma görevleri üzerinde de durmuştur. Üniversitelerin özerkliği konusuna da değinmiş, bilimsel gelişme için en uygun iklimin hürriyet olduğunu belirtmiştir.[143]

Yücel'e göre üniversiteler belirli bir kaideye göre doğmazlar, her ülkenin kendi tarihine ve ihtiyacına, kendi sosyal ve ekonomik şartlarına göre vücut bulurlar. Bizdeki üniversite, bir kopma ile Tanzimatçılar tarafından Darülfünun şeklinde kurulmuştur. Diğer ayrı teşekküller de birleştirilerek üniversite haline gelmiş ve yenileri de açılmıştır. Bunu İstanbul dışında yapmak nakil ve medeni vasıtalar bakımından güçtür. Çünkü Yücel'e göre şehirsiz yerde üniversite olmaz, çünkü

[140] Çıkar (1998), s. 10.

[141] Günal, S., "Hasan Ali Yücel'den Günümüze Mesleki ve Teknik Eğitim", *Hasan Ali Yücel'den Günümüze Eğitim,Bilim ve Kültür Politikaları Sempozyumu: 25-26 Şubat 2011 İzmir: Bildiriler* (s.393-404.),Yeni Kuşak Köy Enstitüsü Yayınları, İzmir 2011.

[142] Sönmez (2000), s. 95.

[143] Yücel (1993), s. 158.

cemaat bulunmaz. O, "Kırlarda, tabiat içinde üniversite yapan ülkelerde yatılı öğrencilik yoktur. Bizde ise öğrenci tamamen farklı yaşayış şartları ile hayatını geçirmektedir. Bizde bu yapılmış olsa, o zaman kışla halinde yatakhaneler, dershaneler, vb. yapmak, yemek tertibatı almak gerekecektir"[144] ifadeleriyle üniversitelerin merkezi yerlerde olmasını savunmuştur.

Cumhuriyet'in ve Yücel'in eğitim felsefesi bir bütün oluşturur. Köy Enstitüleri ile bu eğitim felsefesinin en somut ve en özgün uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet eğitiminin temel felsefesi yaratıcı, üretici ve demokrat insanlar yetiştirmektir. Bu temel ilkeleri ulusallık ve bilimsellik tamamlar. Aydınlanmacı hümanist bir eğitim düşünürü olan Yücel, yaratıcı ve demokrat insanlar yetiştirmeyi öngörmektedir. İşte Köy Enstitüleri'nde uygulanan eğitim sistemi bu görüşlerin hayata geçirilmesi ve uygulamasıdır.[145]

İncelenen bilgilerden yola çıkarak Yücel'in eğitim felsefesinin temelinde insana yatırım yapmak vardır. Eğitim herkesin hakkıdır. İnsanları geliştirmek için akademik bilgilerin yanında sanat ve spor faaliyetlerine de yer verilmiştir. Demokratik bir sistem içerisinde eğitimde yapılan her işin hesap verilebilir nitelikte olması gerekmektedir. Eğitimde ahlâki değerlere uygun olarak rekabet ortamı yaratılıp, ödüllendirme sistemi bulunmaktadır. Milli değerlerle birlikte, evrensel değerler de eğitimin bir parçasıdır. Vatan sevgisi, vatan için çalışmak, vatan için yaratmak, üretmek olarak algılanır. Eğitim felsefesinde ahlâk eğitiminin temeli ise yaşam için üretmek, ortak yaşama saygılı olmak, ürettiğini paylaşarak, hayata devam edebilme becerisi gibi kazanımların verilmesiyle gerçekleştirilir.

İkinci bölümde Hasan Ali Yücel'in yaşadığı dönemdeki toplumun yapısı, kültür ve eğitim anlayışı ile birlikte Yücel'in eğitim felsefesine yer verilmiş olup, üçüncü bölümde ise Nurettin Topçu'nun eğitim felsefesi, eğitim anlayışı ve uygulanan eğitim felsefesi üzerine yaptığı eleştiriler açıklanmaya çalışılmıştır.

---

[144] Hasan Ali Yücel, *Hasan Ali Yücel'in T.B.M.M. Konuşmaları*, Ankara T.B.M.M. Yayınları, Ankara 1999, s.63, erişim: https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/2017, (3 Mayıs 2020).

[145] Arıkan (1997), s. 353.

3. NURETTİN TOPÇU'NUN EĞİTİM FELSEFESİ

3.1. Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışı

Araştırmanın bu bölümünde Nurettin Topçu' nun eğitim felsefesi, dönemin eğitimine yaptığı eleştiriler ve tespitler üzerinden ele alınmıştır.

Nurettin Topçu'ya göre Osmanlı İmparatorluğu'nun bir döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de aynı skolastik zihniyet yönünü Batı'ya çevirerek devam etmiştir. Batılı düşünceler değerlendirilmeden taklit edilmiştir. Önceden hangi tefsircinin ne söylediği esas alınırken, Cumhuriyet döneminde de hangi Batılı alimin ne söylediği dikkate alınmıştır. Öğretmenlik mesleğinin sistem içindeki yerini kaybettiğini ve bu mesleğin fikir ve kültür için bir otorite merkezi olmaktan uzaklaştığını da belirtmektedir. Eğitim sisteminin biçimsel yönünü de eleştiren Topçu, okulun mimari yapısı ile psiko-sosyal havasının birbirine uygun düşmediğini, giderek ruhsuzlaşan bir anlayışla kör ve sağır makineye benzeyen insanların ortaya çıktığını belirtmektedir. Ayrıca Topçu, modernleşmenin eğitim sistemini pozitifleştirdiğine ve milli karakterini yok ettiğine inanmakta ve anlayışın hedeflediği bu kişinin iyi bir vatandaş, laik ve teknik bir adam olduğunu belirtmektedir.[146]

Nurettin Topçu eğitimi "Bir cemiyetin düşünüş tarzının, kültürünün cihazlanması" şeklinde tarif etmektedir. Kutsallaştırdığı uzvi yapının pençesinde kıvranan nesli tedavi için, uzviyetten ilme, ilimden felsefeye, felsefeden sanata ve ahlaka ve nihayet dine olan yükselmenin gerekliliğini ifade eden Topçu, hasta ve şaşkın neslin Allah'a götüren yolda yeniden canlanmasının ancak eğitimle mümkün olacağını ve bir neslin kurtuluşunun eğitimin yükselmesine bağlı olduğunu belirtmektedir.[147] Topçu'ya göre eğitim milletin ruhudur. Eğitim sistemini bozmak milletin ruhunu yok eder. Eğitim nereye giderse, millet o tarafa döner. Kısacası millet eğitim demektir.[148]

Topçu, eğitimde ailenin de önemli bir rol oynadığını belirtir. Aileye, gelenek ve görenekleri ve bir ölçüde de karakterleri şekillendiren bir okul niteliği

---

[146] Mustafa Şahin, *Türk Düşüncesinde Nurettin Topçu'nun Yeri ve Siyaset Sosyolojisi Açısından Devlet ve Demokrasi Anlayışı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996, s. 32-33.

[147] Nurettin Topçu, *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006, s. 78

[148] Topçu (2006), s. 26.

atfeder. Ailenin sevgi, hoşgörü ve fedakârlık gibi nitelikleri kazanmada büyük sorumluluğu vardır. Nurettin Topçu'nun hedeflediği sosyal düzeni oluşturmanın temel amacı eğitimdir. Eğitim bu işlevini iki dalda gerçekleştirir: bilim öğretimi ve kişiliğin gelişimi. Bilim öğretimi sırasında, geçmişin birikimi anlamına gelen fikirlerin, zamanın koşullarına göre özgür düşünce ile güncellenmesi, kişilik eğitiminde ise kastedilen sorumluluk bilincine sahip ve içten denetimli, ilkeli insanlar yetiştirme çabasıdır.[149]

Topçu, dönemin eğitim sisteminin diğer ülkeleri taklit etmekten öteye geçemeyeceğini, söyleyerek buna sebep olarak da yaklaşık üç asır önce, bilim insanlarının din kurallarının yeniden yorumlanmasını istememelerini ve eğitim sistemindeki yeni gelişmeleri göstermektedir. Bu yozlaşma sonucu ruhunu yitiren eğitim sisteminin sırasıyla zamanın gelişmiş tüm medeniyetleri karşısında yenildiğini ve onların egemenliği altına girdiğini ifade eder. Bu dönemde bu yabancı kültürlerin bir sonucu olarak ahlaki kültür sürekli gerilemiş, yerini bilim ve teknolojiye almıştır. Ona göre, bu durum sürekli yozlaşmaya neden olmuş ve toplum ruhunu derinden sarsmıştır.[150] Bu görüşü şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Günümüzde öğrenci sayıları artık akademik bir yolculuk değil, bir diploma avıdır. Öte yandan öğretmen, bir inanç ve rehberlik biçimi ya da fikirler ve kültür için bir otorite merkezi değil hatta bir meslek bile değildir. Bu sadece küçük bir kamu hizmetidir. Öğretmen, örnek bir adam değil, başkalarının karşısında eğilmiş bir katip, aciz bir öğretmen, müdürünün altında yaşayan bir barem. Okula gelince; artık bir sığınak, bir ev veya bir yer olmayacak. Yalnızca ders salonlarından oluşan bir devlet dairesi. Küçük bir kulüp, sahne, yardım merkezi, kafe ve alışveriş merkezidir*."[151]

Nurettin Topçu' ya göre bir milletin eğitim felsefesi, okul ve bilgi arasında sıkışıp kalmamalıdır. Eğitim bir milletin ortak düşünme, yaratma ve uygulama halidir.

3.2. Nurettin Topçu'nun Din ve Ahlâk Eğitimi

Din eğitimi Osmanlı devletinde eğitim faaliyetlerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktaydı. Osmanlı devletinin son dönemlerine gelindiğinde ise medreselerden pozitif bilimler kaldırılmış, tamamen din eğitimine ağırlık verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da din eğitimi aydınlar arasında fikir ayrılıklarını neden olmuş, bazı aydınlar laik bir ülkede din

[149] Topçu (2006), s. 52.

[150] Topçu (2006), s. 29.

[151] Topçu (2006), s. 80.

eğitiminin verilmesinin uygun olmadığını savunmuştur. Bazıları da din eğitiminin devletin kontrolünde olması şartı ile verilmesi gerektiğini ve dini eğitim veren okulların gerekliliğini savunmuşlardır. 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile tüm medreseler Maarif Vekaletine devredilmiş, kanunla orta ve yüksek dereceli okullar kurulmasına rağmen din eğitimi büyük ölçüde azalmış, 1933 yılında tamamen kaldırılmıştır. 1949'da ilahiyat fakülteleri, 1951'de imam hatip okulları, 1959'da yüksek İslâm enstitüleri kurularak din eğitimi verilmeye devam edilmiştir.

Nurettin Topçu, dini eğitimin her şeyden önce kalp eğitimi olduğunu bu yönüyle tasavvufçular tarafından doğru şekilde anlaşılabildiğini ifade eder. Yüzyıllardan beri medresenin yaptığı dini öğretimin hatalı olduğunu savunur. Medresenin tüm bilgileri öğrencilere ezberlettiğini öğrencilere bir ruh aşılayamadığını savunur. Ona göre dini yaşayış psikoloji ile yani kendini düşünmekle başlar. Böylelikle nefsin bilgisinden Rabbin bilgisine yükseltici bir metafiziğe ulaşılır. Sonunda Allah'a teslim olarak onun bizim üzerimizdeki mutlak hâkimiyetini kabul edici sığınma halinde sürekli bir şevkle yaşatıcı yine psikolojik, yani ruhsal bir hayat ve hareket sistemi olur. Böyle bir hali insanda yaşatmaya yardımcı beden hareketi ise ibadetlerdir. Ancak Topçu'ya göre ibadet bu beden hareketlerinin kendisi değildir. İbadet şevk ve aşk ile Allah'a teslim olmaktır.[152]

Topçu yaşadığı dönemin sosyal problemleri arasında en büyük problem olarak din ve dindarlığın yanlış anlaşılmasını görmekteydi. Dünyanın içinde bulunduğu buhranın dini yanlış anlamaktan kaynaklandığını ifade etmektedir.[153]

Topçu, William Hamilton'ın inanç ve düşünce arasındaki ilişkide gerçek bir düşünür olduğuna inanır. Çünkü Hamilton psikolojik bir inanç analizi yapar ve aklın ilk şartını kabul eder. Ancak O, nihayetinde inanç ve tanıma bilgisi arasında bir ikilik yaratır ve Topçu bunun yeterli olmadığını söyler. Çünkü ona göre inanç düşünceden ayrı bir yetenek değil, bir düşünce kaynağıdır.[154]

Topçu'ya göre dinin kaynağı ise mistik hayattır. İbadet biçimleri tasavvuflarının dışında kalır ve daha kolay hale gelir ve herkes için gerçekleştirilebilir. İslam'da

[152] Nurettin Topçu, *Sosyoloji*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006/a, s. 103-106.

[153] Topçu (2006/a), s.158.

[154] Mustafa Kök, *Nurettin Topçu'da Din Felsefesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995, s. 42.

dua ve oruç, mistiklerin çektiği acılarla aynı niteliktedir ve aynı amaca sahiptir. Mümini Allah'ın huzuruna çıkarmaya hazırlar. Dini ibadet ile mistiklerin aynı amaç için çektiği acı ruhun Allah ile birleşmesidir. Ruhun Allah ile birleşmesi, dini bir kişiliği değiştirmenin ödülüdür.[155]

Dinin amacı insan doğası dışında aranmamalıdır. Bu amaç, insanların yalnızca gerçek mutluluğu elde etmesidir. İnsanların gündelik mücadelesinde ruhun aşılanması maddi hırsların varlığından kaynaklanmalı ve büyük ruhlar madde dünyasından ruh dünyasına kaldırılmalıdır. Halk arasında din görevlisi olarak yaşayanların görevi, insanları Allah'a götüren yolda çaba ve güç harcamaktan başka bir şey olamaz. Bireyleri ve kurumları bu ilahi aleme yönlendirmek çok çaba ve özveri gerektirir. Aksi halde güzel ve nazik bir sesle okumaya, canlı çığlıklarla dua etmeye, hatta güzel ahlak kurallarını batıl inançlar ve hikâyelerle süslemek dini bir görev olarak görülmemelidir. Din görevlisi, ruhların kurtarıcısı, ahlaki yaralarımızın hekimidir.[156]

Din terbiyesi halkın ve cahillerin işi değildir. Dini, bir düşünce ve felsefe meselesi olarak görmeyen üniversite ve üniversite hocaları, kendilerine emanet edilen milletin ruhuna ihanet etmektedirler.[157]

Topçu'ya göre din, gerek zihin, gerek duygular aleminin üstünde bir irade hadisesidir. Din hareketi ilk başta her şeyden vazgeçmek değildir. Din, sonsuzluk iradesini kazanma egzersizleriyle başlar.[158]

Topçu'ya göre din eğitimi nesilleri Allah ile buluşturmalıdır. Kişiliklerini geliştirmeniz gerekir. Dindarlık için pek çok bilgi ve tavsiye yeterli değildir. Verilmesi gerekenler aşı şeklinde, aşk alışkanlıkları ile verilmelidir. Buradan da anlaşılacağı üzere din eğitimi, etkili bir kişilik oluşturma süreci olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, din eğitimi sadece birine bir tür dini bilgi veya tavsiye vermekle ilgili değildir. Ona göre din eğitimi, öğrenileni kabul etmeyi ve yaşayan bir kişi olmayı gerektirir.[159]

---

[155] Nurettin Topçu, *İradenin Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s. 67.

[156] Topçu , N., "Din Görevi", *Hareket Dergisi* , 3, (Nisan 1968), 28.

[157] Topçu , N., "Din Terbiyesi", *Hareket Dergisi,* 3, (Mayıs 1968), 29.

[158] Topçu , N., "Dinde İrade, *Hareket Dergisi,*1, (Mart 1949), 26.

[159] Mustafa Ergün, Eğitim Felsefesi, Ocak Yayınları, Ankara 2008, s. 75.

Topçu'ya göre din okullarında azami felsefe dersi sayısı ana ders olarak kabul edilmelidir. Şu anki haliyle, bu okullar ne İslam'ın ne de dinin amacını desteklemek için yeterli değildir.[160] Topçu, din ve ahlâk eğitiminin önemine değindiği gibi bunların amacı konusunda da bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. O'na göre din, insanları doğruluğa ve mutluluğa götüren bir yoldur. Okullar bunun için açılmalıdır. Amacı insanın maddi ve manevi mutluluğunu sağlamak olan dinin de bir okul olduğuna dair şüphe yoktur.[161]

Topçu, ahlâki ve manevi kültürün ilkokul eşiğinde yani ilk adımda feda edildiğini, ilkokul çağında unutulduğunu ve içsel büyüleyici hareketin kısırlaştırıldığını belirtiyor. Ona göre öğretim, bilim idealinin bir aracı olsa da, hayatın gerçekliğinde başarılı performans için bir sıçrama tahtası haline gelmiştir.[162]

Din duygusu aşk ve güzellik gibidir, kitapla ilgilenmez. İnanmak için bilim adamı olmanıza gerek yoktur. Topçu'nun fikir dünyasında tabiat mistik bir anlam taşımaktadır. İlahi huzur yerine insanı aşağı canlılar seviyesine indirmek Topçu'ya göre, adaletsizliktir. Öğrencilerin bilim gezisi değil, diploma avcısı olduğunu ve öğrenmenin artık bir inanç ve rehberlik yolu olmadığını, fikir ve kültür için bir otorite merkezi olduğunu ve öğretmenin sadece bir kamu görevlisi olduğunu söylüyor.[163]

Topçu, kendi döneminde ilkokullarda, ortaokullarda ve liselerde yapılmakta olan din derslerini manasız bulmaktadır. İsimleri ders karnelerinin altında yazılı olan din dersleri, özellikle biraz daha yaşı büyük olan gençler arasında dini önemsememekten başka bir şey yapmaz.[164]

Topçu'ya göre ilkokulun tüm sınıflarında din öğretilmelidir. İslâm medeniyetinin lisede okutulması gerektiğine inanan düşünürümüz, Kuran'ı açıklamayı ve lisede

[160]Topçu , N., "İslam Dünyasının Uyanışı", *Hareket Dergisi,* 2, (Mayıs 1968), 18.

[161] Nurettin Topçu, *Var Olmak,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2006/b, s.102.

[162] Topçu, (2006), s. 85.

[163] Ali Fuat Başgil, *Din ve Laiklik*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1988, s. 115.

[164] Topçu , N., "Din Eğitiminin Esasları", *Hareket Dergisi,* 3, (Ekim 1970), 31.

İslam felsefesi öğretmeyi uygun görmektedir. Aynı zamanda ahlaki dersler olması gerektiğini de belirtir.[165]

Topçu'ya göre, din ve ahlâk eğitimindeki felsefenin temeli hürmettir. Dinimizin de bunu emrettiğini söyler. Ahlakımızın gelişmişliği her şeye hürmet edebilme becerisinde saklıdır. Topçu'nun ahlâk eğitiminde önem verdiği bir diğer husus ise merhamettir. Nurettin Topçu, Müslüman insanlarda merhamet duygusunu hiç sönmeyen bir ışığa benzetir. Topçu iyi bir din ve ahlâk eğitiminin insanlardaki duyguları ortaya çıkarmasına bağlı olarak değerlendirir.

3.3. Nurettin Topçu'ya Göre Eğitimin Temel Öğeleri

3.3.1. Öğretmen

Nurettin Topçu, eğitimin temel unsurlarından olan öğretmeni sadece somut bir varlık olarak görmeyip, insanın özünde bulunan ve onu gerçeğin bilgisine yönlendiren hayat, ızdırap, akıl, vicdan, aşk ve irade gibi kavramların insana öğretmenlik ettiğini, insanın şahsiyetini inşa eden öğretmenin, devletlerin ve medeniyetlerin yapılmasında ve yıkılmasında da en önemli unsuru oluşturduğunu düşünmektedir. Bu nedenle devlet adamları öğretmenler üzerinde otorite kurmamalı aksine onlara tabi olmalıdırlar. Ancak bu şekilde öğretmenin ilmi ve fikri hürriyeti ve bu sayede toplumun kurtuluşu sağlanmış olacaktır. Aynı şekilde öğretmenin davranış ve düşüncelerinin de hür olması onun performansını artıracaktır. Yönetim alanında ve ders müfredatının belirlenmesinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yükü azaltılarak yetki ve sorumluluk öğretmene verilirse, onun belirleyiciliği ve faaliyet sahası genişleyecektir. Milli eğitim daha çok eğitimi düzenleyici bir cihaz olmalıdır.[166]

Eğitiminin ilk yıllarından itibaren, özellikle edebiyat, felsefe ve tarih gibi kültürel derslerde, evren hakkında kendi görüşleri olan, dünya hayatında rol oynayabilecek, kendi hayat kurallarını geliştirebilecek bir genç yetiştirmesi gerekmektedir.[167] Öğretmen size mutluluk ile erdem, bilim ve politika, gerçeklik ve ideal arasında ayrım yapmayı öğretir. Öğretmen bize bunların birbirine zıt gerçekler

[165] Topçu (1970), s. 31.
[166] Topçu (2006/a), s. 72.
[167] Topçu (2006), s. 47.

olduğunu gösterir ve bizi daha yüksek olanı, gerçeğe götüreni seçmede mükemmelleştirir.[168]

Nurettin Topçu, eğitimin temel unsurlarından olan öğretmeni sadece somut bir varlık olarak görmeyip, insanın özünde bulunan ve onu gerçeğin bilgisine yönlendiren hayat, ızdırap, akıl, vicdan, aşk ve irade gibi kavramların insana öğretmenlik ettiğini, Kant, Rousseau ve Nietzche gibi isimlerden örnekler vererek ortaya koymaktadır. Ayrıca Yunus ve Mevlana için Hz. Muhammed'in ve bütün Müslümanlar için Kuran'ın en büyük öğretmen olduğunu ifade etmektedir. Topçu' ya göre milletin manevi temelini oluşturan ilk muallim Peygamber'dir.[169]

Ona göre, muallim öğrenciye merhamet ve adalet duygusunu aşılamalıdır. Öğrencinizi kovalamamalısınız. Zulüm, kötü sözlerle, inanmama, aşağılama ve intikam alma yöntemlerle yapılmaktadır. Bu araçları kullanan öğretmen, gelecek nesillere ve insanlığa acımasız birey hazırlamaktadır. Okul sanki iyi insanların rekabet ettiği bir rekabet yeriymiş gibi, çoğu zaman kurban kötü huylu bir öğrencidir ve öğretmen o öğrenciyi cehennem gibi hakaretlere boğar; bu tavrın sonucunda o öğrenciden ahlaksız bir tip meydana gelir. Ancak okul, ruhları iyileştirebilen ve gençleri ahlaki açıdan iyi kılan bir kurumdur. Öğretmenin işi iyilikle övünmek değil, her genç ruhu iyi ve ahlaklı yapmaktır. Sadece gençlerde bir şefkat duygusu uyandırarak ve yürekten şefkatle, millete ve insanlığa faydalı kılmak mümkündür. Adalet, her zaman egemen olması gereken manevi bir güçtür. Genç ruhlar üzerindeki etkisinin en büyük sırrı, öğretmenimin her zaman adil ve merhametli olmasıdır.[170]

Topçu'ya göre, farklı meslek ve kökenden insanların öğretmenlik yapması bu işin henüz meslek olmadığının göstergesidir. Ayrıca öğretmenin ilim ve ideal insanı olabilmesi için öncelikle isteği, geleceği ve parası olmalıdır. Öğretmenin bugünkü durumu ise aksine okuyacak zaman ve para bulamayan, okulda kendisine verilen görevleri yerine getiren, müdürü memnun etmeye çalışan, talebeye karşı çekingen ve kitaptaki bilgiyi nakleden büro amiri olmaktan ibarettir.[171]

---

[168] Topçu , N., "Okulda Ahlâk", *Hareket Dergisi*,1, (Mart 1943), 290.

[169] Topçu (2006), s. 47.

[170] Topçu, (1943), s. 293.

[171] Topçu (2006), s. 60-61.

Topçu'ya göre üstün bir öğretmen, hayatımızın sahibi değil, sanatkârıdır, insan yetiştirmedeki bütün engeller karşısında tahammül etmesini bilen idealist bir kişidir. Muallimlik sevgi ve fedakârlık mesleğidir, muallim, herkesin, her an muhtaç olduğu bir doktordur, insanın tüm ihtiyaçlarını küçük yaştan itibaren karşılayarak çocuğu cesur eden insandır, sağlam bir kişilik yapısı oluşturmasını sağlar.[172]

3.3.2. Öğrenci

Nurettin Topçu, bugün talebeliğin bir ilim yolculuğu olmaktan çıktığını, bir diploma avcılığı haline geldiğini ileri sürer.[173] Ona göre öğrenci her zaman materyal hakkında bilgilendirilmektedir. Bugünün öğrencileri pozitivist olmaktadır. Ama gittiği yerin ne anlama geldiğini düşünmemektedir bile. Öğrenci okulda sağlam bir dünya görüşü edinemez ve manevi anlamda da iyi eğitilememektedir. Ayrıca öğrenci ve öğretmen arasındaki karşılıklı saygı da artık kalmamıştır. Öğrenci tekrarın hakim olduğu bir anlayışla büyümektedir. Bu nedenle, on beş yıllık eğitimden sonra, kendiliğinden yaşamın değerini ortaya koyamamakta ve fikirleri eleştirememektedir.[174]

Topçu, geliştirmiş olduğu milli mektep modelinde öğretmeni merkeze almakla beraber, öğrenci unsurunu da önemli bir konumda görmüştür. Çocuk eğitimine psikoloji ve pedagoji ilminin verileriyle yaklaşan Topçu'ya göre, çocuğun yetişkinden başka bir yapısı, başka bir dünyası vardır. Çocukların bu farklı yapılarını çocukluk mesleği tabiriyle adlandırılan Topçu, bunu şu şekilde tasvir etmektedir:

> *"Medeni dünyada bir şehir yapılır veya canlandırılırken projeye konacak ilk işaretler, çocukların ihtiyaçlarını bilen pedagogların direktifleri oluyor. Bütün insanlığın dikkatle üzerine eğildikleri çocukluk mesleği; vücuduyla, ruhuyla, sporu ve temaşasıyla çocuk olarak yaşamasını bilmek çocukla ergin insan arasındaki basamakları birer birer aşabilen mesut varlık olmanın hazzını doya doya tatmaktır."*[175]

Topçu'ya göre öğrencinin, mümessil adı altında idarecilerin, hocaların ve hatta müstahdemlerin işlerini paylaşması okulu asıl amacından uzaklaştırmıştır. Bu durum öğrencinin, öğretmene olan saygısını azaltarak derslerini ihmal etmesine

[172] Topçu (2006), s. 66-70

[173] Topçu (2006), s. 71.

[174] Topçu (2006), s. 68-76.

[175] Topçu (2006/a), s. 97-98.

sebep olmuştur. Pedagoji eksikliğinden kaynaklanan öğrenci her şeyi bilsin, her şeyi öğrensin, hayat adamı yetişsin, zihniyeti nedeniyle işinin ehli, ilkeli ve söz sahibi insanlar yetiştirilememiştir.[176]

Topçu, öğrencinin ne memur, ne esnaf, ne de idare adamı olduğunu belirterek ona öğrencilik sorumluluğunu aksatıcı ve şahsiyetini zedeleyici ders dışı işlerin yaptırılmaması gerektiğini önemle vurgulamaktadır. Öğrenciliğin zihin kabiliyetlerinin geliştirilmesi ile meşgul olan bir meslek olduğunu belirtmektedir.[177]

3.3.3. Okul

Topçu'ya göre, toplumdaki değişim okulla başlar. Okul bir toplumu diğer toplumlardan ayıran en temel unsurlardan biridir. Bu yönüyle okul milli unsurları içinde barındırmalı ve milletin değişimi ve gelişimini sağlamaya çalışmalıdır. Medresenin millî mektebi yansıtan en güzel örnek olduğunu ancak medresenin bir dönem sonra milletin ruhu ile bağlarını kopardığı ve kendisini yenileyemediği gelişmeleri takip edemediği için yıkıldığını söyler. Son yıllarda ise ülkemizde birçok yeni okul kurulduğunu ancak bu okulların bizi hakikate götüremediğini ifade eder. Bu hakikat aşkının ise dinî ve ilahî olduğunu savunur.[178]

Topçu'ya göre okul, ahlâki hayatımızda yapıcı olan, devletin kurduğu büyük bir aile merkezidir. Yarının toplumunun tüm aktörleri, duyguları ve düşünürleri burada hazırlanır. Eğitimciler bu geniş ailede baba rolünü üstlenir. Öğretmen, bilgi ve düşüncelerini eylemleriyle birleştiren örnek bir babadır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinin çoğu bu şemsiye altında geçirilir. Gençliğin vicdanının yaratıcıları büyük ölçüde öğretmenlerdir. Bir çağın vicdanının hatalarını, o nesli yetiştiren öğretmenlerin manevi bağlılığında arama hakkına sahibiz. Ve sadece öğretmen nesli düştüğü derinliklerden kurtarabilir. Gandi bir öğretmendi ve işe ilkokulun çocuklarını yetiştirerek başladı ve cemaatin başında imamlık yaparak zafer kazandı.[179]

---

[176] Nurettin Topçu, *Ahlâk Nizamı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008,s.53.

[177] Topçu (2008), s. 93.

[178] Topçu (2006), s. 12.

[179] Topçu , N., "Vatandaş Ahlâkı", *Hareket Dergisi,*1, (Şubat 1939), 50.

Topçu'ya göre, okul denilen kutsal çatı altında sadece usta-öğrenci ilişkileri öğretiliyordu. Yeni sistemdeki bir okulda; düşünen, sevgi dolu bir adam yerine, çok kazanan bir usta yetiştiriliyor.[180] İngiliz, Fransız, Alman ve Amerikan mektepleri serbestçe eğitimlerini sürdürürken Hüseyin Avni'ler ve onların mukaddes davası bu okullarda unutturuluyor.[181] Temelde her şey okula girdi. Sinema, spor, el sanatları, hevesler, iffet düşmanlığı, parti propagandası, pazar şarkıları, eğlenceli partiler vb. Irk, boykot, anarşi, isyan, hepsi yıkılan Yeniçeri ocağından çıktı ve okulun kutsal sınırlarına sızdı. Ulusun okulu çökmüş ve diploma dağıtım ofisi olmuştur.[182] Özellikle mektep kavramı hayatın her alanına taşınmalıdır. Dinin, ailenin, devletin, ordunun, mesleklerin ve bunun gibi hayatın belli kurum, kuruluş ve değerlerin mektepleşmesi gerekir. O'na göre din insanın bütün hareketlerini sonsuzluğun huzurunda düzenleyen ve bütün hareketleri kendine bağlayan kaideler mektebi olmalıdır. Bu şekilde mektepleştirilebilirse yoksulları ve yetimleri düşünen insan yani kaideli yaşam ortaya çıkacaktır.[183]

3.4. Nurettin Topçu'nun Eğitimin Aşamalarına İlişkin Fikirleri

Nurettin Topçu, ilköğretimin ana gayesinin kalbin terbiyesi olduğunu bu terbiye için ise öğrencilerin kalplerinin erken yaşlardan itibaren şefkatle aşılanması ve ardından topluluk sevgisi ve sorumluluğu duygusu uyandırması gerektiğini savunur. Günümüz genel eğitim sisteminde ise bu duyguların öğrenciler tarafından alınmadığını, çocuğun duygu ve ruhtan mahrum kaldığını, sapıklıklara düştüğünü ve acımasız bir ilgi makinesi haline geldiğini ifade etmektedir.[184]

Nurettin Topçu, eğitim işlerinin ele alınışında ilk olarak ilkokuldan hareket edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Temel kitaplar ve müfredat çocuğa yeryüzü sevgisini ve tarihini tüm görkemli yönleriyle öğretmelidir. Çünkü tarih duygusu olmadan büyüyen bir çocuk gerçek bir vatandaş olamayacaktır. Ancak bugünkü okutulan kitapların ve müfredatın bu amaca hizmet etmediğini savunur. İlkokulu bu karanlıklardan kurtarmak için ise yedi ciltlik Safahat'ı sayfa sayfa düz yazıya çevirip bazılarını şiir halinde ilkokulun beş yıllık okuma kitaplarına

[180] Topçu , N., "Türk Maarifi", *Hareket Dergisi,*1, (Şubat 1939), 94.
[181] Topçu , N., "Hüseyin Avni Ulaş'ı Düşünürken", *Hareket Dergisi,* 2, (Şubat 1968), 52.
[182] Topçu , N., "Millet Maarifi", *Hareket Dergisi,* 3, (Haziran 1970), 64.
[183] Topçu, (2006), s. 54.
[184] Nurettin Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998/a, s. 69.

aktarılmasının gerektiğini ifade eder. Böylece programlardaki ruh eksikliği giderilecektir. Bunun yapılabilmesi için ise Batı hayranları ile dolmuş üniversitelerin tamamen bizim olmasını sağlamak gerekir.[185]

Nurettin Topçu, ilköğretim programlarımızın sadece öğrencileri ezbere yönlendirdiğini, mektebin öğrencilere hayatın anlamını verebilmesi gerektiğini ve bunun için öğretim sürecinde gerçek dünyadan örneklerle öğretimin yapılmasına özen göstermek gerektiğini ifade eder. Ancak bu yolla insan ruhunun sağlam bir temeli, üzerine engin ahlak ve bilim yapılarının inşa edilebileceği şekilde kurulabilir. Bunun yanı sıra ilköğretimin İslam ruh ve ahlâkını temel alan bir yapıya kavuşturulması gerektiğini bu süreçte çocuğa hür disiplin yöntemiyle sorumluluk bilincinin kazandırılmasının faydalı olacağını belirtir.[186]

Nurettin Topçu'nun yaşadığı dönemde eğitim sisteminde beş yıllık ilkokul eğitiminden sonra üç yıl ortaokul, üç yıl da lise eğitimi veriliyordu. Topçu ilkokuldan sonra verilen üç yıllık ortaokul eğitiminin hiçbir anlamının olmadığını ve kaldırılması gerektiğini savunur.[187]

Topçu, liselerin o günkü yapısının ortaokulda öğretilen bilgilerin bir genişletilmesi ve tekrarı olduğunu ve bu yapının değiştirilmesi gerektiğini ifade eder. Liselerin şu şekilde eğitim vermesinin daha yararlı olacağını belirtir ve Lisenin ilk üç sınıfı bugünkü ortaokulu karşılayacak sonra, son üç yıl aşağıdaki gibi branşlara bölünmelidir. İlk iki yıl bilim ve kültür dallarına, son bir yılda bu dallar ikiye bölünmelidir: Fen, matematik ve doğal sınıflara ve kültür dalı felsefi ve dilbilimsel sınıflara bölünmelidir.[188]

Topçu, liselerin son üç yılında ise öğrencilerin ilimlere ve sanatlara hazırlanması gerektiğini bu yıllarda verilen derslerin önceki dersler üzerine inşa edilmesini; ancak önceki derslerden daha geniş ölçü ile okutulmasının faydalı olacağını savunur. Böylece öğrenciler tekrardan ve ezberden uzaklaşacaktır. Topçu, liselerden

[185] Topçu (1998/a), s. 105.

[186] Mustafa Aldı, "Çocukların Hizmetinde Eğitime Maarif Katmak", *Hece Dergisi*, Sayı: 109, 2006, s. 294.

[187] Topçu (1998/a), s. 115.

[188] Topçu (1998/a), s. 116.

beklentilerini de genel bir kültür vermeli, tüm bilimler tattırılmalı, ruhun tüm fakültelerini düzenli olarak geliştirmeli şeklinde belirtmiştir[189]

Topçu, liselerde din dersi okutulmasının her zaman büyük tartışma konusu olduğunu, kimilerinin irtica korkusuyla bu derslerin okullarda okutulmaması gerektiğini düşündüğünü, muhafazakârların ise okutulması gerektiğini savunduğunu ifade eder. Ancak Topçu din dersi müfredatlarının öğrencide dini bir bilinç oluşturamadığını, bu dersin de diğer dersler gibi sadece ezberlendiğini ve öğrencinin ezber yükünü artırdığını düşünür. Ayrıca bu dersi verecek ehil öğretmenlerin olmadığından yakınır.[190]

Topçu dine karşı olan zihniyetin felsefe kitaplarından Allah bahsini ve Allah'a götürdüğü gerekçesiyle de ruh bahsini kaldırdıklarını ifade eder. Aynı şekilde tarih ve edebiyat derslerinde de din ile ilgili konulara hiç değinilmediğini vurgular. Böylece kültürün tüm kaynaklarının dinden arındırıldığını bundan sonra okullarda okutulacak birkaç sayfalık din dersi ile dini ruhun uyandırılamayacağını hatta dini ruhun zayıflatılacağını söyler.[191]

Topçu, üniversitenin bir milletin kültür merkezi ve millet kültürünün kaynağı olduğunu, millî iradeleri her yerde üniversitelerin kurduğunu savunur. O'na göre milletin kültürü, üniversitede toplanır, merkezileşir ve orada işlenir. Bu yönüyle üniversitenin medenî bir cemiyetin beyni olması gerektiğini söyler.[192]

Topçu'ya göre, üniversite milletin eğitim ve öğretiminin kurucusu ve düzenleyicisi olmalıdır. Ona göre öğretmen hareketi ilkokuldan üniversiteye adım adım ilerlemez. Üniversitelerden kaynaklanır ve liselerden ilk ve orta okullara kadar ülkenin eğitim alanına yayılır.[193]

Emrullah Efendi, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşamış bir eğitim düşünürüdür. Bu dönemde Türk eğitiminin Batılılaşması her alanda yetişmiş elemana olan büyük ihtiyaç eğitim reformlarının ilköğretimden başlamasını olanaksız hale getirmiştir. Emrullah Efendi, Tuba Ağacı Nazariyesinde işe yüksek öğretimden

[189] Topçu (1998/a), s. 117-119.
[190] Topçu (2006), s. 130.
[191] Topçu (2006), s .132.
[192] Topçu (2008), s. 58-60.
[193] Aldı, (2006), s. 294

başlamak gereğini vurgulamış, reformların üniversiteden başlanarak daha sonra ortaöğretim ve ilköğretime yayılması gerektiğini savunmuştur.[194]

Topçu, üniversitenin manevi sahada devletin danışma organı olması gerektiğini söyler. Bu ifadelerle üniversitede toplumun ruh kuvvetini destekleyen çalışmaların yapılması ve bu çalışmaların sonuçlarının devrin yöneticileriyle paylaşılması gerekliliğini vurgular.[195]

Topçu'ya göre, üniversite ülkenin idealcisi ve kültür kaynağı olmalıdır. Millî kültürün oluşturulabilmesi için ise milletin üniversiteleriyle kalp ve inanış birliği yapması gerekir. Ancak üniversitenin bu vazifesini yerine getiremediğini söyler. Bunun nedenini ise üniversitenin bunu karşılayacak iradesinin olmayışı olarak gösterir.[196]

Topçu'ya göre, son yarım asırda milletin hayat aşkını olumsuz yönde etkileyen birçok fikir akımı olmasına rağmen üniversite bunlara karşı koyamamış hatta bu toplumsal sorunlarla ilgilenmemiştir. Millete sırtını dönmüş, onlarla alay etmiştir. Siyasetin meddahlığını yapmıştır.[197]

Topçu'ya göre, milli ruhun oluşturulamayışının en önemli nedeni ise ibadethane, okul ve üniversitenin birbirlerine düşman olmasıdır. Bu düşmanlığın sebebini hakikat araştırmalarını ideal edinen milli hayata bağlı üniversitelerin olmayışı olarak açıklar. Bu nedenle milli varlığımızda milli varlığımızda yenilik yapmaya üniversitelerden başlamak gerektiğini savunur.[198]

Konu ile ilgili yapılan incelemeler sonucunda Nurettin Topçu'nun eğitimin aşamalarına yönelik fikirlerinde baskın olarak görülen düşüncenin milli, ahlâki ve kültürel değerlere sıkı sıkıya bağlı kalınarak eğitimdeki tüm aşamaların bu değerler üzerine inşa edilmesi gerektiği görülür.

---

[194] Mustafa Ergün, "Emrullah Efendi'nin Hayatı, Görüşleri, Çalışmaları", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 30, Sayı: 1-2, 1982, s. 7.

[195] Topçu (2006), s. 61.

[196] Topçu (2006), s. 69.

[197] Topçu (2006), s. 71.

[198] Topçu (2006), s. 77.

3.5. Nurettin Topçu'nun Eğitim Felsefesi

Nurettin Topçu, bir ülkenin kurtuluşunun eğitim felsefesinin reformu ile olabileceğini savunur ve şöyle açıklar:

> *"Bilimden felsefeye, felsefeden sanata ve ahlaka ve nihayet dine yükselmeliyiz. Böyle bir adım adım yürüyüş, hem hastaları hem de Allah'a giden yolda kafası karışmış bir nesli uyandırabilir. Bu çalışma eğitici bir çalışmadır ve bir neslin kurtuluşu ancak eğitimlerinin ilerlemesinde aranmalıdır."*[199]

Topçu, milli mekteplerin yeniden kurulmasını ister. Ayrıca ders öğretiminde Türk dilinin kullanılması gerektiğini ve öğretim sürecinde dış dünyadan başlanması gerektiğini, dış dünyadaki bütün varlıklar öğrenildikten sonra bunlardan hareketle insanın işlenmesi gerektiğini millî kültürün bu şekilde oluşabileceğini savunur. İlköğretimin gayesinin kalbin terbiyesi, orta öğretimin gayesinin aklın terbiyesi ve yüksek öğretimin gayesinin ise uzmanlaşma olduğunu ifade eder. Bu nedenle ilkokulda öğrencinin kalbi temiz bir maya ile yoğrulmalıdır. Bu maya için öğrenciye dinî telkinlerde bulunulmalı ve geçmişimize ait övünülecek bilgiler öğrencilere öğretilmelidir. İlkokulda dindeki aşk ideali damla damla çocuğun kalbine aşılanmalıdır. Ortaokul ve lisede aklın terbiyesi için doğu medeniyetinden ve batı medeniyetinden örneklerle metotlu düşünme öğrencilere öğretilmelidir.[200] Topçu'ya göre, öğrencinin davranışları her yerde kendisine ve mesleğine karşı hürmet uyandıracak şekilde olmalıdır.[201]

Topçu, öğretmenliği eğitim davasının yapıcı ve en esaslı unsuru olarak görür ve öğretmenliğin bir meslek olması gerektiğini ifade eder. Bugünkü öğretmenlerin çok değişik kaynaklardan yetiştirildiğini öncelikle bu sorunun giderilmesi gerektiğini söyler. Muallimlerin ilim ve irfan seviyelerinin yükseltilmesi gerektiğini ifade eder. Muallimlerim ilim ve irfan seviyelerinin yükseltilebilmesi için de ortaöğretimde sınavların, öğretmenin elinden alınarak o dersi okutmamış, yabancı heyetlere verilmesi gerektiğini söyler.[202]

Topçu muallimlerin seviyelerinin yükseltilmesi için liselerin en iyi mezunlarının Avrupa üniversitelerinde sıkı disiplinli şartlar altında altı, sekiz veya on yıllık

---

[199] Topçu (2006), s. 26.

[200] Topçu (2007), s. 100-101.

[201] Topçu (2007), s. 102.

[202] Topçu (2006), s. 102.

öğrenime tâbi tutulması gerektiğini düşünür.[203] Ayrıca bu mektepte bazı dersleri takip etmesi için öğrenciler zorlanmamalı, kendi öğretmenini ve derslerini kendisi seçebilmelidir.[204]

Topçu, temel duvarlarını bu şekilde açıkladığı mektebin bize ilimle dinin bir emaneti olacağını ve bu mektebin, çocuklarına göstereceği yolun Allah'ın yolu olacağını savunur. Geçen dönemlerde medreseden kurtulmak için yabancı ülkelerin eğitim sistemlerinin taklit edildiğini ve öğrencilere anlamını bile bilmedikleri birçok şeyin ezberletildiğini ve bu metodun bizi değerlerimizden kopardığını söyler. Ancak birçok ülkenin eski programlarına geri dönmesi bu metotların yanlışlıklarını ispatlamıştır.[205]

Topçu, kızların eğitilmesine önem verilmesini, bunun ise ilk sınıfından başlayarak uzmanlık bölümlerine ayrılmış bir ortaöğretimle temin edilebileceğini ve kızların öğretiminde kalbin terbiyesine büyük önem verilmesi gerektiğini, bu terbiyenin temeli olarak da din ve sanatın alınmasının uygun olacağını ifade eder.[206] Topçu, dilde, dinde, sanatta ve devlette büyük varlığımızın sönükleştiğini ve milleti bu sönükleşmeden kurtarabilecek tek gücün eğitimde olduğunu iddia eder.[207]

Topçu, bu konuda yapılacak yeniliklerin ilk adımının ise imamlık görevinin köy öğretmenliği ile birleştirilmesi olması gerektiğini ifade eder. Çünkü o günkü din adamları halkın ahlâkını temizlemek hususunda üzerine düşen görevleri yapmamaktadır. Bu iki görevin birleştirilmesi ile hem para ile ibadet faciasına son verilecek ve peygamber devrine dönülecek, hem de köy öğretmeni olan genç ibadetten kaçmamayı öğrenecek ve yetiştirdiği çocuklara bu yolda örnek olabilecektir. İmamlık mesleği ile öğretmenlik mesleğinin birleşmesi için ise imam hatip okulları öğretmen okullarıyla birleştirilmelidir. Böylece bu okullardan mezun olanlar öğretmenlik ve imamlığı bir arada yürütebileceklerdir.[208]

---

[203] Topçu (2006), s. 103
[204] Topçu (2006), s. 104.
[205] Topçu (2006), s. 105.
[206] Topçu (2006), s. 89.
[207] Topçu (2006), s. 34.
[208] Topçu, (2007), s. 264.

Topçu, bir ülkenin yüksek ideallere ulaşmasının ülkedeki eğitim sisteminin ve eğitim felsefesinin reformu ile gerçekleşebileceğini ifade eder. Bunu gerçekleştirirken bilime, kültüre, sanata, ahlaka, milliliğe ve dine önem verilmesi gerektiğini savunur.

Üçüncü bölümde Nurettin Topçu'nun eğitim felsefesi, eğitim anlayışı, ortaya koyduğu eserler ve uygulanan eğitim felsefesi üzerine yaptığı eleştirilere değinilmiş olup, araştırmanın dördüncü bölümünde ise Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefeleri ayrı ayrı değerlendirilip, her iki düşünürün de eğitim felsefeleri karşılaştırılmıştır.

4. HASAN ALİ YÜCEL VE NURETTİN TOPÇU'NUN EĞİTİM FELSEFELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Eğitim Anlayışlarının Karşılaştırılması

Nurettin Topçu'ya göre, eğitim bireyleri; yetenekleri, tavırları ve manevi dünyaları itibariyle yetiştirilmesi gerektiğini temel alırken; Hasan Ali Yücel ise eğitimi; toplumun kendine özgü tavırları, iktisadi ve politik taraflarıyla ele alıp geliştirmek gerektiğini temel almıştır. Ayrıca Nurettin Topçu, geçmişten uzak, geçmişin deneyimlerine dayanmayan eğitimin dar bir çerçevede kalacağını da belirtmiştir. Hasan Ali Yücel ise eğitimin özellikle yeniden imar edilmesi, geliştirilmesi üzerinde durmuştur. Her ikisi de dönemin eğitim felsefesini eleştirmiş, yeterli bulmamışlardır. Bunun nedeni bireylerin davranışlarında beklendik değişiklikler oluşturamamasıdır.

Nurettin Topçu'ya göre ulusun maneviyatını oluşturan eğitimdir. O, eğitim ve öğretimin birbirinden ayrı düşünülmemesi gerektiğini söyler. Hasan Ali Yücel'de eğitim ve öğretimi birbirinden ayrı düşünmez. Topçu ve Yücel, eğitimin bireylere haysiyet anlayışı vermesi gerektiğini, öğretimin ise bireylerde nesnel eleştiri anlayışı oluşturması gerektiğini savunmuşlardır.

Topçu'ya göre eğitim bir milletin, millet olabilmesi, ilerlemesi için gerekli olan yegane sistemdir. Toplumun ancak eğitim ile toplumsal düzeni oluşturabileceğine inanır. Kişilik eğitiminden kastedilen de sorumluluk bilincine sahip ve içten denetimli, ilkeli insanlar yetiştirme çabasıdır.[209] O'na göre eğitim okulla sınırlı değildir. Eğitim tüm toplumun istenilen hedefe ulaşması için düşünme ve yaratma halidir. Yücel ise okuma yazma bilmeyen bir toplumun sağlam ilerleyemeyeceğine inanır. İlerlemenin ve kalkınmanın tek yolunun eğitimle olacağını savunur. Eğitime yaratma ve üretme olarak bakar. O'na göre eğitim hayata uygulanabilir, üretime elverişli olmalıdır.[210]

Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu eğitim sisteminde yaşanan problemleri saptamaya çalışmışlardır. Topçu, özellikle öğretim sürecinde öğrencilerin ahlak, dil ve edebiyata olan ilgisinin giderek teknik eğitime kayması ve bunun milletimizi bin

[209] Topçu (2006), s. 52.
[210] Yücel (1998), s. 6.

yıllık geçmişimizden koparması, maarifimizi batıyı sürekli taklit eder duruma getirdiğini ifade etmiştir.[211]

Nurettin Topçu, gençlerin eğitimden ve felsefeden uzaklaştırılarak politika ile ilgilenmesini eleştirir. Hasan Ali Yücel ise gençlerin politika ile ilgilenmesine daha ılımlı yaklaşır. Yücel eğitimde laiklik, sorumluluk, yenilik, bilimsellik, katılımcılık, toplumsallık gibi unsurların ön planda olması gerektiğini ifade etmiş, Topçu ise önce ruhsal eğitimin, daha sonra da akademik eğitimin verilmesinin uygun olacağını ifade etmiştir.

Yücel ve Topçu eğitim felsefesinin sorunlarını ele alarak, beraberinde çözümlerini de ortaya koymaya çalışmışlardır. Topçu, kendi değerlerimizden uzaklaşmayı eleştirirken, Yücel eğitim felsefesinin oluşturulmasında Batı'dan örnek alınması gerektiğini savunmuştur.

4.2. Din ve Ahlâk Eğitimi Anlayışlarının Karşılaştırılması

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra din eğitimi, aydınlar arasında fikir ayrılıklarına neden olmuş, bazı aydınlar laik bir ülkede din eğitiminin verilmesinin uygun olmadığını savunmuşlardır. Bazı aydınlar ise din eğitimi verilmesi gerektiğini ve dini eğitim veren okulların gerekliliğini savunmuşlardır. 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunuyla hilafet makamı kaldırılmış böylece, medreseler Maarif Vekaletine devredilmiş, kanunla orta dereceli ve yüksek dereceli okullar kurulmasına rağmen din eğitimi büyük ölçüde azalmış, 1933 yılında ise tamamen kaldırılmıştır. 1949'da ilahiyat fakülteleri, 1951'de imam hatip okulları, 1959'da İslâm Enstitüleri kurularak din eğitimi verilmeye devam edilmiştir.[212] Nurettin Topçu bu durumu fazlasıyla eleştirmiş, Hasan Ali Yücel ise din eğitiminin dönem içerisinde biraz daha geride kalması gerektiğini savunmuştur.

Nurettin Topçu'ya göre din eğitimi nesilleri Allah'a yöneltmedir. Çok bilgi ve öğüt insanı dindar yapmaya yetmemektedir. Verilmesi gerekenler bir aşı halinde aşk terbiyesi ile verilmelidir. Din eğitimi bireyi öğrendiklerini benimseyip, yaşayan birisi haline getirmektir. Din eğitimi bireyi dindar hale getirme sürecidir.[213] Hasan Ali

---

[211] Topçu (2006),s. 29.

[212] İsmail Kara, *Cumhuriyet Türkiyesi'nde Bir Mesele Olarak İslam*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008,s .55-56.

[213] Ergün (2008), s. 75.

Yücel ise din eğitiminde tasavvufi yönünü ortaya çıkarır. Yücel'in Hz. Mevlana'ya olan hayranlık ve ruhi bağlılığının ifadesini yazılarında bulmak mümkündür. Buna sayıca az bazı gönül dostlarıyla yaptığı Mevlana sohbetlerini ve mektuplaşmalarını da eklemek gerekir. Gönülden gönüle giden yolların birleştiği yerde canlı bir anıt olan Mevlana, O'nun için bir yaşama sevincidir. Ondan derin mutasavvıf Mevlana'mız diye söz etmesi elbette sebepsiz değildir. Zira "Mevlana'yı tanımadan kamil insan olmak ne güç!" diyen Yücel'e göre " Mevlana, dünya denilen bu misafirhaneye gelip göçmüş insanların en hür ruhlarından biridir"[214] ifadesinde de anlaşıldığı üzere Yücel din eğitiminde, insan sevgisini ve kamil insan olabilme anlayışını savunur.

Topçu'ya göre, imam hatip okulları ve yüksek İslam enstitüleri, kendi gayeleri olan rönesansı gerçekleştirecek durumda değildir. Aynı amaçla kurulan Kuran kursları yetersiz ve gerçek değerlerden uzak din kültürü yayıcılığı yapan cahil kesimin elindedir. Liselerde okutulan din kültürü dersleri de ilimsiz, metotsuz, sistemsiz ve felsefesizdir. Din öğretimi yapan kurumlar, Orta Çağ Skolastiğine gömülmüşlerdir. Din terbiyesindeki bu eksiklik, ahlâk prensiplerindeki belirsizlik sadece kendi menfaatini düşünen amaçsız bir gençliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur.[215]

Topçu'ya göre din eğitimi yapan okullarda daha çok esas ders olarak felsefe okutulmalıdır. Bugünkü haliyle bu okullar ne İslâmi ne de din davasını tanıtmaya yeterli değildirler.[216] Yücel ise din ve ahlak eğitimini örgün eğitimin dışında görür. Bunun en önemli sebebi ise laiklik anlayışıdır. Laiklik ilkesi, 1937 yılında anayasaya girmeden önce eğitimle ilgili yayınlanan genelgelerde yer almaktadır. Bu dönemde eğitimin, düşünceyi daraltan ve vicdan özgürlüğünü kıran her türlü dini etkiden uzak bulunması gerekir.[217] Hususi itikatlar yani din, bir vicdan meselesi olarak kabul edilirken, ferdin vicdanını muayyen bir dini inanç şeklinde uydurmak devletin işi olarak görülmemektedir. Eğitimin millet bütünlüğüne kendini faydalı kılacak insanlar yetiştirmek amacı ile ahlakın ve idealizmin kaynağı olarak görülmektedir.[218]

---

[214] Ahmet Güner Sayar, *Hasan Ali Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007,s.123.

[215] Topçu, (2008), s.118.

[216] Topçu, (1968), s. 9.

[217] Necdet Sakaloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi* , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,İstanbul 2003, s. 180.

[218] Sakaloğlu (2003), s. 182.

Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere Yücel döneminde, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunan kurumlarda din eğitimi yer almamaktadır.

Nurettin Topçu'ya göre din, insanları doğruluğa ve mutluluğa götüren bir yoldur. Okullar bunun için açılmalıdır. Amacı insanın maddi ve manevi mutluluğunu sağlamak olan dinin de bir okul olduğuna dair bir şüphe yoktur.[219] Düşüncesinde toplumun her türlü sorununun din ile çözülebileceğine inanmıştır.

Cumhuriyet'in eğitim felsefesine uygun olarak hareket eden Hasan Ali Yücel ise din eğitimi konusundaki görüşlerini şu şekilde ifade eder:

> "*Cumhuriyet, dini, sadece vicdan ve duygularına emanet ederek, esasen dini devletten ayırdı, böylece Cumhuriyet, çocukların yetiştirilmesinde bilginin dini kaynaklardan, ve ahlaktan ayrı olmasını sağladı. Dolayısıyla Cumhuriyet okullarında din eğitimi devlet tarafından sürdürülemez. Önerdiğimiz ahlak, dini değerlerle onaylanamaz. Bizim için ahlaki ilke toplumdur. Her eylem, toplumun, milletin yararı veya zararı için önemlidir.*" [220]

Topçu'ya göre topluma hizmet edecek ve milli ruhu canlandıracak din okulları yerine niteliksiz okulların arttırılması ve Batılılaşmak hevesi ile Batı dillerinde öğretim yapılan okulların açılması eğitim sistemimizin geri kalmasının nedenlerinden biridir.[221] Eğitimde ilerlemenin en önemli yollarından birini laiklik olarak gören Yücel ise devletin bir müessesesi olan mekteplerden din dersinin çıkarılmasını savunur. Vatandaşlar bu vicdani duyguyu istedikleri gibi evlatlarına telkin edebilir.[222]

Topçu, örgün eğitimde ilhamını Kuran'dan alan dine dayalı bir eğitim anlayışını benimserken, Yücel ise din eğitiminin ailelere bırakılmasını ve örgün eğitimde olmaması gerektiğini benimsemiştir.

4.3. Eğitimin Temel Öğelerine İlişkin Anlayışlarının Karşılaştırılması

Çalışmanın bu bölümünde düşünürlerin okul, öğretmen ve öğrenci hakkındaki fikirlerinin karşılaştırılarak, Yücel ve Topçu'nun eğitimin temel öğelerine ilişkin görüşlerinin benzer ve farklı yanlarına değinilmiştir.

---

[219] Topçu (2006/a), s. 102.

[220] Yücel (1993), s. 120.

[221] Topçu (2006), s. 31.

[222] Coşkun (2010), s. 48.

4.3.1. Öğretmen Anlayışlarının Karşılaştırılması

Topçu, eğitim ve öğretimin ana elemanlarından olan öğretmeni sadece eğitici yönü ile görmeyip, bireyin maneviyatında bulunan ve bireyi gerçekliğe yönlendiren yaşam, acı, mantık ve irade gibi mefhumların bireye eğitmenlik ettiğini, Kant, Rousseau ve Nietzche gibi filozoflardan örnek vererek ortaya koyar. Ayrıca kutsal kitabımızın da en büyük eğitmen olduğunu söyler. Öğretmenlerin, bireylerin şahsiyetlerinin oluşumunda önemli rol aldıklarını, medeniyetlerin ilerlemesinde ya da yok olmasında önemli bir etken olduğunu düşünür. Yücel ise öğretmeni müspet ilim kafası ile vücutça sağlam, karakterce özlü, kafası işler, bilgisi hayata uygun bir vatandaş yetiştirebilen kişi olarak tanımlar.[223]

Nurettin Topçu, eğitim ortamındaki her türkü tedrisatın en temel amacının insanın var oluş amacını anımsatmak olduğunu savunur. Topçu'ya göre, iyi bir öğretmen öğrencinin öğrendiği bilgileri benliğine mal etmesine yardım eden öğretmendir. İyi ders ise öğrenciye bir hakikati öğretir. Öğrenenin şuurunu sonsuzluğun ufuklarına kadar götürür. Onu yalnız bir şeyin öğrenilmesi ile bırakmaz; sonsuz bilinmeyenlerin huzurunda dinlendirir.[224] Hasan Ali Yücel'e göre ise, iyi öğretmen, bilen ve bildiğini öğretmesini bilen çocukları terbiyeli ve bilgili kılmak için çalışan, fedakar ve vazifesine bağlı, insanlık camiası içinde büyük hürmete layık, yaptıkları işin yarının büyük insanlarını yaratacağını fark edip bilerek çalışan, uzak istikballerin güneşlerini doğar görmek için bütün maddi ve ölümlü menfaatlerin üstüne basıp yükselebilme sanatını icra eden, fedakar, temiz yürekli, inkılaba imanlı kişidir şeklinde tanımlar.[225]

Hasan Ali Yücel, sorumluluğu alınan eğitim öğretim işlerinin bir para işi değil, vatanseverliğimizin, memleket ve millet aşkının, gönlümüze ve kafamıza tevdi ettiği mukaddes bir amaç olduğunu ifade eder.[226] Bu ifadesinden bu mesleğin fedakarlık ve yüksek bir idealizmle yapılması gerektiğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Nurettin Topçu, öğretmenliğin bir meslek olması gerektiğini savunur. Muallimlerin ilim ve irfan seviyelerinin yükseltilmesi gerektiğini ifade eder. İlim ve irfan seviyelerinin yükseltilebilmesi için ortaöğretimde sınavların, öğretmenin elinden alınarak o dersi okutmamış yabancı heyetlere verilmesi gerektiğini söyler. Bu uygulama ile

[223] Yücel (1993), s. 128.
[224] Topçu (2006), s. 47.
[225] Yücel (1993), s. 215.
[226] Yücel (1993), s. 27.

öğretmenlerin daima okuyup, ilimde ilerlemeye mecbur olduklarını kendilerine hatırlatacak ve onları daha iyi yetiştirmeye zorlayacaktır.[227]

Her iki aydın da eğitim-öğretim ile öğretmen arasındaki bağın vazgeçilmez olduğunu savunur. Öğretmenlik mesleğinin daimi bir gelişme içerisinde olmasını, fedakarlık, inanç ve özveri gerektirdiğini ve bir ülkenin eğitim felsefesinin en temel unsuru olduğu konularında özdeş fikirlere sahiptir.

4.3.2. Öğrenci Anlayışlarının Karşılaştırılması

Nurettin Topçu, bugün talebeliğin, bir ilim yolculuğu olmaktan çıktığını, bir diploma avcılığı haline geldiğini iler sürer.[228] Topçu'ya göre öğrenci gerçeği, ilmi takip etmeli ve bunu bir meslek anlayışıyla yapmalıdır. O'na göre bu durum bireyin olgunlaşması, hayata hazırlanmasıdır. Hasan Ali Yücel ise öğrencileri, çelik gibi sağlam vücutları olan, şaşmayan akıl ve muhakemeye sahip, doğru yoldan ayrılmayan, ahlak ve karakter edinmiş, neşeli, canlı, heyecanlı, duygulu ve uyanık birey olarak tanımlar.[229] Topçu ve Yücel, öğrencileri hayatta aktif, sorumluluklarının bilincinde olan bireyler olarak görmek ister.

Topçu'ya göre dönemin öğrencileri, birçok vasıf taşırlar. Bunları dernek üyelikleri, siyasete olan ilgileri olarak sıralar ve bu durumu eleştirir. Nurettin Topçu özellikle öğrencilerin particilik kafasında olmalarını, politika ile ilgilenmelerini fazlasıyla eleştirir. Öğrencilerin bu tavrının bilime olan güveni azaltacağını, öğretmenin itibarını zedeleyeceği düşüncesindedir. Topçu öğrenciliğin bilim yolculuğu içerisinde olması gerektiğini bilerek, öğrenerek diploma sahibi olmaları gerektiğini savunur. Topçu öğrenciden beklentisini, sağlam bir hayat görüşü olmalıdır düşüncesiyle açıklar. Öğrenciler içsel dünya görüşüne ve dini inançlara sahip olmalıdır. Öğretmen, öğrenci arasında saygıya dayalı bir ilişkinin olması gerektiğini ileri süren Topçu, öğrencinin eleştiri ve öz eleştiri yaparak hayatı sorgulaması gerektiği görüşündedir. Hasan Ali Yücel ise öğrencilerin görevlerini düzenli çalışarak, doğru düşünmeye alışarak, doğru olanı bulmak olarak açıklar. O'na göre öğrenciler cumhuriyet inkılâplarına bağlı, bu durumu ortaya koyduğu yüksek düşünceye sahip olmalıdır.

---

[227] Topçu (2006), s. 102.

[228] Topçu (2006), s. 71.

[229] Yücel (1993), s. 1

Yücel'in öğrencilerden isteği; ahlak, inzibat, çalışma ve öğrenmedir.[230] Yücel öğrencilerden ilk ahlak kuralı olarak, varlıklarını Türk milletinin yoluna koymak, çalışmalarını onun ilerlemesine hasretmek, kendini ona daha faydalı olacak şekilde yetiştirmek, vazife saati çaldığı zaman onun için hiçbir özveriden geri durmamalarıdır.[231]

Nurettin Topçu ortaya koyduğu milli mektep sisteminde öğretmeni temel unsur almakla birlikte, öğrenciyi de önemli bir pozisyonda görür. Öğrenci yetiştirmede pedagoji biliminin donelerini esas alan Topçu, öğrencilerin farklı bir dünyası olduğunu ileri sürer. Nurettin Topçu'ya göre, medeni dünyada bir şehir yapılır veya canlandırılırken, projeye konacak ilk işaretler, çocukların ihtiyacını bilen pedagogların direktifi olur. Bütün medeni insanlığın dikkatle üzerine eğildiği çocukluk mesleği; vücuduyla, ruhuyla, sporu ve temaşasıyla çocuk olarak yaşamasını bilmek, çocukla, ergin insan arasındaki basamakları birer birer aşabilen mesut varlık olmanın hazzını doya doya tatmaktır.[232]

Hasan Ali Yücel öğrencilerin fikri yönüyle beraber bedenlerinin de olumlu koşullarda terbiye edilmesini ister. Yücel anne ve babalara çocuklarını zorlu dövüşmeye hazırlamak, kaya parçaları gibi sağlam, arslanlar gibi yiğit, kolu, bacağı, gönlü, kafası kuvvetli yetiştirmeyi görev olarak gösterir.[233]

4.3.3. Okul Anlayışlarının Karşılaştırılması

Nurettin Topçu, bir milletin değişiminin okulla mümkün olduğunu ifade eder. Okul bir toplumu diğer toplumlardan ayıran en temel unsurlardan biridir. Bu yönüyle okul milli unsurları içinde barındırmalı, milletin değişimi ve gelişimini sağlamaya çalışmalıdır. Medresenin milli mektebi yansıtan en güzel örnek olduğunu ancak medresenin bir dönem sonra milletin ruhu ile bağlarını kopardığı ve kendisini yenileyemediği, gelişmeleri takip edemediği için yıkıldığını söyler. Son yıllarda ise ülkemizde birçok okul kurulduğunu ancak bu okulların bizi hakikate götüremediğini,

[230] Yücel (1993), s. 113.
[231] Yücel (1993), s. 169.
[232] Topçu (2006), s. 12.
[233] Yücel (1993), s. 114.

bu okullardaki parça parça bilme hevesinin evrensel ve ilahi hakikat aşkının yerini tutamadığını ifade eder. Bu hakikat aşkının ise dini ve ilahi olduğunu savunur.[234]

Hasan Ali Yücel, Cumhuriyetin temel düşüncesi olan milliyetçilik ilkesini her alanda benimsemiş, ülkenin eğitim felsefesi ve eğitim kurumlarının buna göre şekillenmesini istemiştir. Okulun en önemli gayesinin milli terbiye vermek, öğrencileri milli ruhla yetiştirmek olduğu, ahlâki ve içtimai olarak bu terbiyenin lüzumu, dönemin eğitim felsefesini belirleyen temel Saiklerden biri olmuştur. Bu yeni terbiye anlayışı, Türkiye'nin kazandığı istiklâl ve kendi benliğine düşman tüm unsurlarla mücadeleyi ve her türlü tesirden uzak milli seciye ve tarihimizle uyumlu bir kültür verilmesini öngörmektedir.[235]

Hasan Ali Yücel de, Nurettin Topçu da okullarda reform hareketlerinin yapılmasını uygun görmektedir. Millilik düşüncesi ile okullar gelişimini sağlamalıdır. Okullarda öğrenilen her şeyi hayatta uygulayabilmek, yeni fikirler üretmek kararı ile okulların yeniden tasarlanması gerekir. Her ikisine göre de eğitim felsefesinin programlarının temel işlevi öğrenci yetiştirmek olmalıdır. Ayrıca okul sadece akademik yönüyle düşünülmemeli, öğrencinin kişilik gelişimine de katkı sunmalarıdır. Yücel ve Topçu'nun ayrıldıkları nokta ise, Yücel'in cumhuriyet eğitim felsefesi ile bu düzenlemelerin yapılması gerektiğini savunması, Topçu'nun ise bu uygulamaların tamamının Batıdan taklitçiliğinden uzak, kendi kültürümüz ve kendi dini inançlarımıza göre yapılmasını savunmasıdır.

Topçu'ya göre okul, topumun ahlak anlayışını düzenleyen bir yapıdır. Terbiye ediciler bu ailede baba rolünü üstlenmişlerdir. Bu sebeple önce Türk'ün dehasını inkar ettiren bir asırlık taklit hastalığı mutlaka mekteplerden kovulmalı, Fransız'ın veya Alman'ın nihayet Amerika'nın zihniyet ve seciyesine zaman zaman bizi uşak yapan bilgisizlik, bayağılık iflas ettiği anlaşılacaktır.[236] Milli mektebin gayesi yetiştirmek ve terbiye etmek olduğuna göre, alınacak tedbirlerin de terbiye faaliyetleri ile beraber yürütülmesi gerekir.[237] Nurettin Topçu bunları dile getirmiş, Hasan Ali Yücel ise okullarda milli kültürün aşılanması ve milli gayelerin yeni

[234] Topçu (2006), s. 12.

[235] Halil Fikret Kanat, *Milliyet İdeali ve Topyekün Milli Terbiye*, Çankaya Matbaası, Ankara 1942, s. 148-150.

[236] Topçu, N., "İnkılâbımız", *Hareket Dergisi,* 3, (Şubat 1953), 12.

[237] Topçu, N., "Liselerde Disiplin ve Terbiye Meselesi", *Hareket Dergisi,* 2, (Kasım 1947), 9.

yetişen nesle aktarılması, Batı medeniyetinin gelişimini takip eden, hatta bu medeniyete dahil olmaya çalışan Türkiye için oldukça önemlidir. Çünkü medeniyet değiştiren memleketlerin bu konuda zafiyet göstermesi şahsiyetini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya getirir.[238] Topçu ve Yücel, okullarda milli terbiyenin verilmesinde hemfikir olsalar da Batı medeniyetlerine bakış açıları farklıdır. Ancak Yücel, milli terbiyede toplumun inançlarının da göz önüne alınarak, okullarda verilen eğitime eklenmesinin önemini vurgulamış, konu ile ilgili maarifteki çalışmaların başlamasında etkili olmuştur.

Topçu, Kurtuluş Savaşı'ndan zaferle çıkmamıza rağmen yabancı okulların ülkede eğitim vermesine karşı çıkmıştır. Yabancı okulların yaratacağı kültürlerin bir memlekete medeniyet ve irfan getirmeyeceğini ve okulların yaratacağı kültürlerin milleti kültüründen koparark onlara zarar vereceğini söyler.[239] Yücel ise bütün dünya milletlerini tanımak ve saymak kapalı bir kültürde mahpus kalmayarak, insanlığın ortak kaynaklarına gitmek, oralardan yararlanabilmektir[240] ifadesi ile Topçu'nun düşüncesinden ayrılır ve her kültürden yararlanmış olmanın geleceğimize katkı sunan bireyler yetiştireceğini savunur.

4.4. Eğitimin Aşamalarına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Nurettin Topçu, eğitim ve öğretimin başlangıç olarak ilkokuldan itibaren ele alınması gerektiğini belirtir. İlköğretim kitapları ve müfredatı, çocuğa toprak sevgisini ve tarihini bütün övünülecek yönleriyle öğretmelidir. Çünkü tarih bilinci eksik bırakılarak yetiştirilen çocuk gerçek vatandaş olamayacaktır. Ancak bugünkü okutulan kitapların ve müfredatın bu amaca hizmet etmediğini savunur. İlkokulu bu karanlıktan kurtarmak için ise yedi ciltlik Safahat'ı sayfa sayfa düz yazıya çevirip bazılarını şiir halinde beş yıllık okuma kitaplarına aktarılmasının gerektiğini ifade eder. Böylece programlardaki ruh eksikliği giderilecektir. Bunu yapılabilmesi için ise Batı hayranları ile dolmuş üniversitelerin tamamen bizim olmasını sağlamak gerekir.[241] Topçu bu ifadesiyle, eğitim ve öğretimin ilköğretimden üniversiteye kadar tam olarak ele alınması gerektiğini düşünür. Ancak bunun da zorluklarından

[238] Cahit Okurer, *Anahatları ile Milli Eğitim Politikamız, Ayyıldız Matbaası*, Ankara 1965, s. 86.
[239] Topçu (2006), s. 83-90.
[240] Yücel (1993), s. 295.
[241] Topçu (2006), s. 105-106.

bahseder. Nurettin Topçu ilkokulda alınan eğitimin öğrencinin tüm hayatı boyunca etkili olduğu düşüncesinden hareketle okul öncesi eğitimin de gerekli olduğunu belirtmiştir.

Hasan Ali Yücel, ilköğretimi köy enstitülerinin kurulmasıyla desteklemiştir. Yücel'e göre köy enstitüleri, geniş bir halk kütlesine ulaşan bir eğitim ve kalkınma etkinliği olarak görülür.[242] Köy enstitüleri ile o güne kadar yalnızca eğitim kitaplarında görülen fakat geleneksel eğitimin etkisiyle okula ve sınıfa giremeyen öğretim ilke ve yöntemleri hayata geçirilmiştir. Doğanın içinde bunların somut bir örneği verilmiştir. Binlerce öğretmen adayı yaparak yaşayarak öğrendiklerini, gittikleri okula da taşımışlardır.[243] Yücel, ülkenin bulunduğu koşullarda verilecek eğitimin nitelikli olmasının köy enstitüleri ile gerçekleştireceğini savunmuştur.

Topçu, ilköğretimin ana gayesinin kalbin terbiyesi olduğunu, terbiye için ise kalbin küçük yaştan başlayarak merhamet aşısının yapılması gerektiğini daha sonra cemaat sevgisinin verilmesi gerektiğini savunur. Ancak bugünkü ilköğretim sisteminde öğrencilere bu duyguların verilmediğini ve çocuğun ruh ve his gıdasından mahrum kaldığı için sapıklıklara düştüğünü, zalim olduğunu, menfaat makinesi haline geldiğini ifade eder. Bu sahadaki en büyük boşluğu din derslerinin doldurabileceğini ancak din derslerinin de bu amaca hizmet etmediğini, masalcılık, meddahlık ve mitoloji ile doldurulduğunu ifade eder. [244]

Hasan Ali Yücel ise, ilköğretim çağındaki çocukların katılımcı ve demokratik yönetim anlayışı ile kültür, ziraat, teknik derslerin yanı sıra resim, müzik ve beden eğitimi derslerinin de önemli olduğunu ifade eder. Ayrıca sanatsal uygulamalar için donanımlı resim atölyeleri, müzik odalarının varlığının önemini vurgular. Yılsonu resim sergileri ve müzik konserleri yapılarak öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri olanakların olması gerektiğini belirtir.[245]

Her iki fikir adamının yaşadığı devirde eğitimin ilk beş yılı ilköğretim, sonraki üç yılı ortaokul, diğer üç yılı ise lise eğitimi şeklindedir. Hasan Ali Yücel'e göre ortaöğretimini özünü laiklik, sorumluluk, yenilik, bilimsellik, iş gücü, korku yerine

[242] Cavit Binbaşıoğlu, *Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Anı Yayıncılık, Ankara 1993/a, s.110
[243] Binbaşıoğlu (1993/a), s. 112.
[244] Topçu (2006), s. 69.
[245] Tunç (2009), s. 99-107.

sevgi, yaratıcılık, modernlik, katılımcılık ve toplumsallık gibi öğelerin belirlediğine inanır. Yöntem konusundaki ilkeleri, rehberlik, üretken olma, öğrenci etkinliği olarak belirler. Bilimsel eğitim konusunda gözlem, deney ve tartışmaya ağırlık verilmesini ister. Çağdaş eğitim açısından birey ve topluma çağın gereklerine uygun davranışların kazandırılmasını ister. Eğitim sorunlarının ise bilimsel ve demokratik açıdan çözümlenmesini amaçlar.[246]

Hasan Ali Yücel, ortaokul nedir sorusuna, "Başlı başına bir öğretim derecesi değildir" yanıtını vermektedir. Hayata atılmak ve iş bulmak isteyenler için ortaokulun bir anlam ifade etmediğini belirtir. Ortaokul, lisenin bir parçasından başka bir şey olamıyorsa, müfredat programlarının anlaşmazlığının kendiliğinden karşımıza dikildiğini söyler. Ciddi olarak müfredatların ele alınması gerektiği ve etraflıca incelenmesi gerektiği üzerinde durur.[247] Bu dönemde ortaokul ve liseler birbirine bağlı kültür kurumları olarak kabul edilmiştir. Hasan Ali Yücel milli kültürümüzün hümanizma ruhuna uygun olarak geliştirilmesi için Yunan ve Latin klasikleri başta olmak üzere çok sayıda Batı ve Doğu klasikleri Türkçe'ye tercüme ettirilerek okul kitaplıklarına dağıtılmış ve bazı liselerde Latince şubeleri kurulmuştur. Bu şubelerde Latince öğretilmiş, Yunan ve Latin edebiyatlarının öğretimine önem verilmiştir.[248] Bu durum Yücel'in öğrencilerde evrensel düşünceler oluşturmak ve o kademe öğrencilerinin evrensel kültürle tanışmasını sağlamak olarak görülmektedir.

Nurettin Topçu ortaokul eğitiminin revize edilmesi gerektiğini düşünür. Ortaöğretimin ilk üç sene tek kol halinde, son üç senesinin kollara ayrılarak okutulmasının daha uygun olacağını belirtir. O zamanki ortaokulun yerine ise ilkokuldan sonra lise tahsili yapmayacaklar için köylerde, kasabalarda iki veya üç senelik hayat veya iş mektepleri açılması gerektiğini bu mekteplerde ziraat ve tekniğin öğretilmesi ve aritmetik, tarih ve din derslerinin okutulması gerektiğini söyler.[249]

---

[246] Aydın (1997), s. 49.

[247] Yücel (1998), s. 14-15.

[248] Taşdemirci (1998), s. 78.

[249] Topçu (2006), s. 115.

Nurettin Topçu ve Hasan Ali Yücel kırsal kesimde eğitimin önemine dikkat çekmektedir. Her ikisi de Türk eğitim felsefesinde yaygın öğretimin gerekli olduğuna inanmaktadır.

Hasan Ali Yücel'in bakanlığı döneminde üniversitelerde ve yüksek okullardaki öğretim sorunları Birinci Maarif Şurası'nda ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Üniversitede yabancı dil sorunu bütün boyutları ile ele alındıktan sonra, öğrencilerin Batı dillerinden en az birini bilmeleri gerektiği üzerinde fikir birliğine varılmıştır. Komisyon üyeleri, yüksek öğretimde ana dilin öneminin vurgulanması gerektiğini belirtmiş; ülkede ihtiyaç duyulan uzmanların yetiştirilmesi için üniversitelerin gözlem ve deneylere dayalı eğitim vermesi gerektiğini vurgulamışlardır.[250] Hasan Ali Yücel, üniversite eğitimine çağdaş bir anlayışla yaklaşmıştır. 11.02.1940 tarihinde İstanbul Üniversitesi tarafından onuruna verilen bir çay ziyafetinde Türk eğitiminin hem metodu, hem felsefesinin üniversitelerde okutulmakta olan gençleri Türkiye'nin mesleki ve teknik alanda ihtiyacı doğrultusunda nitelik ve nicelik olarak iyi imkanlar içinde yetiştirmekte olduğunu belirtmiştir. Yine bu konuşmasında Yücel, üniversitelerin eğitim yanında bilimsel araştırma görevleri üzerinde de durmuştur. Üniversitelerin özerkliği konusuna da değinmiş, bilimsel gelişme için en uygun iklimin hürriyet olduğunu belirtmiştir.[251]

Yücel'e göre üniversiteler belirli bir kaideye göre doğmazlar, her ülkenin kendi tarihine ve ihtiyacına, kendi ekonomik ve sosyal şartlarına göre vücut bulurlar. Bizdeki üniversite bir kopma ile Tanzimatçılar tarafından Darülfünun şeklinde kurulmuştur. Diğer ayrı teşekküllerde birleştirilerek üniversite haline gelmiş ve yenileri de açılmıştır. Bunu İstanbul dışında yapmak nakil ve medeni vasıtalar bakımından güçtür. Çünkü Yücel'e göre şehirsiz yerde üniversite olmaz, çünkü cemaat bulunmaz. Kırlarda, tabiat içinde Üniversite yapan ülkelerde yatılı öğrencilik yoktur. Bizde ise öğrenci tamamen farklı yaşayış şartları ile hayatını geçirmektedir. Bizde bu yapılmış olsa, o zaman kışla halinde yatakhaneler, dershaneler, vb. yapmak, yemek tertibatı gerekecektir.[252]

---

[250] Sönmez (2000), s. 95.

[251] Erdoğan Başar, *Devlet Adamı Yönüyle Hasan Ali Yücel*, Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları, Ankara 1997, s. 620.

[252] Sürvegil (1997), s. 253.

Nurettin Topçu, üniversitenin bir milletin kültür merkezi ve millet kültürünün kaynağı olduğunu, milli iradeleri her yerde üniversitelerin kurulması gerektiğini savunur. O'na göre milletin kültürü, üniversitede toplanır, merkezileşir ve orada işlenir. Bu yönüyle üniversitenin, medeni bir cemiyetin beyni olması gerektiğini söyler.[253] Topçu' ya göre üniversite, milletin eğitim ve öğretiminin kurucusu ve düzenleyicisi olmalıdır. O'na göre öğretim hareketi ilkokuldan başlayıp, üniversiteye doğru basamak basamak ilerlemez.[254] Nurettin Topçu üniversitenin manevi sahada devletin danışma organı olması gerektiğini söyler. Üniversitelerde toplumun ruh kuvvetini destekleyen çalışmaların yapılması ve bu çalışmaların sonuçlarının devrin yöneticileriyle paylaşılması gerektiğini uygular. O'na göre üniversite ülkenin idealcisi ve kültür kaynağı olmalıdır. Milli kültürün oluşturulabilmesi için ise milletin üniversite ile kalp ve inanış birliği yapması gerekir.[255]

Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu, ideolojik fikirleri bakımından ayrı düşseler de, her iki düşünür de milli kültürün oluşturulmasında üniversitelerin büyük önem taşıdığını, ülkenin ilerlemesi için gerekli olduğunu ayrıca üniversitelerin kendisi ile birlikte diğer eğitim kurumlarının da gelişimine katkı sağlaması konusunda benzer fikirlere sahiptirler.

4.5. Eğitim Felsefelerinin Karşılaştırılması

Nurettin Topçu'ya göre eğitim; bireyleri, yetenekleri, tavırları ve ruhsal yanları itibariyle yetiştirmeyi temel alırken; Yücel ise eğitim ve öğretimin, sosyo-kültürel, iktisadi ve politik yönleriyle bir bütün olarak ele alınması gerektiğini düşünür. Ayrıca Topçu, geçmiş tarih ve geçmiş kültürü içermeyen bir eğitimi yeterli görmez. Hasan Ali Yücel, eğitimin ilerlemesi için eğitimi; çağdaş, laik hale getirerek, eğitimin kusursuz olması üzerinde durmuştur. Her iki düşünür de eğitim felsefemizi yeterli bulmamış, geliştirilmeye ihtiyacı olduğunu savunmuşlardır. Hasan Ali Yücel eğitim felsefemiz özgürlük ruhu içerisinde, mesuliyet ruhunu bireylere aşılamalıdır fikrini ortaya koymuş, Topçu ise mesuliyet duygusunun somut değil de içsel bir hazineden faydalanması gerektiğini dile getirmiştir.

[253] Topçu (2006), s. 58-60.
[254] Aldı (2006), s. 56.
[255] Topçu (2006), s. 60-61.

Topçu olması gereken eğitim felsefesinden beklentisini; uzviyetten ilme, ilimden felsefeye, felsefeden sanata ve ahlaka ve nihayet dine yükselmemiz gerektiğini ve bu işin bir maarif işi olduğunu, bir neslin kurtuluşunun da ancak maarifin yükselmesinde aranması gerektiği şeklinde ifade eder.[256] Bu fikir ile Nurettin Topçu, bireyin insani özelliklerin kazanılabilmesi için bilim, felsefe, sanat, ahlak ve din eğitimi alması gerektiği düşüncesindedir.

Hasan Ali Yücel ise, eğitim felsefesi konusunda tüm etkilerden uzak, bilgiyi işe yarar ve kullanılabilen bir aygıta dönüştürme amacı taşıyan, tüm sorunların çözümünde tek tutulacak yolu bilim ve teknik olarak kabul eden bir anlayışa sahiptir.[257]

Topçu, toplumun kurtuluşunun her alanda olduğu gibi eğitim felsefesinin yapısında da millileşmek olduğu düşüncesindedir. Ders okutmak, gerçekleri bulmaya çalışmak tek başına bir amaçtır. Ayrıca ders öğretiminde Türk dilinin kullanılması ve öğretim sürecine dış dünyadan başlanması gerektiğini, dış dünyadaki bütün varlıklar öğretildikten sonra bunlardan hareketle insanın işlenerek, milli bir eğitim felsefesinin oluşturulabileceğini savunur. İlköğretimin gayesinin kalbin terbiyesi, ortaöğretimin gayesinin aklın terbiyesi ve yükseköğretimin gayesinin de uzmanlaşma olduğunu ifade eder.[258] Bu ifadelerden yola çıkarak Topçu' nun eğitim kademeleri amaçlarının net olarak belirtilmesi gerektiğini düşündüğü söylenebilir.

Hasan Ali Yücel, ahlakta ve karakterde sağlam temelli vatandaşlar yetiştirmek için ilköğretimin ülkenin her yerinde yaygınlaştırılması gerektiğini söyler.[259] Yücel eğitimin aşamalarına ilişkin olarak maarifte bir sistem kurmanın ve vatandaşın bağlanacağı eğitim kurallarının ortak bir anlayış içerisinde olması gerektiğini, eğitim felsefesinin hedefini belirleyecek olanın ise sistemlilik ve süreklilik gerektirdiğini ifade eder.[260] Bu ifadesiyle Yücel, maarif teşkilatında eğitimin kademelerine yönelik bir mevzuat oluşturmanın gerekliliğini belirtir.

Taklitçi bir zihniyete özellikle eğitim sisteminde karşı olan Topçu, Batıdan taklit edilerek oluşturulan kurumların yetersiz olduğunu her fırsatta dile getirir. Bu düşüncesini savunurken de anlaşamadığı ve her zaman eleştirdiği Kemalizm'in

[256] Topçu (2006), s. 26.
[257] Sakaloğlu, (1993), s. 182.
[258] Topçu (2006), s. 28.
[259] Yücel(1993), s. 46.
[260] Yücel (1998), s. 238.

ilkelerinden biri olan laikliği hedef alır. Eğitimin ulusun ruhunu kurtarabileceğine inanır. Eğitim sistemimiz dış taklitlerle raydan çıkarılır ve bu taklitler eğitimde uygulanırsa, ulusal yapının yozlaşmış şekilde kalacağına inanır.[261]

Hasan Ali Yücel, Nurettin Topçu'nun bu alandaki düşüncesinin tamamen karşısındadır. Atatürk ilke ve inkılâplarının bu devlete bir armağan olduğunu, eğitimde takip edilecek metot ve ilkelerin Atatürk'ün çizdiği doğrultuda olması gerektiğini savunur. Yücel, eğitim çalışmalarını Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda sürdürmüş, Atatürkçü düşünce sistemini benimsemiştir. O'na göre Türk ulusunun çıkarına en uygun düşünce sistemi budur.[262]

Topçu bir toplumun eğitim felsefesinde milli değerlerin var olmasının önemli olduğunu savunur ve milliliğin esaslarını şöyle sıralar:

- *Türk İslam medeniyetinin kaynağı, ahlaka, geleneklere bağlı olan İslam dinidir.*
- *Büyük vatan Anadolu toprağıdır.*
- *Torunlarımız, dokuz yüz yıllık Anadolu tarihi boyunca bu bölgelerden kökenlerini kaybetmemiş Oğuz çocuklarının Türk torunlarıdır.*
- *Dilimiz, bu ülkede yüzyıllardır var olan gerçek ve zengin bir Türk dilidir.*
- *Devlet, köylülüğün iradesini koruyan merkezi, otoriter ve sorumlu bir devlettir.*[263]

Bu saydığı esasların eğitim felsefesinin içerisinde yer alması, öğrencilerin bu şuurla yetiştirilmesinin milli ruhun korunması açısından önemli bulduğu söylenebilir.

Hasan Ali Yücel'in de eğitim felsefesinde esas aldığı temel prensiplerden biri milliyetçiliktir. O'na göre Türkiye topraklarında yaşayan milyonlarca insanı Türk kültürünün hamuru ile ulusal birliği yoğurmak ve güvence altına almak için her yerde kültür merkezleri kurulmalıdır.[264] Yücel'e göre milliyetçilik bağlamında düşünülebilecek bir diğer mesele ise Türkçe konusundaki çalışmalardır. O, anadil meselesini kültür sorununun bel kemiği olarak kabul eden bir eğitimcidir. Yücel'e

[261] Topçu (1998), s. 55.
[262] Başar (1997), s. 313-314.
[263] Topçu, (2007), s. 264.
[264] Yücel (1993), s. 169.

göre Türk biliminin dili Türkçe olmalıdır.[265] O, aynı zamanda dünya fikir ve sanat eserlerini Türkçe'ye çevirtip yayınlatarak, Türk insanının düşünme, seçme ve eleştirebilme yeteneklerini artırma gayesi taşımaktadır.[266]

Topçu ve Yücel, Türk eğitim felsefesi içerisinde milliyetçiliğin esaslarının olması konusunda hem fikirdir. Ayrıldıkları nokta ise Yücel'in milliyetçiliği Atatürk'ün eğitim politikaları ile örtüşmekte, Topçu'nun milliyetçilik anlayışı ise Kemalizm karşıtı olup, milliyetçiliğin Türk-İslam ekseni çerçevesinde olmasıdır.

Yücel'in eğitim görüşünü şekillendiren ana felsefi düşüncelerinden biri de hümanizm olmuştur. Yücel, milliyetçilik anlayışıyla sentezlemeye çalıştığı bu hümanizm anlayışını "insan ve onun eseri varsa, olan her şeye sokularak tabiat karşısında yaratıcı ve yapıcı kudretini hayra kullanmak, bütün insanlığı maddesiyle ve manasıyla kavramak" şeklinde ifade etmiştir.[267] Hasan Ali Yücel'in bu konudaki amacı Türk insanının hümanist kültür ve yaşam biçimini tanıması, bu yolda kendi hümanizmasını yaratmasıdır. Yücel hümanizmi din karşıtı bir düşünce olarak görmemektedir. Batı kültür ve düşüncesini kavramak onların yarattıklarını tanımak gerekir. Tercüme çalışmalarını da bu yönde düşünmüştür. O'na göre uygarlık bir bütündür. Doğu-Batı, eski-yeni bu bütünlüğü belirleyen yönlerdir. Hümanizma bilmek, öğrenmek ve öğretme işidir. Bilen öğrenen bir toplum, uygarlık bütünlüğüne katkıda bulunur ve böylece hoşgörü gelişir. Temeli Türk kültürüne dayanan Türkiye Cumhuriyeti böylece çağdaş dünyada yerini alacaktır.[268]

Yücel'e göre, Türk hümanizması adını verdiği kültür politikasının ve uygulamalarının odak noktası olan modernleşme, sağlam bir temel oluşturmak için dünyanın en ünlü edebi ve felsefi eserlerini Türkçeye taşıyan hareketti. Yeniliklerin sağlam bir temel üzerine inşa edilebilmesi için öncelikle milletin ruhu ve zihninin bu yenilikleri anlamaya, kabul etmeye ve takip etmeye hazır olması gerekir. Yücel'e göre bu ancak dünya klasiklerinin Türklere tanıtılması ile mümkündür. Yücel'in

[265] Yücel(1993), s. 25.

[266] Ergün (1982), s. 32.

[267] Yücel (1993), s. 214.

[268] Adnan Binyazar, *Hasan Ali Yücel ve Bilgi Toplumu*, Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları, Ankara 1997, s. 266-267.

Türkiye'nin eğitim alanındaki milliyetçiliği "Türk Rönesansı" olarak yeni bir hümanizme yol açtı.[269]

Nurettin Topçu ise eğitim ile ahlakın iç içe olduğunu bunları birbirinden ayırmanın mümkün olmadığını savunur. Türk eğitim felsefesinde yer alan her türlü eğitim faaliyetlerinin, araştırmaların Batı ülkelerinden direkt alınıp uygulanmasının milli eğitim anlayışımıza, milli kültürümüze, dini inancımıza uygun olmadığını ayrıca bu uygulamaların ülke halkıyla bulaşamadığını belirtmiştir. Topçu ve Yücel bu noktada birbirlerinden çok ayrı durmaktadırlar.

[269] Ergün (1982) s. 33.

5. SONUÇ

Eğitim felsefelerinin programlanmasında karşılaşılan problemler ve bu problemleri çözmeye yönelik yapılan çalışmalar, belirli dönemlerde eğitimin önemli bir sorunu olmuştur. Bu çalışmada erken Cumhuriyet döneminde toplum içerisinde etkili olduğu düşünülen fikir adamlarından Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun eğitim felsefeleri tanımlanmış benzer ve farklı yönleri tespit edilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Eğitim felsefesinin programlanması yönünden bakıldığında bu dönemin en önemli meselesi Batı kültür ve medeniyeti olmuştur. Hasan Ali Yücel döneminde eğitim felsefesinin yapılandırılmasında Batı eğitiminde uygulanan yöntem ve tekniklerin model alındığı görülür. Dönemin mevcut eğitimi birçok nedenin etkisiyle halkın gereksinimlerine yanıt veremez duruma gelmiştir. Mevcut eğitime devam edilmeli mi, yeniden yapılandırılmalı mı tartışması sürekli gündem olmuştur. Yücel ve Topçu, eğitim felsefesinde görülen aksaklıkların giderilmesi gerektiğini söylemiş, özellikle Nurettin Topçu konu ile ilgili ciddi eleştiriler yapmıştır.

Cumhuriyet'in düşünce unsurlarının yaygınlaşması ve sağlamlaştırılması hedefiyle eski sistemin yok sayılıp, Batı'nın örnek alındığı eğitim uygulamaları geliştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda eski olan tüm eğitim kurumları kapatılmış, yerine yeni okullar açılmıştır. Dönemin eğitim felsefesini ve programlarını değerlendiren bazı fikir adamları, Batı kültürünün eğitim felsefesinin direkt eğitim uygulamalarına girmiş olmasını eleştirmiş, taklitçi bir zihniyetin ortaya çıktığını vurgulamışlardır. Bu fikir adamlarından biri de Nurettin Topçu olmuştur. Türk eğitim sistemi içerisinde yer alınması istenen Batı eğitim anlayışı ve felsefesi, Türk kültür ve medeniyetinin değerleriyle ters düştüğünden dolayı manevi değerler ve şahsiyet yönüyle sağlıklı nesillerin yetiştirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

Cumhuriyet'in yeni ilan edildiği bu dönemde eğitim felsefesinin temelini oluşturan milliyetçilik ilkesi, Topçu ve Yücel tarafından da kabul görmüştür. Eğitimde milli şuurun kaybedilmemesi her iki fikir adamı içinde önemli olmuştur. Ayrıldıkları nokta ise Yücel'in Atatürk'ün milliyetçilik politikası ile hareket etmiş olması Topçu'nun ise Osmanlı'dan beri süre gelen İslam dinine dayalı bir milliyetçilik anlayışını savunmuş olmasıdır.

Nurettin Topçu, Batı eğitim felsefesinin örnek alınarak yeni bir eğitim felsefesi oluşturma çalışmalarını reddetmiş, Türk eğitim felsefesinin temel prensiplerinin ahlâk, düşünce ve beden eğitiminden oluşması gerektiğini savunmuştur. Topçu'ya göre bireyin; ahlâk, düşünce ve beden eğitimindeki yetenekler sadece eğitimle geliştirilebilir. Bu eğitim de milli değerlerimizle, dini inançlarımız çerçevesinde olmalıdır. Hasan Ali Yücel, Batı eğitim felsefesinin kaynak olarak alınmasını bir zenginlik olarak görmüş, eğitim felsefesinin amacını ise bireyin beden, düşünce ve ahlâki yönüyle kusursuz hale gelmesini sağlamak için bireyi donanımlı hale getirmek olarak ifade etmiştir.

Hasan Ali Yücel'in eğitim felsefesinde izlediği yol, Batıyı örnek alarak eğitim sistemini çağdaş, modern bir düzeye getirmektir. Bu fikrinin temelinde ise yeni bir dönemin başlamış olmasının etkisi görülür. Ona göre yeni dönemde Cumhuriyet'in eğitim felsefesinin anlaşılması ve yaygınlaşması gerekir. Bu nedenle eğitim sisteminde eski olan her şeyin yenilenmesinin gerekliliğini düşünmüş, Türk eğitim felsefesinin genel durumunu ve yapılması gereken reformları eserlerinde anlatmıştır. Türk milli eğitiminin çağdaş bir çizgide olması, gelişmesi ve ilerlemesi için en doğru çözümün Batı medeniyetinin örnek alınarak, evrensel değerlere uygun yeni bir sistem kurulması şeklinde dile getirmiştir. Yücel, *İyi Vatandaş İyi İnsan*, *Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçler*, *Hürriyet Gene Hürriyet* adlı eserlerinde bu düşüncesini açıklamaya çalışmış, devlet olarak ilerleyebilmenin yolunun çağdaş uygarlık düzeyine çıkmak olduğunu savunmuştur.

Nurettin Topçu'nun ideal eğitim felsefesini anlattığı eserleri ise *Ahlâk Nizamı* ve *Yarınki Türkiye* adlı kitaplarıdır. Bu eserlerde milli olabilme, milli şuur yaratabilme konuları üzerinde durmuştur. Ülkenin kurtuluşunun maddi ve manevi değerlerini temel alıp, çözümün kendi kültürümüz içerisinde aranması gerektiğini vurgulamıştır. Anadolu'da bu gücün var olduğuna inandığını da görüşlerine eklemiştir. O'na göre milli kuvveti yaratacak unsurlar arasında din de vardır. Dini merkezine alan Topçu, Türk-İslam birlikteliğinin önemine de vurgu yapmış, maddi ve manevi kültürün bu eksende gelişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu felsefesini yaymak maksadıyla *Hareket Dergisi'ni* çıkarmış, bu dergi aracılığıyla Kemalizm'e ve Batı hayranlığına karşı eleştirilerini yazdığı makalelerle dile getirmiştir.

Yücel de, Topçu da ülkenin kalkınmasının bilim yolu ile olacağına inanır. Her iki fikir adamı da toplumsal yapının güçlenebilmesi ve gelişebilmesi için eğitim felsefesi programlarında bilim ve tekniğe yer verilmesinin ilk koşul olduğunu söylemiştir.

Hasan Ali Yücel döneminde, bilimin, tekniğin eğitim aracılığıyla ülkedeki en ücra köşesine ulaşması gerektiği düşüncesinden hareketle köy enstitüleri kurulmuştur. Bu oluşumun eğitim felsefemize en büyük katkısı okuma-yazma oranının artması, yaparak ve yaşayarak öğrenmenin gerçekleşmesi ayrıca eğitimin sadece kitaplarla değil, yaşamın içinde de uygulanabilirliği olmuştur. Köy enstitüleri ile birlikte düşünen, sorgulayan, yaratan bireyler yetiştirilmiş ve öğrendiklerini öğretmek üzere ülkenin dört bir yanına gönderilmiştir.

Nurettin Topçu, köy enstitülerinin bir dönemden sonra hedeflerinin değiştiğini ve sıradan öğretmen yetiştiren kurumlar haline getirildiğini ileri sürmüştür. Bu durumdan kaynaklı Türk eğitim felsefesi büyük bir kayba uğramıştır. Topçu, köy enstitüleri ile ilgili olarak orada yetiştirilen öğrencilerin işi bizzat kendilerinin yaparak öğrenmesi gerektiğini savunmuş, bu yönüyle de eğitimde ezberci anlayıştan uzak durulabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca Topçu, köylerin kalkınabilmesi için imam-öğretmen projesinin eğitim sistemi içerisinde yer alması gerektiğini de ifade etmiştir.

Yücel ve Topçu'nun Türk eğitim felsefesi içerisinde yer alması gereken esaslardan ortak düşündükleri konulardan biri de eğitimin işleyişinde demokratik anlayışın kullanılmasıdır. Her ikisi de eğitimin geliştirilebilmesi için demokratik ilkeler çerçevesinde rekabetin olmasını, eğitim sistemi içerisinde yer alan unsurların, görevlerinin bilincinde olarak sorumluluk almaları gerektiğini savunmuşlardır.

Her ikisi de eğitimin ilk olarak aile içerisinde başladığını söyler. Çocuğun ilk yetişmesi ailede başlar. Okul bunu belli bir süre üstlense de aile çok önemlidir. Çünkü daha fazla öğrenmenin temelini atan ailedir. Çocuk, aile içindeki iletişimi, sevgiyi, saygıyı ve tüm etik kavramları öğrenir. Okullar da aileden alınan bu eğitimi geliştirerek bu işleyişi devam ettirmelidir. Özellikle Topçu, okul öncesi dönemin önemine değinerek pedagoji bilmenin gerekli olduğunu belirtir.

Eğitim felsefesinin içeriğinin bireye nakledilmesinde önemli bir unsur olan öğretmen konusu ile ilgili görüşlerinde Yücel ve Topçu'nun ortak düşünceleri vardır. Her ikisi de öğretmenlik mesleğinin fedakârlık, özveri gerektirdiğini ve bu mesleği yapanların

mesleklerini, tüm menfaatlerinin üstende görmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sürekliliğine değinerek bilim, teknik ve pedagojik açıdan seviyelerinin yükseltilmesi hususunda hem fikirlerdir.

Hasan Ali Yücel ve Nurettin Topçu'nun din ve ahlâk eğitimine bakış açıları birbirlerinden oldukça farklılık gösterir. Topçu'ya göre din ve ahlâk eğitimi, İslam dininin gerekleri model alınarak verilmeli ve bütün örgün eğitim kurumları içerisinde ders olarak okutulmalıdır. Ancak okutulan din dersleri mitolojik motifler, efsaneler şeklinde olmamalıdır. Yücel ise din ve ahlâk eğitiminin, Cumhuriyet eğitim felsefesine uygun olarak örgün eğitimde yer almadan, laiklik ilkesine bağlı kalınarak vicdani duygulara bırakmanın daha yararlı olacağına inanmıştır. Din ve ahlâk eğitiminin örgün eğitimin dışında tutulması gerektiğini savunmuştur.

Topçu, ilerlemeci anlayışın geçmiş deneyimlerden yararlanılarak olmasını toplum açısından önemli bulmuş, geçmişi olmayanın geleceğinin de olamayacağını belirtirken, Yücel ise eğer geçmiş deneyimler, günümüzün ihtiyaçlarına cevap vermiyor ise geçmişin günümüze taşınmasını anlamlı bulmadığını belirtmiştir. O'na göre yenilik, evrensellik ilerlemenin temelini oluşturur.

Topçu, eğitimde ideolojik amaçların ve materyalist yönelimlerin ön plana çıktığını, bunun sosyolojik olarak ciddi sorunlara yol açacağını, insan ilişkilerinde menfaat duygusunu artırabileceğini ifade etmiş, Yücel ise materyalist düşüncenin rekabeti artırdığını bu durumun da üretmeye ve gelişmeye katkı sunduğunu vurgulamıştır.

Yücel ve Topçu'ya göre bir ülkenin eğitim felsefesi; bireyleri özgürleştirerek hürriyetine düşkün bir toplum yaratmalı, kültürel gelişmeyi hedef alan bakış açısı kazandırmalı, düşünce eğitimi verilerek, sorgulayabilen, hayatı yönetebilen ve üretime katkı sağlayan bireyler yetiştirmelidir. Ayrı düştükleri nokta ise Yücel'in bunları gerçekleşmesinde izlediği yolun Atatürk'ün temel aldığı eğitim ve öğretim politikaları olması, Topçu'nun ise Kemalizm'i eleştirerek Türk-İslâm sentezini temel almış olmasıdır.

6. KAYNAKÇA

ALDI Mustafa,"Çocukların Hizmetinde Eğitime Maarif Katmak", *Hece Dergisi*, Sayı: 109, 2006.

ARIKAN Zeki,"Hasan Ali Yücel ve Tarih Bilinci", *Doğumunun 100.Yıldönümünde Hasan Ali Yücel Sempozyumu*: *16-17 Aralık 1997 İzmir:Bildiriler* (s.25-44), İzünider Yayınları, İzmir 1998.

AYDIN Mehmet, *Hasan Ali Yücel'in Eğitim ve Dil Anlayışı*, Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara 1997.

BAŞAR Erdoğan, *Devlet Adamı Yönüyle Hasan Ali Yücel*, Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları, Ankara 1997.

BAŞGİL A. Fuat, *Din ve Laiklik*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1988.

BİNBAŞIOĞLU Cavit, *Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri*, İzmir Dikili Belediyesi Yayınları, İzmir 1993.

BİNBAŞIOĞLU Cavit, *Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Anı Yayıncılık, Ankara 1993.

BİNYAZAR Adnan, *Hasan Ali Yücel ve Bilgi Toplumu*, Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları, Ankara 1997.

BOYBEYİ Songül, *Hasan Ali Yücel'in Biyografisi,* Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998.

COŞKUN Alev, *Hasan Ali Yücel Aydınlanma Devrimcisi*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2010.

ÇAĞLAR Behçet Kemal, *Hasan Ali Yücel Hayatı ve Eserleri*, Cumhuriyet Kitaphanesi, İstanbul 1937.

ÇIKAR Mustafa, *Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu*, İletişim Yayınları, Ankara 1998.

DOĞAN Hıfzı, " Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı", *Milli Eğitim Bilim ve Sanat Dergisi*, Sayı: 57, 1982.

ERGÜN Mustafa, "Emrullah Efendi'nin Hayatı, Görüşleri, Çalışmaları", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt: 30, Sayı: 1-2, 1982.

ERGÜN Mustafa, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982.

ERGÜN Mustafa, *Eğitim Felsefesi*, Ocak Yayınları, Ankara 2008.

EYÜBOĞLU Sabahattin, *Köy Enstitüleri*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul 1999.

GÖKÇORA İ. Haluk, "Kulluktan Özgür Bireye: Üretken Eğitim ve Aydınlanma Yolunda Köy Enstitüleri", *Köy Enstitüleri Üniversite ve Toplum Bilim ve Eğitim Düşünce Dergisi,* erişim: https://docplayer.biz.tr/7453663-Kulluktan-ozgur-bireye-uretken-egitim-ve-aydinlanma-yolunda-koy-enstituleri.html, (3 Mayıs 2020).

GÜNAL Semiha, "Hasan Ali Yücel'den Günümüze Mesleki ve Teknik Eğitim", *Hasan Ali Yücel'den Günümüze Eğitim, Bilim ve Kültür Politikaları Sempozyumu: 25-26 Şubat 2011 İzmir: Bildiriler* (s. 393-404.), Yeni Kuşak Köy Enstitüsü Yayınları, İzmir 2011.

HALMAN T. Sait, "Bir Düşünce ve Yarınki Türkiye Tasarımı Olarak Hareket Dergisi ve Nurettin Topçu", *Hece Dergisi*, Sayı:109, 2006.

HALMAN T. Sait, "Gerçek Öğretmen", *Hece Dergisi,* ss. 385-386, sayı: 109, 2006.

İNAM Ahmet, *Mantık ve Felsefe Ders Kitapları Işığında Hasan Ali Yücel*, Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara 1997.

İNAN Mehmet Rauf, *Atatürk'ün Devraldığı Eğitim Düzeni*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1975.

KANAT H. Fikret, *Milliyet İdeali ve Topyekün Milli Terbiye*, Çankaya Matbaası, Ankara 1942.

KARA İsmail, *Cumhuriyet Türkiyesi'nde Bir Mesele Olarak İslam*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008.

KARA İsmail, "Nurettin Topçu'nun Hayatı", İsmail Kara (Ed.), *Nurettin Topçu*, İçinde (s.13), KBY, Ankara 2009.

KARA Mustafa, "Tasavvufi Şiirin Gücü: Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Samih Fırat, Hasan Ali Yücel Tekke Şairi midir?", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 9, 2000, ss. 1-25.

KARPAT Kemal, *Kimlik Sorununun Türkiye'deki Tarihi, Sosyal ve İdeolojik Gelişmesi*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1995.

KARTAL Sadık, "Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 4, 2008, ss. 23-26.

KÖK Mustafa, *Nurettin Topçu'da Din Felsefesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995.

KUTLU Mustafa, "Nurettin Topçu İçin Bir Biyografi Denemesi", *Hareket Dergisi*, Sayı: 112, 1976.

MAKAL Mahmut, *"Çağcıl Eğitimden Çağdışı Eğtime*", Ali Ekber Danabaş ve Abdulkadir Budak (Ed.), *Hasan Ali Yücel Günleri*, İçinde (s. 27-40.), Ankara Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara 1997.

OĞUZKAN Ferhan, *Hasan Ali Yücel'in Hayatı ve Hizmetleri*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara 1993.

OKURER Cahit, *Anahatları ile Milli Eğitim Politikamız,* Ayyıldız Matbaası, Ankara 1965.

ORTAŞ İbrahim, "Ülkemizin Kaçırdığı En Büyük Eğitim Projesi: Köy Enstitüleri", *Pivolka Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 17, 2005, ss. 3-5.

ÖĞÜN S. Seyfi, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992.

ÖZDEMİR Orhan, " Köy Enstitüleri ve Yeni Ortaçağın Eğitim Sorunu", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4,Sayı: 4, 2008, ss. 46-54.

SAKALOĞLU Necdet, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi,* İletişim Yayınları, İstanbul 1993.

SAYAR A. Güner, *Hasan Ali Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007.

SÖNMEZ Şinasi, *Eğitim ve Siyasette Hasan Ali Yücel*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

SÜRVEGİL Sabri, " Hasan Ali Yücel ve Dönemi", *Doğumunun 100. Yıldönümünde Hasan Ali Yücel Sempozyumu: 16-17 Aralık 1997 İzmir: Bildiriler* (s. 253-256), İzünider Yayınları, İzmir 1998.

ŞAHİN Mustafa *Türk Düşüncesinde Nurettin Topçu'nun Yeri ve Siyaset Sosyolojisi Açısından Devlet ve Demokrasi Anlayışı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996.

ŞEHSUVAROĞLU Lütfü, *Nurettin Topçu*, Alternatif Yayınları, Ankara 2002.

ŞENGÖR A. M. Celal, *Hasan Ali Yücel ve Türk Aydınlanması*, Tübitak Matbaası, Ankara 2003.

TAŞDEMİRCİ Ersoy, *Hasan Ali Yücel'in Türk Milli Eğitimine Hizmetleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1998.

TEKELİ İlhan, *Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Eğitim Kurumlarının Gelişimi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1983.

TOPÇU Nurettin, "Türk Maarifi", *Hareket Dergisi,* 1, (Şubat 1939), 94.

TOPÇU Nurettin, "Vatandaş Ahlâkı", *Hareket Dergisi,* 1, (Şubat 1939), 50.

TOPÇU Nurettin, "Okulda Ahlâk", *Hareket Dergisi,*1, (Mart 1943), 290.

TOPÇU Nurettin, "Liselerde Disiplin ve Terbiye Meselesi", *Hareket Dergisi,* 2, (Kasım 1947), 9.

TOPÇU Nurettin, "Dinde İrade, *Hareket Dergisi,* 1, (Mart 1949), 26.

TOPÇU Nurettin, "İnkılâbımız", *Hareket Dergisi,*3, (Şubat 1953), 120.

TOPÇU Nurettin, "Din Terbiyesi", *Hareket Dergisi,* 3, (Mayıs 1968), 29.

TOPÇU Nurettin, "İslam Dünyasının Uyanışı", *Hareket Dergisi,* 2, (Mayıs 1968), 18.

TOPÇU Nurettin, "Hüseyin Avni Ulaş'ı Düşünürken", *Hareket Dergisi,* 2, (Şubat 1968), 52.

TOPÇU Nurettin, "Din Görevi", *Hareket Dergisi,* 3, (Nisan 1968), 28.

TOPÇU Nurettin, "Din Eğitiminin Esasları", *Hareket Dergisi,* 3, (Ekim 1970), 31.

TOPÇU Nurettin, "Millet Maarifi", *Hareket Dergisi,* 3, (Haziran 1970), 64.

TOPÇU Nurettin, *İradenin Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.

TOPÇU Nurettin, *Kültür ve Medeniyet*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998/a.

TOPÇU Nurettin, *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006.

TOPÇU Nurettin, *Sosyoloji*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006/a.

TOPÇU Nurettin, *Var Olmak,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2006/b.

TOPÇU Nurettin, *Yarınki Türkiye*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2007.

TOPÇU Nurettin, *Ahlâk Nizamı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008.

TUNÇ A. Ziya, "Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Dönemin Yöneticilerinin Sanata Yaklaşımı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 11, 2009, ss. 99-107.

ULUKÖSE Güven, *Hasan Ali Yücel,* Karataş Yayınevi, İstanbul 2008.

UNAT Faik Reşit, " Hasan Ali Yücel", *Belleten Dergisi*, Sayı:25, 1961, ss. 291-306.

YÜCEL Hasan Ali, *Geçtiğim Günlerden*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990.

YÜCEL Hasan Ali, *Söylev ve Demeçler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

YÜCEL Hasan Ali, *Türkiye'de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994.

YÜCEL Hasan Ali, *İyi Vatandaş İyi İnsan*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995.

YÜCEL Hasan Ali, *Hürriyet Gene Hürriyet*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Cilt: 2, Ankara 1998.

YÜCEL Hasan Ali, *Hasan Ali Yücel'in T.B.M.M. Konuşmaları*, Ankara T.B.M.M. Yayınları, Ankara 1999, erişim: https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/2017, (3 Mayıs 2020).

7. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Kezban İlkem KARAKÜLAH
Doğum Yeri	Ankara
Doğum Tarihi	04.11.1979

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Süleyman Demirel Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölüm	Sınıf Öğretmenliği

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	**KPDS (…..) ÜDS (….) TOEFL (….) EILTS (….)**
…	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Ahmet Mecbur Efendi Bilim ve Sanat Merkezi
Görevi/Pozisyonu	Öğretmen
Tecrübe Süresi	18 yıl

KATILDIĞI

Kurslar	Drama, bilgisayar
Projeler	Tübitak 4006, Tübitak 4004, Avrupa Birliği Projeleri

İLETİŞİM

Adres	Karataş Mah. Kastamonu Cad. Kevser Sitesi B blok No: 51/33 Merkez - Çankırı
E-mail	İlkem_ali_karakulah@hotmail.com